Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.
NAJER FOLKSBLAT
פרייז 30 גראשען
היינט 22 זייטען

נייער פאלקסבלאט

№ 76 | Łódź, Piątek, 29 marca 1935 r. | דרייצענטער יאהרגאנג | לאדז, פרייטאג, כ"ד אדר ב' תרצ"ה | № 76

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71

געשאפען א נייע רעגירונג

דימיסיע פון דער אלטער רעגירונג — פולקאווניק סלאוועק פרעמיער

װ א ר ש א, 28 (טעלעפאניש)

נעכטען 12.30 בייטאג איז פארגעקומען א זי־צונג פון מיניסטארען־ראט, אויף וועלכע עס איז אנגענומען געווארען א בעשלוס וועגען דימיסיע פון גאנצען קאבינעט.

װ א ר ש א, 28 (טעלעפאניש)

דער מלוכה־פרעזידענט האט נאמינירט אלס פרע־זעס פון מיניסטארען־ראט דעם פרעזעס פון ב. ב.־קלוב פולקאווניק וואלארי סלאוועק.

גלייכצייטיג איז אויפ'ן פארשלאג פון פרעזעס פון מיניסטארען־ראט דורכ'ן מלוכה־פרעזידענט נא־מינירט געווארען: מארשאלעק יוזעף פילסודסקי — קריגס־מיניסטער, מאריאן זינדראם קאשטשאלקאוו־סקי — אינערן־מיניסטער, פולקאווניק יוזעף בעק — אויסערן־מיניסטער, פראפ. דר. וולאדיסלאוו מאריאן זאוואדזקי — פינאנץ־מיניסטער, טשעסלאוו מיכא־לאווסקי — יוסטיץ־מיניסטער, וואצלאוו יענדזשע־יעוויטש — מיניסטער פאר אמונה און עפענטליכע בילדונג, יוליוס פאניאטאווסקי — לאנדווירטשאפטס מיניסטער, מאיאר הענריק פלאיאר רייכמאן — מי־ניסטער פאר אינדוסטריע און האנדעל, אינזש. מי־כאל בודקעוויטש — קאמוניקאציע־מיניסטער, יעזשי פאטשערקאווסקי — מיניסטער פאר געזעלשאפטלי־כער אויפזיכט, פולקאווניק, אינזש. עמיל קאלינסקי — מיניסטער פאר פאסט און טעלעגראף.

געשלאסען די סיים-סעסיע

װ א ר ש א, 28 (טעלעפאניש)

די היינטיגע סיים־זיצונג האט קאנצענטרירט אנ־אויסערגעוועהנליכען אינטערעס פון די פאליטישע קרייזען.

אויפ'ן טאג־ארדנונג האט זיך געפונען אנ'איינ־איינציגער פונקט, אז דער געזעץ־פראיעקט פון דער נייער קאנסטיטוציע איז נישט ערלעדיגט געווארען אויף די זיצונגען פון 23 און 24 מערץ. לויט די ביז איצטיגע פערפליכטונגען אין הסכם מיט'ן ארטיקעל 125 פון דער קאנסטיטוציע.

דעפ. סטראנסקי האט וועגען דעם אריינגעטרא־גען א פראטעסט.

דער סיים־מארשאלעק האט געעפענט די זיצונג 12.15 מיטאג צייט און האט פעסטגעשטעלט, אז דער פראטאקאל פון דער פאריגער זיצונג איז אנגע־נומען געווארען.

נאכדעם גיט אפ א שבועה דעפ. אנדזשעיעווסקי, וועלכער איז אריין אין סיים אויפ'ן ארט פון געוו. ווי־צע־מארשאלעק פאלאקעוויטש.

דער סיים־מארשאלעק טיילט מיט, אז דעפ. סטראנסקי האט אין נאמען פון נאציאנאלען קלוב אריינגעטראגען א פארוואורף געגען די בעשלוסען פון דער לעצטער סיים־זיצונג בנוגע דער נייער קאנס־טיטוציע.

ווען דער מארשאלעק האט ערקלערט, אז מען טרעט צו צו דער אפשטימונג, האט דעפ. סטראנסקי געבעטען א ווארט צו שטיצען זיינע פארוואורפען.

מארש.: איך קען אייך נישט געבען קיין ווארט, ווייל די דיסקוסיע איז שוין געווען פערענדיגט אויף דער פאריגער זיצונג. מיר טרעטען צו צו דער אפ־שטימונג. ווער איז פאר אננעמען די פארוואורפען פון דעפ. סטראנסקי, זאל זיך אויפשטעלען.

פאר האבען געשטימט די קלובען: ענדעקעס, לודאווצעס, פ. פ. ס., כ. ד. און כשעטשאנסקי קלוב לודאווי.

געגען האבען געשטימט: ב. ב. דריי קליינע גרו־פירונגען פון די דעפוטאטען מיכאלקעוויטש, ברילא און פייסטשינסקי. אויך די קלובען פון די נאציאנא־לע מינדערהייטען.

דער סיים־מארשאלעק שטעלט פעסט, אז די פאר־וואורפען פון דעפ. סטראנסקי זענען אפגעווארפען געווארען און ערקלערט א פויזע פון 5 מינוט.

נאך דער הפסקה האט דער סעקרעטאר פארגע־לעזען דעם פראטאקאל פון דער היינטיגער זיצונג. דער פראטאקאל איז אנגענומען געווארען אהן ענ־דערונג.

װ א ר ש א, 28 (טעלעפאניש)

דער סיים־מארשאלעק האט בעקומען פאלגענדע פעראָרדנונג פון מלוכה־פרעזידענט:

אויפ'ן יסוד פון ארט. 25 פון דער קאנסטיטו־ציע, שליס איך מיט'ן היינטיגע טאג די נעוועהנליכע סעסיע פון סיים.

ווארשא, 28 מערץ 1935

מלוכה־פרעזידענט
(—) י. מ א ש ט ש י צ ק י

פרעזעס פון מיניסטארען־ראט
(—) ל. ק א ז ל א ו ו ס ק י.

דער סיים־מארשאלעק האט צום סוף פון דער זיצונג, פארגעלעזען די פעראָרדנונג פון מלוכה־פרע־זידענט און האט געשלאסען די זיצונג

געשלאסען די סענאט-סעסיע

װ א ר ש א, 28 (טעלעפאניש)

דער סענאט־מארשאלעק האט דערהאלטען די פעראָרדנונג פון מלוכה־פרעזידענט צו שליסען די סענאט־סעסיע.

„יודען וועלען ארויסגעטריבען ווערען פון פוילען אזוי ווי פון מצרים, בבל און שפאניען"

בטלנישע רייד פון ענדעק פאדגורסקי אויף דער נעכטיגער זיצונג פון לאדזער שטאט-ראט

די נעכטיגע זיצונג פון שטאט־ראט האט זיך אנ־געהויבען מיט'ן בודזשעט פון קולטור־ און קונסט־אפטיילונג.

די זיצונג הויבט אן צו ווערען ענליך איינע צו דער אנדערער. די זעלבע סקאנדאלען, די זעלבע יו־דען־העצע און „יודען־קענערישע" רעדעס און די זעלבע רעזולטאטען. די ענדעקעס ווארפען קאנסעק־ווענץ אפ אלע פאזיציעס, וועלכע האבען נישט קיין שייכות צו זייערע אנשויאונגען.

די דעבאטע וועגען דער

קולטור און קונסט-אפטיילונג

הויבט אן אדוו. דאבראניצקי. ער פערטיידיגט די סובסידיע פון פוילישען טעאטער און בעווייזט, אז די פיעסען, וועלכע זענען דארט געשפילט געווא־רען, האבען נישט געהאט קיין קאמוניסטישע טענ־דענצען.

דעפ. וואלטשינסקי פערטיידיגט אויך די טעא־טער־פאזיציע. ער ווייזט אן, אז ווען די שטאט האט געפיהרט דאס שטאטישע טעאטער אויף אייגענער דארט, אז די אלע, וועלכע לידען פון דער נאציא־דאס טעאטער וועט איצט אוועקגעגעבען ווערען אין פריוואטע הענט, וועט דאס ווערען א קרעמעל, א געשעפט און די שטאט־פערוואלטונג וועט דארט נישט האבען קיין דעה.

מיט א שטארקער רעדע אין דער זעלבער פרא־גע טרעט ארויס ראטמאן אורבאך (פ.פ.ס.). ער הויבט אן מיט ציטאטען פון פוילישען פראפעסאר ביסטראנ'ס א בוך וועגען דער „מעגאלאמאניע פון די פעלקער". דער פוילישער פראפעסאר בעווייזט דארט, אז די אלע, וועלכע לידען פון דער נאציא־נאליסטישער מעגאלאמאניע זענען שעדליך פאר דער מלוכה. די ראסען־טעאריע רופט דער דאזיגער גרוי־סער געלעהרטער אן „ראסען־שווינדעל".

די ענדעקעס זענען אזעלכע מעגלא-מאנען און ראסען שווינדלער

די קולטור פון פאלק בעשטעהט פון אינהאלט פון אלע ראסען.

די ראסיסטישע לעקציע זאגט דער רעדנער, וועל־כע קאוואלסקי האט געהאלטען אויף דער פריהער־דיגער זיצונג איז פון דעם מין ראסען־שווינדלען. פוילען איז נאך נישט פערלוירען, ווייל ס'זענען פאר־האן פיל אזעלכע פראפעסארען ביסטראנ'ס דער רעדנער לעגט דאן פאר צו העכערן די פאזיציעס אויף איינצוקויפען ביכער אין די ביבליאטעקען, איינצושטעלען א פאזיציע פאר „טור" און אנדערע, דאן גיט ער אפ א דעקלאראציע אן נאמען פון פ. פ. ס., אז די סאציאליסטען זענען פאר דער פרייער קולטורעלער ענטוויקלונג פון דער יודישער און דייט־שער מינדערהייטען.

דאן האלט א רעדע ווידער אמאל דער אדוו. קא־וואלסקי. די רעדע איז געווען ממש א לעבערליכע. ער רעכענט אוים א רייה פיעסען, וועלכע מ'האט גע־שפילט אין שטאטישען טעאטער און וועלכע געפע־לען איהם נישט. דערביי פערדרעהט ער די נעמען פון די אויטארען, פון וועלכע ער האט קיין אהנונג נישט. דער דייטשער מחבר האזענקלעווער, קומט ביי איהם ארויס אלס דער האסענצעלעווער, איהם געפעלט נישט, למשל, דער נאמען פון א פיעסע, וועל־כע הייסט „געלד איז נישט אלץ" און נאך אזעלכע נארישקייטען, אבער די הויפט־זאך איז אבער ביי איהם וואס מ'האט געשפילט די פיעסען פון די „יו־דישע" מחברים העמאר,, סלאנימסקי און אנדערע.

מיר ווייסען, זאגט דער ענדעקישער לידער, אז למשל, טראוגוט איז געווען פון דייטשער אפשטא־מונג, אבער מיר האבען אנ'אנדער שטעלונג צו דער יודישער מינדערהייט ווי צו דער דייטשער אדער אוקראינישער.

דאס ערגסטע אבער איז מיט די יודען, וועלכע רעדען און שרייבען אויף פויליש.

דעם גרעסטען קאמף וועלען מיר פיהרען מיט די אסימילאטארען

ווייל דאס איז דער ווענטיל. אויף וועלכען ס'בעקומט זיך אדורך דער יודישער גיפט אין דער פוילישער קול־טור. מיר ווילען נישט אין פוילישען טעאטער קיין יודישע פיעסען, קיין יודישע מחברים און קיין יודיש פובליקום, ס'איז פאר איהם א חרפה, ווען ער קומט אין פוילישען טעאטער מיט זיין ווייב און ארום איהם זיצען פיל יודען. דעריבער ווילען, הייסט דאס, די ענדעקעס אפווארפען די סובסידיע פאר'ן פוילישען טעאטער.

ראטמאן דר. קראוש זאגט, מיר בעטראכטען דא די קולטור־ און קונסט־אפטיילונג, אבער ס'איז א גרויסע קונסט צו זיין קולטורעל, אנ'אינטעליגענט מוז בעזיצען איגערליכע קולטור. קאוואלסקי האט געזאגט, אז קיין יוד קען ער נישט זאגען „פאן", איך בין איהם מוחל דעם טיטול, ווייל איך רעכען זיך טאקע מיט זיין אינערליכער קולטור. קאוואלסקי ווייס אויך נישט דעם אונטערשיד פון ציוויליזאציע און קולטור, ציוויליזאציע איז טעכניק, קולטור איז נשמה. קאוואלסקי זאגט זיך אפ צו געבען פאר'ן פוילישען טעאטער דערפאר, ווייל מ'שפילט דארט די פיעסען פון דעם יוד האזענקלעווער, דערווייל איז האזענקלעווער גאר אנ'ארישער דייטש.

קאוואלסקי שרייט: און וואס איז איינשטיין?
ראטמ: קראוש: איינשטיין איז א יוד און איך

(ווייטער זעה 20־טע זייט)

נאך קורצע און שווערע ליידען איז נעכטען געשטארבען אין עלטער פון 63 יאהר און אין זעל־בען טאג צו קבורה געקומען. מיין ליבער מאן, אונזער הייסגעליבטער פאטער, גרויספאטער, שוויגערפאטער, ברודער, שוואגער און פעטער

בן ר' חיים זאב ז"ל
נ"ע פנחס
זיגעלמאן

ש"ץ מעיר פיעטריקוב
וועגען וואס עס טיילען מיט אין גרויס צער
די טיפטרויערנדע פאמיליע.
2005

הזכרה

זונטאג, ד. 31. מערץ 1935 כ"ו אדר ב' פינקטליך 12 א זייגער בייטאג קומט פאר אין דער שוהל ביים „לינת החולים"
א הזכרה צו די שלושים פון אונזער אונפערגעסליכע מיטגלידערין
פרוי רבקה איטינגאן נ"ע
אלע קרובים, פריינד און בעקאנטע ווערען געבעטען צו קומען.
די פערוואלטונג פון „לינת החולים"
פאלודניאוא 19.

טעאטער „ראזמאיטאשטשי“ ציגעל־גאס 27

מיטוואך, דעם 3 אפריל ה. י. 8.45 אווענד קומט פאר א

טרויער-אקאדעמיע רעד. ראזאר פוקס

געווידמעט דעם אנדענק פון יונג-פארשטארבענעם געזעלשאפטל. עסקן און קולטור-טוער

עס בעטייליגען זיך:

רעד. זלמן רייזן („ווילנע“), רעד. י. אונגער, ד״ר וו. פאלעק, יצחק קאצענעלסאן, ל. לעווין

אין קאנצערט-טייל:

מרים ארלעסקא (רעציטאציע), **דארא סקורל** (געזאנג), **בראניסלאווא ראטשטאט** (פידעל), **משה בראדערזאן** (רעציטאציעס)

1) געזעלשאפט פריינד פון „יווא“ אין לאדז; 2) יודישע סעקציע פון זשורנאליסטען-סינדיקאט;
3) יודישע טעאטער-געזעלשאפט; 4) יוד. ליטעראטען און זשורנאליסטען-פעראיין.

איינלאדונגען בעקומט מען אין אדם. פון „נייעם פאלקסבלאט“, אין זש.ט.ק. וואלטשאנסקא 27 און אין טאג פון דער אקאדעמיע אין טעאטער.

ערשטקלאסיגער

הערען-שניידער אטעליר

Bracia GRANAS

36 זגערזשער 36

אין הויף, 2טער איינגאנג, 2טער שטאק

נעהמט אן אלערארט בעשטעלונגען ווי: אנצוגען, סמאקינגען, פאלטענס, לויט די נייעסטע מאדעלען, פון אייגענע און אויך אנפערטרויטע סחורות. צו צוגענגליכע פרייזען.

בעקאנטמאכונג

דערמיט מאכען מיר בעקאנט דער ג. קונדשאפט, אז מיר האבען ערעפענט

א נייע טוך און קארט-געשעפט א. פ.

„Hurtownia Bielska“ Sp. z ogr. odp.

אויף פיעטריקאווער 33 טעל. 125-57

און עמפפעהלען צום פריהלינג און זומער-סעזאן א גרויסען אויסוואהל פון די נייעסטע

הערן און דאמען-שטאפען פון די בעסטע **בילליצער** און **טאמאשאווער** אויסארבייטונגען

צו געניגע פאבריקס-פרייזען.

סאלידע בעהאנדלונג! — קומט און איבערצייגט אייך! — סאלידע בעהאנדלונג!

דאס בעקאנטע טוך- און קארט-געשעפט פון

A. I. WINKLER

לאדז, נאוואמיעסקא 4, טעל. 262-83

פראנט, 1-טער שטאק

עמפפעהלט צום איצטיגען פריהלינג- און זומער-סעזאן

דעם גרעסטען אויסוואהל פון די

בייעסטע הערען און דאמען-מאנטעל-שטאפען

פון די נייעסטע פארבען און מוסטערן פון די בעסטע

בילליצער, טאמאשאווער און אנד. סחורות.

דעטייל-פערקויף ● קאנקורענץ-פרייזען ● רעעלע בעהאנדלונג

● געדענקט דעם אדרעס ● קומט און איבערצייגט אייך ●

דאס בעוואוסטע

טוך און קארט-געשעפט פון

M. TAZBIR

לאדז, פיעטריקאווער 23, טעל. 226-39

פראנט II שטאק

טיילט מיט, אז צום קומענדען פריהלינג-סעזאן בעזיצט איך אויף לאגער א גרויסען אויסוואהל פון די נייעסטע און מאדערנסטע

הערען און דאמען-שטאפען

פון די בעסטע **ביליצער** און **טאמאשאווער סחורות**

צו די ביליגסטע פרייזען.

ספעציעלער אויסוואהל פון **רעשטען** וואס מען פערקויפט מיט **30%** ביליגער

געדענקט די אדרעס!

רעעלע און סאלידע בעהאנדלונג!

GUARANTEED

MARKA F.R.S. OCHR.

FINEST WOOL

BIELSKO

F. RABINOWITZ i Synowie

FABRYKA SUKNA

B I E L S K O

די מאדערנסטע הערן-שטאפען

ספעציאליטעט:

אויף דאמען-מאנטלען

ערשטקלאסיגע קוואליטעטען

צו בעקומען אין יעדען בעסערען טוך-לאגער.

כשר | דער בעוואוסטער | כשר

כשר'ער פענסיאנאט

„ELIDA“

אין פאדעמביצע, ווילא „גראנד“

טעל. Tuszyn 2

נעמט שוין אן אויף פסח געסט

און עמפפעהלט שעהנע זוניגע צימערן מיט עלעקטריש ליכט, צענטראל-בעהייצונג, קאנאליזאציע, פליסענד וואסער, באדע-צימער, ראדיא, טעלעפאן אויפ'ן ארט. — פערשידענע פערוויילונגס-פלעצער.

מיט אכטונג אינה.: ש. לובינסקי

תחת השגחת הרבינאט דפה לאדז!

קמח של פסח

די איינציגע מיהל אויף לאדז איז געכשר'ט אונטער דער שטרענגער אויפזיכט פון היגען ראבינאט. אונזערע קונדען וועלען זיך ווידער איבערצייגען, אז דאס שענסטע און בעסטע זעקעל מעהל אויף מצות בעקומט מען נאר ביי דער פירמע

„עלעקטראמלין“

לאדז, זאקאנטנא 47, טעל. 147-40

וועלכע איז פעראנטווארטליך פאר די רעעלע און פינקטליכע ליפערונג לויט יעדענס פערלאנג. פערקוקט אייך נישט אויף די פראווינצער מציאות, וואס פאר דעם גראשען ביליגער ביים איינקויף דערלעגט איהר מעהר ביי דעם מצות-פערקויף, נאר קומט שוין און בעשטעלט פערזענליך אדער דורך טעל. 147-40.

בעמערקונג: די ליפערונג פאר דער פראווינץ קומען מיר נאך די פערלאנגען פון קויפער. מיט אכטונג

Firma „Elektromłyn“
Łódź, Zakątna 47, tel. 147-40.

Pralnia chem., farbiarnia, plisownia i zakład czyszczenia dywanów

J. Rotter w Bielsku

טיילט מיט, אז עס איז געעפענט געווארען

אנ'אפטיילונג אין לאדז

2 פושעאד 2, טעל. 261-58

עס ווערט אנגענומען צום וואשען און כעמישען רייניגונג אלערליי מלבושים, פוטערס, פארהאנגען, האטען, טעפיכער א. א. וו.

די גרעסטע וועשעריי-איינגעארדענט לויטן ווינער מוסטער.

דאס אפנעמען און אפטראגען די בעשטעלונגען — בחנם אלץ ווערט ערלעדיגט במשך פון איניגע טעג.

ברוך הבא!

זלאטא גורא

מיט זיינע **מאשין-מצות** זענען דא!

איך מאך בעקאנט דער לאדזער יודישער בעפעלקערונג, אז אזוי ווי אלע יאהר באק איך אויך היי-יאהר אויס די גוט-בעקאנטע ערשט-קלאסיגע מאשין-מצות, וועלכע זענען זעהר גוט בעקאנט מיט זייער גוטער קוואליטעט מעהל און האט זיך איבערגעטראגען פון אל. קאשטשושקי 11 אויף **זאקאטנא 19,** אין דער מעכאנישער בעקעריי.

איך עמפפעהל זיך אויף ווייטער די ג' קונדשאפט. די בעקעריי געפינט זיך אונטער דער השגחה פון דעם יאנאווער רב **ש. י. וואפנער.**

ברוך הבא!

די ליטווישע מצות און מצה-רייבעכץ זענען שוין דא!

העל, שעהן, טרוקען, גוט געבאקען פון לוקסוסאווע מעהל מיט א הכשר פון ראבינאט אפילו למהדרין מן המהדרין צו מעסיגע פרייזען בעקומט איהר נור אין דער בעוואוסטער שפייז-הורטאווניע

פיאטרקאווסקי סטארי רינעק 10

פראנט-געוועלב, טעל. 152-54. פריוואט-טעל. 220-92.

שפארט געלד

דורך קויפען רעעלע סחורה

צו די ביליגסטע פרייזען

לאזט זיך נור ביי דער פירמע

„בארווין“

לאדז, נאוואמיעסקא 30 טעל. 210-58

וועלכע איז די איינציגע

ביליגע און רעעלע קוועלע

פון גוטען קידוש-ווייך

ביז די געשמאקסטע פאלעסטינער, אונגארוויינען, ווי אויך אלע סארטען

ליקער, בראנפען'ס און מעהד

דעם טיפסטען ביילייד דריקען מיר אויס אונזער חשוב'ן פערוואלטונגס-מיטגליד ה' **יודעל מאיערטשיק** צוליב'ן טויט פון זיין אונפערגעסליכע מוטער

נ״ע זעלדא

זייט געטרייסט מיט המקום ינחם אתכם בתוך שארי אבלי ציון וירושלים

די פערוואלטונג פון שעכטער-הורטאווניקעס און קערבער-שעכטער-פעראיין פאדזשעטשנא 10.

געדענקט, פראנט 2 שטאק. | געדענקט, פראנט 2 שטאק.

די 1-טע און ביליגסטע קוועלע פון

רעשטען

אויף פאלטענס און אנציגער

פון די בעסטע ביליצער און טאמאשאווער סחורות, די מאדערנסטע מוסטערן, אין א גרויסען אויסוואהל, בעקומט מען נאר ביי

R. Szczęśliwy

לאדז, 5 נאוואמיעסקא 5

טעל. 156-09

געדענקט. פראנט 2 שטאק.

מינסטער אידען אין מאסקווע

מאסקווע, 28 (ספ. טעל.)

ליטווינאוו האט אפיציעל דעם ענגלישען ווי־צע־מיניסטער אידען, אין דער אנוועזענהייט פון ענגלישען אמבאסאדאר טשילסטאן.

אין משך פון 2 שעה זענען געפירט געווארען שמועסען, ביי וועלכע עס זענען אויסגעטוישט געווארען די מיינונגען און אנשויאונגען איבער דער אינטערנאציאנאלער סיטואציע און דערביי האט מינ. אידען אינפארמירט ליטווינאוו וועגן פערלויף פון די בערלינער אינטערהאנדלונגען.

די צווייטע קאנפערענץ וועט פארקומען מארגען פרייטאג.

לאנדאן, 9 (ספ. טעל.)

„רייטער" איז מודיע פון מאסקווע, אז אויפן באנקעט האט ליטווינאוו געהאלטען א רעדע, אין וועלכער ער האט אנגעוויזען, אז עס איז פאראן א גרויסע מורא פאר'ן גורל פון שלום, אז עס דראהט א גרויסע סכנה, וואס קאן נאר באזייטיגט ווערען דורך א געמיינזאמען כח פון אלע מלוכות.

מיניסטער אידען האט אין דער תשובה אויף זיך ארויסגעזאגט פאר א געמיינזאמער אקציע צו דערהאלטען דעם שלום אין איראפא און האט אנגעזאגט א נייע באציהונג צווישען ענגלאנד און איטאליע.

בעריכט פון מינ. סיימאן

וועגען זיין וויזיט אין בערלין

לאנדאן, 28 (ספ. טעל.)

מיניסטער סיימאן איז מיטוואך צוריקגעקומען קיין לאנדאן. באלד איז ער אוועק צום פרעמיער מאק דאנאלד און האט איבערגעגעבען א קורצען בעריכט פון זיין וויזיט אין בערלין.

אין אווענד האט מינ. סיימאן געהאלטען א לענגערע עקספאזע אויף דער פלענאר־זיצונג פון קאבינעט.

אין פרעסע האט מינ. סיימאן אפגעזאגט צו געבען ערקלערונגען וועגען די רעזולטאטען פון זיין רייזע און האט צוגעגעבען, אז ער האט גארנישט וואס צוצוגעבען צו די אינפארמאציעס, וואס זענען וועגען זיין רייזע פערעפענטליכט געווארען.

נייע פערהאנדלונג פון די רעוויזיאניסטען מיט „הסתדרות"

ענטפער פון „הסתדרות" אויף אן ערקלערונג פון די רעוויזיאניסטען

ירושלים, 28 (יט"א טעלעגראפיש)

די רעוויזיאניסטען האבען פערעפענטליכט א ערקלערונג, אז זיי שטעהען ווייטער אויפ'ן יסוד פון דעם אפמאך, וואס איז אפגעווארפען געווארען פון „הסתדרות". די רעוויזיאניסטען וועלען זיך אבער בעמיהען אויסצומיידען צוזאמענשטויסען.

אלס ענטפער אויף דער ערקלערונג, האט די „הסתדרות" צוגעשיקט א בריף צו די רעוויזיאניסטען פארלייגענדיג נייע פערהאנדלונגען. אויב די רעוויזיאניסטען זענען מסכים, קענען זיי צושיקען זייערע פערטרעטער

זשאבאטינסקי פאדערט א קאנפערענץ ביים „רונדען טיש"

ניו־יארק, 28 (יט"א טעלעגראפיש)

אין א רעדע־קאנפערענץ האט זשאבאטינסקי ערקלערט, אז אויב מ'ויל שלום, קען דאס נאר געשעהען ביים „רונדען טיש"

רעוומאטיזם — איז א קראנקהייט פון קאלטער און נעציגער צייט פון יאהר

ס'איז אנהויב פריהלינג, ווען די לופט איז נאך גענוג קאלט און דורכגעזאפט מיט נעציגקייט, פערגרעסערן זיך די ווערטאגען פון רעוומאטיזם.

אין אונזער וועניג־זוניגען און רעגען־רייכען קלימאט, לוידט מען אממייסטען פון מוסקול־רעוומאטיזם, ארויסגערופען דורך פערקיהלונגען, הויפטזעכליך בעת די פלוצימדיגע וועטערונג־ענדערונגען אדער גאר צוליב די שלעכטע וואוינונגס־בעדינגונגען. עס טרעפט זיך אפט, אז די קראנקהייטען לאקערן אויך אין די מוסקולען פון קרייץ־ביין און אפטמאל איבערטראגען זיי זיך אין אנדערע ערטער. דאס קורירען רעוומאטישע לוידען פאדערט א ראציאנעלע און זארגפעלטיגע קוראציע, פערבונדען מיט אפהיטען די דיעטע.

די ערצטליכע דערפאהרונגען האבען בעוויזען, אז בעת דער היילונג פון די קראנקהייטען, זענען געוואונשען די סאליצילאווע פרעפאראטען, וועלכע האבען דערביי א גרויסע ווירקונג.

צו איינער פון אזעלכע מיטלען געגען רעוומאטיזם געהערען די טאבלעטקעס טאגאל.

זיי ווערען אנגעווענדעט אין ארטרעטיזם, רעוומאטיזם, פאדאגרע, טאגאל בערוהיגט די ווערטאגען און ברענגט א פערלייכטערונג. טאבלעטקעס טאגאל ווערען אויך אנגעווענדעט בעת א גריפע, פערקיהלונג, נערוועז און קאפ־ווערטאגען.

צערעס איז נישט קאנקורענצבאר, דער אידעאלער קאקאס־פעטס ווערט אויסגעארבייט אונטער דער שטרענג ריטואלער השגחה פון הרב ר. שמחה פרענקעל, סקאווינא־קראקאו. צערעס קאן צוליב דעם אהן מורא באנוצט ווערען צו די פסח'דיגע מאכלים, צוליב די פארזיכטיקע ריטואלע פארשריפטען.

צערעס קאן מען בעקומען אין די געוועלבען נאר אין אריגינאל־פאקונג צו $^{1}/_{4}$, $^{1}/_{2}$ און $^{1}/_{8}$ קילאגר.

דער פלאנצען־פעטס, וועלכער ווערט פערקויפט אויף דער וואג אן פאקונג, איז נישט קיין אמת'ער צערעס.

Ceres-tłuszcz jadalny

אקציע פון אראבער

נישט אריינצולאזען יודען קיין עבר־הירדן

אנפראגע פון דעפ. וועדזשוואוד איז ענגל. פארלאמענט

ירושלים, 28 (יט"א טעלעגראפיש)

די אראבער פון עבר־הירדן האבען אנגעהויבען א קאמפאניע נישט אריינצולאזען אהין יודען. אויף א פער־זאמלונג פון די אראבער איז דערוועגען ארויס־געארבייט געווארען א מעמאראנדום צו דער רעגירונג.

לאנדאן, 28 (ספ. טעל.)

אין פארלאמענט האט דעפ. וועדזשוואוד אנגעפרעגט דעם קאלאניאל־מיניסטער צי ס'איז מעגליך א יודישע עמיגראציע קיין עבר־הירדן.

דער קאלאניען־מיניסטער האט געענטפערט, אז פאר'ן לייפיג איז די פראגע נישט אקטועל.

לאזט אייך נישט נארען פון ביליגע טאנדייט־רעקלאמען

און געדענקט, אז די איינציגע קוועלע פון די עלעגאנטסטע און נייעסטע פאסאנען

דאמען און הערן = שיך

איז נור אין דעם רענאמירטען לוקסוס־שיך־מאגאזין פון

I. GRÜNBERG

לאדז, 6 שרודמיעסקא 6.

סאלידע און רעעלע בעהאנדלונג!

רעוועלאציאנס נידריגע פרייזען!

צום פריהלינג

די לעצטע מאדעלען

שיך

עמפפעהלט

SALON OBUWIA

A. OGÓREK

Łódź, Zawadzka 11.

Dr. H. Szumacher

הויט־ און ווענערישע קראנקהייטען

פיעטריקאווער 56

טעל. 148-62

נעמט אן פון 9 ביז 1; 5 ביז 9 אווענט

זונטאג און יום טוב. חנאות–פון 10 ביז 1.

Dr.

J. Neuman

כירורג

(וועלכער ארדינירט אין שפיטאל אויף דרעוונאווסקא).

נעמט אן אין דערהיים פון 6–8 אווענד

זאכאדניא 57, טעל. 128-95

מזל־טוב!

צו דער האכצייטס־פייערונג פון אונזער ליבען חבר, מיטגליד פון דער ווירטשאפטס־קאמיסיע

ה' שלמה דוד וואקסמאן

מיט פרל. אסתר פינקעלשטיין

ווינשען פיל גליק

די פערוואלטונג און ווירטש.־קאמיסיע פון „תומכי אורחים" 732

צו דער חתונה פון אונזערע ליבע פריינד

פרל. סארא קאפלאן

מיט ה' יאקוב וועבער

פערוו. מיטגליד פון דער יוגענד־סעקציע ביי „נותן לחם"

ווינשען מיר א הערציגען מזל־טוב און א גליקליך און צופרידען צוזאמענלעבען. 6977

די פערוואלטונג און ערציהערינס פון דער יוגענד־סעקציע ביי דער גמ"ז „נותן לחם".

שפירט של פסח

ווי אויך אלע ליקערן, ווייבען, כרמל־ווייך און ווארשאווער ווייגען ווי ליבערמאן און שולדענרייך

אלע סארטען קאניאקען צו בעקומען

ביי בזשעזשינסקי, נארוטאוויטשא 31

טעלעפאן 190-08 אינהאבער בעלכאטאווסקי.

נאר פאר מענער!

דער לאנג־עקזיסטירענדער לאדזער ערשטקלאסיגער ספעציאליסט פון הויזען איז צוריקגעקומען פון פאריז. ווער עס וויל טראגען הויזען לויט דער לעצטער מאדע דארף זיך ווענדען נאר צו דעם ספעציאליסט פון הויזען

ב. פיוולעוויטש

אלעיא 1־טער מאי 2, פראנט 1 שטאק.

רעקלאמע פרייזען! קומט און איבערצייגט

פאר קראנקע אויך רעקאנוואלעסצענטען!!!

אריגינעלע רויטווייבען

ווי אויך אונגאר־ווייבען

אין דער בעסטער קוואליטעט צו זעהר צוגענגליכע פרייזען בעקומט מען אין דעם געשעפט פון

ע. שיקיער

אינה.: ישראל שיקיער

לאדז, פולנאצנא 1

טעל. 107-84

געעפענט די סעסיע
פון ציוניסטישען אקציאָנס=קאָמיטעט

ירושלים, 28 (יט"א טעלעגראַפיש) אויף דער סעסיע פון אקציאָנס־קאָמיטעט, וואָס איז היינט ערעפענט געוואָרען, וועט נישט געוועהלט ווערען קיין פּאָזיציע אויף מאַקסימום. די אַלגעמיינע ציוניסטען גלויבען, אַז די סעסיע וועט אָננעהמען אַ בעשלוס צו רופען אַ קאָנפערענץ ביים „רונדען טיש“.

אקציע פאַר יודען אין פּוילען
אפּגעלעגט ביז מאַי

לאָנדאָן, 28 (יט"א טעלעגראַפיש) צוליב דעם נאָך נישט פערענדיגטער אַקציע פאַר די דייטשע יודען, איז די אַקציע פאַר די פּוילישע יודען אָפּגעלעגט געוואָרען ביז מאַי.

5220 עולים קיין ארץ־ישראל אין חודש פעברואר

ירושלים, 28 (יט"א טעלעגראַפיש) אָפיציעל ווערט מיטגעטיילט, אַז אין חודש פעבּרואַר זענען קיין א"י־ישראל געקומען 5220 עולים.

דייטשער יודן=פרעסער שטרייכער
קומט קיין דאַנציג
גרויסע אויפרעגונג צווישען די דאַנציגער יודען

דאַנציג, 28 (יט"א טעלעגראַפיש) גרויס אויפרעגונג האָט ביי די יודען אַרויסגערופען די ידיעה, אַז דער בעוואוסטער דייטשער שונא ישראל, שטרייכער, קומט אין די נאָהענטסטע טעג קיין דאַנציג האַלטען רעפעראַטען. די שטימונג ביי די יודען אין דאַנציג איז אַ געשפּאַנטע.

מעמאָריאַל פון דייטשע יודען צו דער רעגירונג
וועגען צולאַזען יודען אין מיליטער

בערלין, 28 (יט"א טעלעגראַפיש) די פאָרשטעהערשאַפט פון די דייטשע יודען האָט איבערגעשיקט דער רעגירונג אַ מעמאָריאַל וועגען צולאָזען יודען אין מיליטער־דינסט.

סעסיע פון רעוויזיאָניסטישען פּאַרטיי־ראַט
אין מיטען מאַי

פּאַריז (יט"א) די רעוויזיאָניסטישע וועלט-עקזעקוטיווע האָט בעשלאָסען צונויפצורופען באַלד נאָכ'ן צוריקקעהר פון וול. זשאַבאָטינסקי קיין איי=ראָפּא, אויפ'ן 18 מאַי אַ זיצונג פון רעוויזיאָניסטישען וועלט-פּאַרטיי-ראַט. אויף דער דאָזיגער פּאַרטיי-ראַט-סעסיע וועט בעהאַנדעלט ווערן דער אַרבייטס פּלאַן פון דער רעוויזיאָניסטישער וועלט-אוניאָן אין צוזאַמענהאַנג מיט די ניי געשאַפענע אינטער־נאַציאָנאַלע פערהעלטנישען און פראַגען פון אינערן ציוניסטישער פּאָליטיק.

ווי מען רעכענט וועט די סעסיע אָפּגעהאַל־טען ווערען אין איינעם פון די אייראָפּאַאישע צענטערס – פּאַריז, לאָנדאָן, זשענעווע אָדער פּראַג.

יודישע עמיגראַנטען ווערען געוואָרענט
נישט צו קומען קיין יוגאָסלאַוויען!

בעלגראַד, (יט"א) דער פערבאַנד פון יודי־שע קהלות אין יוגאָסלאַוויען וואָרענט אויסלענדישע עמיגראַנטען, נישט צו קומען קיין יוגאָסלאַוויען. ווען עס איז געקומען דער ערשטער צושטראָם פון דייטשע פּליטים קיין יוגאָסלאַוויען, האָט מען גע־גלויבט, אַז עס וועלען קענען געפינען ווערען גע־וויסע מעגליכקייטען, ווייניגסטענס פערביגעהענדע, פאַר דער איינאָרדנונג פון די פּליטים. דער יודישע־קהלות־פערבאַנד האָט געמאַכט די מאַקסימאַלסטע אָנשטרענגונגען אין דער ריכטונג. זיי זענען אָבער געבליבען אָהן אַ פּאָלג. אַרבייטס־ערלויבענישען ווער־רען ערטיילט אין זעלטענע, גאַנץ ספּעציעלע פּאַ־לען. פון דער אַנדערער זייט זענען די הילפס־פּאָנדען פון די יודישע אָרגאַניזאַציעס געצלי־ך ערשעפּט. רייזעס פון יודישע עמיגראַנטען קיין יוגאָסלאַוויען זענען דעריבער צוועקלאָז.

Dr. J. BETTE

ספּעציאַליסט פאַר אינערליכע

און קינדער־קראַנקהייטען

PIOTRKOWSKA 6, tel. 144-95.

נעמט אָן פון 8–11 פריה און פון 4–6 נאָכמ.

TORGSIN
OGÓLNOZWIĄZKOWE ZJEDNOCZENIE DLA HANDLU Z CUDZOZIEMC.
MOSKWA, KUZNIECKIJ MOST 14

אַנווייזונגען אויף אַלע שטעדט פון סאָוו.־רוסלאַנד אויף „טאָרגסין“ נעהמט אָן:
Bank Gospodarstwa Krajowego, Bank P. K. O. און אַלע פּאָסט-אַמטען קאָנטאָ (פּ. ק. אָ. ביי אַלע פּאָסט-אַמטען קאָנטאָ
Powszechny Bank Kredytowy S. A, (№ 22 000
Bank Zachodni S. A., Tow. „Hias", Powsz. Bank Związkowy, Bank Handlowy, Bank Związku Spółek Zarobkowych, D/B T. Bunimowicz, Wilno
Oddział Banku Drezdeńskiego w Gdańsku און
ווי אויך די פירמעס Biuro Posyłek א. Bracia Pakulscy
ווערט-בריף געהמען אָן אַלע פּאָסט-אַמטען. אַ בעדייטענדע פּרייזען-הנחה אויף די אימפּאָרט און עקספּאָרט=סחורות פון „טאָרגסין“.
אינפאָרמאַציעס קריגען אַלע דערמאָהנטע אינסטיטוציעס און:
Przedstawicielstwo Handlowe Z. S. R. R. w Polsce,
Warszawa, ul. Koszykowa № 4, tel. 9-58-33.

ליטווישע מצות

די שוין לאַנג בעקאַנטע ליטווישע מצות בחותם **ל. ש. ר. ר. מפינסק**

אין פּאַפּיר-פּאַקונג, קאַרדאָן און קיסטען

אַלעס בלאַמבירט

שרודמיעסקא 32 טעל. 113-04

מיט אכטונג **ראַמאַ.**

OGŁOSZENIE.

Kolej Elektryczna Łódzka Sp. Akc. podaje do wiadomości, że od 1 kwietnia r. b. wprowadza tygodniowe bilety abonamentowe dla uczniów szkół powszechnych i średnich ogólnokształcących. Bilety są ważne na 12 przejazdów.

Cena biletu wynosi zł. 1.40.

Bilety są do nabycia u konduktorów od dnia dzisiejszego.

Bilet jest ważny za okazaniem matrykuły poświadczonej przez Dyrekcję K. E. Ł.

Bilet może być wykorzystany tylko w tygodniu kalendarzowym na nim oznaczonym.

W niedziele, jak również podczas wakacji letnich i ferji świątecznych z biletu tego korzystać nie można.

Niewykorzystane w ciągu oznaczonego tygodnia kalendarzowego przejazdy tracą swoją ważność i odszkodowanie z tego tytułu wypłacane nie będzie.

Z biletu może korzystać jednocześnie najwyżej trzech uczniów.

Do biletu niniejszego może być dokupiony bilet do przesiadania.

Celem uniknięcia późniejszych zatargów uprasza się podróżnych o sprawdzenie, czy bilet został prawidłowo oznaczony.

Uczniowie, którzy nie posiadają tygodniowych biletów abonamentowych dla uczniów — winni wykupić bilet ulgowy jednorazowy za 15 gr.

Dr. med.

A. KLESZCZELSKI

ספּעצ. פאַר בלאָזען, נירען און האַרן-קראַנקהייטען

Narutowicza 16 tel. 127-79

(Piłsudskiego 76)

שפּרעכשטונדען פון 4–6 נאָכמ.

צו דער חתונה פון אונזער קוזין

אנשעל בעצאַק

מיט פרל. **בראַניאַ ליטוואַק**

ווינשען פיל גליק און צופרידענהייט

שמואל בעצאַק, פרוי

און טאָכטער

הערמאַן בעצאַק און פרוי.

מזל טוב

צו דער חתונה פון אונזער ליבען זוהן און ברודער

יעקב אשר וועבער

מיט פרל. **שיינע רייזל קאַפּלאַן**

ווינשען הערציגע ברכות און אַ גליק־ליך צוזאַמענלעבען.

עלטערן פישל און ביילה

ברידער יצחק, שמאי, שוועסטער בלומע

שוואָגער עקיבא און פרוי

אַ הערצליכען מזל-טוב ווינשען מיר אונזער חשובן מיטגליד און גבאי

ה' יצחק וועבער

צו דער חתונה פון זיין ליבען ברודער

יעקב אשר

מיט פרל. **שיינדל רייזל קאַפּלאַן**

און דעם יונגען פּאָר אַ גליקליכע צוקונפט.

חברה „הדרת בחורים“

מלינאַרסקאַ 8.

אַ הערצליכען מזל-טוב ווינשען מיר אונזערע ליבע פריינד

נפתלי פּילצער און פרוי

צו דער האָכצייט פון זייער ליבע טאָכ־טער **גאָלצשע** מיט ה' **משה ראָזענשאַל**. גליקצייטיג ווינשען מיר דעם יונגען פּאָר אַ גליקליך צוזאַמענלעבען.

שמואל זיסמאַן און פאַמיליע

Dr. med. H. GUTSTÄDT

ספּעציאַליסט פאַר אַקושעריע

און פרויען-קראַנקהייטען

Zachodnia 62, tel. 129-52

(Śródmiejska 14)

נעמט אָן פון 11–1 און פון 5–7 אָוונט

אכטונג, דאַמען!

אין מיין ניי-ערעפענטען קליידער-אַטעליער אויף בזשעזשינער 11 פראָנט, 1. שטאָק

בעקומט מען צו יעדערצייט פערש.

באַלאָווע= און חופּה= קליידער

קאָנקורענץ-פּרייזען! סאָלידע בעהאַנדלונג!

Wypożyczalnia sukień balowych i ślubnych

M. Józefowiczowa

Brzezińska 11,

front 1 piętro, m. 5.

מזל-טוב

צו דער חתונה פון אונזער ליבען חבר און פערוואַלטונגס-מיטגליד פון חברה עטרת בחורים

אברהם וואלף יושקעוויטש

מיט פרל. **פּאַלאַ ראַלניצקאַ**

ווינשען אַ הערציגען מזל טוב און אַ צופרידען צוזאַמענלעבען.

ועד חברה „עטרת בחורים“

לאָדז, פּאָמאָרסקאַ 18

נם אנחנו בין המברכים

אלתר זילבערבערג

אליעזר מאיר פּאָזשענטשעווסקי

פנחס לייזער בוראַק

דעם פערדינסטפולען פאַר דער יודישער קהלה, דעם בעשיידענעם מענש פאַר זיך, דעם ליבענסווירדיגען פאַר אַלעמען — דעם סעקרעטאַר

ה' פנחס נאַדעל

בעגריס איך צו זיין 15-יעהריגער פרוכטבאַרער טעטיגקייט פאַר אונזער שטאָט און ווינש נאָך לאַנגע געזונדע יאָהרען און קראַפטפולע ווירקונג אויף זיין פעראַנטוואָרטליכען פּאָסטען.

מ. דאַרגושאַנסקי.

אונזער געעהרטען פריינד

ה' פנחס נאַדעל

סעקרעטאַר פון דער יודישער קהלה אין לאָדז

צו זיין 15=יעהריגען יובל ווינשען מיר אונצעהליגע געזונדע יאָהרען און פרוכטבאַרע אַרבייט לטובת דער יודישער בעפעלקערונג אין לאָדז.

דוד און בנימין זילבערבערג.

דעם חשוב'ן סעקרעטאַר פון דער יודישער קהלה אין לאָדז

ה' פינקוס נאַדעל

צו זיין 15 יעהריגען יובל

ווינש איך נאָך פיל יאָהרען טעטיג צו זיין צום וואוֹיל פון יודישען לאָדז.

יעקב שטערן.

צום 15-יעהריגען יובילעאום

פון קהלה=סעקרעטאַר

ה' נאַדעל

ווינשט נאָך פיל יאָהר נוצליכער אַרבייט לטובת דער יודישער בעפעלקערונג אין לאָדז.

די פערוואַלטונג און פרויען=קאָמיטעט פון „לינת הצדק“ אין לאָדז

מיין חשוב'ן פריינד

ה' פינקוס נאַדעל

סעקרעטאַר פון דער יודישער קהלה אין לאָדז צו זיין 15 יעהריגען יובילעאום

ווינטש איך נאָך לאַנגע יאָהרען צו שטעהן אויף דער וואַך פון די יודישע אינטערעסען אין לאָדז.

אסתר בענדער.

דעם ח' סעקרעטאַר פון דער יודישער קהלה אין לאָדז

ה' פנחס נאַדעל

צו זיין 15 יעהריגען יובל

ווינשט ווייטערדיגע פרוכטבאַרע אַרבייט לטובת דער אָרימער יודישער בעפעלקערונג אין לאָדז.

די פערוואַלטונג פון ציימונגס=פערקויפער ביי פא"י אין לאָדז פּילסודסקיעגאָ 66

ענגלאנד וויל נישט ליידן וואס תל-אביב האט איהר אייגענע יודישע פאליציי

רעגירונג פאדערט דאס רעכט אריינצושיקען איהרע אייגענע פאליסלייט אין תל-אביב און שיקען די שטאטישע פאליציי אין אנדערע ערטער. — מאנגעל אין יודישע קאנדידאטען פאר פאליסלייט שטעלט אין געפאהר די אויטאנאמיע פון תל-אביב אין דער פאליציי-פראגע

(ספעציעלע קארעספאנדענץ)

איך גיי דא שרייבען וועגען אנ'אלטען סכסוך צווישען דער שטאט-פערוואלטונג פון תל-אביב און דער ארץ-ישראל'דיגער רעגירונג. נישט איין מאל איז שוין וועגען דעם סכסוך געשריבען געווארען. נאך מער איז וועגען איהם גערעדט געווארען — אבער אין וואס ער בעשטעהט, ווייסען נאך עד היום נישט אלע.

אט דער סכסוך צווישען תל-אביב און אונזער רעגירונג, איז איבער דער שטאטישער פאליציי. מוזט איהר קענען פריהער די געשיכטע, כדי איהר זאלט ווייסען וועגען אלעס:

צוזאמען מיט דער גריינדונג פון תל-אביב איז געגריינדעט געווארען אויך די יודישע פאליציי פון תל-אביב. באטיירליך, מיט פינף און צוואנציג יאהר איז דאס נאך קיין פאליציי נישט געווען. דאס זענען געווען בלויז וועכטער, אבער פון דעם קערענדעל האט זיך ענטוויקעלט די איצטיגע יודישע פאליציי פון תל-אביב.

פיל מיה און פיל בלוט האט אפגעקאסט דער יודישער שטאט איינצופיהרען ביי זיך א זעלבסט-שטענדיגע פאליציי, א פאליציי, וועלכע זאל זיין בלויז באמיגעל אונטער דער אויפזיכט פון דעם פאליציי-קאמענדאנט. אבער תל-אביב האט דאס דורכגעפיהרט. זי האט געקראגען א פאקטיש-אויטאנאמע פאליציי.

די רעגירונג האט דאס קיינמאל נישט געוואלט ליידען. קיין רעגירונגס-אפאראט קען בכלל נישט פערטראגען סיזאלען זיין צוויי בעזונדערע פאליציי'ען אין איין לאנד. עס שטערט איהר אין דער ארבייט; עס שטערט אין דער דיסציפלין — עס איז א מלוכה אין א מלוכה. האט דעריבער נישט איין מאל און נישט צוויי מאל די ארץ-ישראל-רעגירונג געפרובט זיך צוצוקלייבען די זעלבסט-שטענדיגע תל-אביב'ער פאליציי צו די הענד. אבער תל-אביב האט שטענדיג אפגעשלאגען די גזירה. זי האט געהאט פערשידענע אויסריידען דערויף: די אנדערע פאליציי קען נישט העברעאיש, זי ווייסט נישט די יודישע פסיכאלאגיע, זי קען נישט די יודישע מנהגים. מיט איין ווארט — זי טויג נישט.

און אז זי טויג נישט — האבען די יודען איינגעפיהרט און עס האט געהייסען, אז די יודישע פאליציי פון תל-אביב איז טאקע א טייל פון דער אלגעמיינער פאליציי פון לאנד, און דאך האט זי איהר אייגענע אויטאנאמיע. די רעגירונג האט טאקע געצאהלט דער פאליציי פון איהר קאסע, אבער קיין רעכט האט זי נישט געהאט.

און דאס איז געווען אנ'אויסגעצייכענטע לאגע. עס איז אבער אויך געווען קלאר, אז אייביג קען אזא לאגע נישט אנגעהן; מען האט געוואוסט, אז די ארץ-ישראל-רעגירונג קען נישט און וועט נישט מסכים זיין מיט אזא לאגע, אלוא וואס — זי טוט אלעס לאנגזאם אבער זיכער. געוואוסט האט מען, אז סוף-כל-סוף וועט די פאליציי פון תל-אביב ווערען אנ'ארגאנישער טייל פון דער אלגעמיינער פאליציי.

תל-אביב האט דאס געפיהלט און דעריבער האט זי געזוכט און געמאכט א ווערק ביי יעדען קלענסטען פרוב פון אריינמישען זיך פון דער רעגירונג.

אין תל-אביב, ביי דער שטאט-פערוואלטונג איז פאראן א קאמיסיע, וועלכע גיט אכטונג אויף דער פאליציי. זי נעמט אויף די יודישע פאליציי, זי בעשיצט זייער געהאלט, זייערע פונקציעס. האט זיך די רעגירונג געבעטען פריהער און דערנאך געפאדערט, זי זאל האבען א פערטרעטער אין אט דער קאמיסיע. האבען די יודען דערפיהלט אין דעם אנ'אטענטאט מצד דער רעגירונג — און די שטאט האט זיך אפגעזאגט. די רעגירונג איז געווען אין א פערלעגענהייט.

די לאגע מיט דער יודישער פאליציי אין תל-אביב איז געווארען ערנסט: די יודישע בחורים האבען אנגעהויבען צו אנטלויפען פון דער פאליציי: עס לוינט זיך נישט. א יודישער יונגערמאן, צו וואס ער זאל זיך נישט נעמען — וועט ער אלץ מער פערדינען, ווי אין דער פאליציי. עטליכע מאל איז שוין געשטאנען פאר דער שטאט-פערוואלטונג די פראגע וועגען העכערען דעם געהאלט די יודישע פאליציי. אבער דאס האט זיך נישט איינגעגעבען: ערשטענס דערפאר, ווייל די רעגירונג האט דאס נישט ערלויבט, נישט וועלענדיג עס זאל זיין צווייערליי געהאלטען, און צווייטענס — דער ענגלישער בעאמטער, וועלכער האט דורכגעקוקט די ביכער פון דער שטאט תל-אביב, האט נישט געלאזט צופערגרעסערן די הוצאה אויף אזעלכע זאכען, איז געווען שלעכט אזוי און ביטער אזוי.

עס איז אבער א טעות צו מיינען, אז די רעגירונג איז פעראינטערעסירט צו בייטען די יודישע פאליציי פון תל-אביב אויף נישט קיין יודישע. דאס וואס די רעגירונג וויל איז — זי זאל זיין דער באלעבאס איבער דער גאנצער פאליציי פון גאנצען לאנד. זי וויל האבען דאס רעכט איבערצופיהרען יודישע פאליציי פון תל-אביב אין אנדערע פלעצער און פון אנדערע פלעצער קיין תל-אביב. דאס וואס די רעגירונג וויל איז, אז זי זאל אויסקלייבען, אדער יעדענפאלס האבען א דעציזירענדע בעדייטונג ביים אויסקלייבען פון דעם מענשען-מאטעריאל פאר דער פאליציי אין תל-אביב. די רעגירונג טענה'ט, אז זי איז אזוי באצאהלט און זי איז אויך אזוי קאמפעטענט אין דער זאך, ווי די פאר יודישע ראטמענער, וועלכע פערנעמען זיך מיט דעם.

אבער תל-אביב האט מורא פאר איהר אויטאנאמיע. זי ציטערט פאר איהר, עמיצער זאל קומען און זאגען א דעה איבער איהרע אנגעלעגענהייטען — ווייל זי נישט נאכגעבען. קעמפט דעריבער די שטאט-פערוואלטונג מיט דער רעגירונג און די רעגירונג מיט דער שטאט-פערוואלטונג און דער קאמף צעפלאקערט זיך פון טאג-צו-טאג שטארקער.

עס איז באטיירליך שווער פאראויסצוזאגען, ווער עס וועט געווינען דעם קאמף: ווי עס איז שווער צו בעשליסען אויף וועמעס זייט איז דער אבסאלוטער יושר וצדק אין דער פראגע.

עפענט מען היינט אויף א צייטונג, א העברעאישע צייטונג, און מען קוקט אריין אין דער תל-אביב'ער כראניק — וואקסט דאס הארץ:

א גרויסע שטאט, קיין עין הרע: טעאטער'ן, גרויסע קאפעען, א נאכט-קאבארע און אויך א לעקציע; א פאר פייער'ען, עטליכע גנבות, א פאר שווינדלער'ייען, אמאל א זעלבסטמארד אויך, מיט איין ווארט — פונקט ווי אין די גרויסע וועלט... מיט לייטען גלייך.

זענען אבער די אלט-געזעסענע פון תל-אביב, און אבער דער עלטערער ישוב פון ארץ-ישראל ווייט, ווייט נישט צופרידען מיט אזא ראשען ענטוויקלען זיך, מיט אזא „ככל הגויים", ווי אין תל-אביב.

דערמאנען זיי זיך אין „די אלטע גוטע צייטען". דערמאנען זיי זיך פון תל-אביב פון דער נישט לאנגער פערגאנגענהייט, — פאלט זיי איין דאס הארץ. צי דאס האבען מיר געוואלט? צי צו דעם האבען מיר געשטרעבט? אזוי האבען מיר זיך איינגעמאלען תל-אביב, ווען מיר זענען ארויסגעקומען אויף די וויסטע זאמדען אויסער יפו און געלייגט דעם גרונטשטיין פון „אחוזת בית, היא תל-אביב"?

דערמאן איך זיך אין די צייטען, ווען איך בין געקומען קיין ארץ ישראל: דעם ערשטען אריינפאהר קיין תל-אביב: א קליין, א גראזעס, א היימיש ווינקעל. יודען האבען זיך געטומעלט, געכאפט זיך, געבויט, געחלומ'ט, געשטרעבט.

אלץ איז דאן געווען אין תל-אביב: א בירגער-מייסטער, א פאר שטאט-ראטעס, א פאסט, א שטיקעלע באהן, יעדער איינער פון די דערמאנטע האט זיך געזאגט זיין ארבייט און זיינע פונקציעס: דער בירגער-מייסטער האט געקעניגט איבער דער שטאט, די שטאט-ראטעס האבען זיך ארומגעריסען מיט'ן בירגערמייסטער; די באהן איז געגאנגען; די פאסט האט צוגעפיהרט בריף — בלויז די פאליציי האט נישט געהאט וואס צו טון...

פלעגט זיך א יודישער פאליציאנט פון תל-אביב אויפשטעהן אום א זייגער 8 אין דער פריה, אויסגלייכען די פערשלאפענע ביינער, ארומוואשען זיך, אפפרישטיקען, געהאלפען דער ווייב איינקויפען אין בראנזשע'ן פון מארק — און דערנאך ארויסגעהן אין שטאט אריין א קוק טון, וואס הערט זיך ביי'עס...

דא איז ער געהערט ביי'עס פון דער גרויסער וועלט; געהערט וועגען פאליטיק — ביז עס איז געקומען די צייט פון מיטאג, פלעגט ער זיך לאנגזאם לאזען אהיים, אנגעגעסען, וואס גאט האט געגעבען — ווען עס האט א ציהונג צו א נאך-מיטאג'דיגע דרימעל — געכאפט א דרימעל, און סאמער נישט — איז ער צוריק ארויס אין גאס — אפשר האט עפעס פאסירט...

גאר אנדערש איז אבער היינטיגע צייטען, ווען דער תל-אביב איז געווארען א גרויסע שטאט. היינט איז שוין דער פאליציאנט פון תל-אביב נישט אזוי געמיטלעך, ער איז שוין נישט אזוי באלעבאטיש אויך.

טוט עס באנג די אלטע תל-אביב'ער, בענקען זיי נאך אמאליגע יאהרען, און זענען אפשר גערעכט אויך... צו דעם האבען זיי געשטרעבט אין ארץ ישראל, צו דעם זענען זיי געלאפען אהער, כדי צו געפינען דאס זעלבע, וואס זיי האבען איבערגעלאזט אין יעדער גרויסער שטאט? און דער „בנין הארץ" — זעהט מען איהם אין תל אביב?

די אלטע תל-אביב'ער, די וועלכע זענען מיט קנאפע 25 יאהר צוריק ארויסגעגאנגען פון יפו און געלייגט דעם גרונטשטיין פאר דעם יודישען קווארטאל „אחוזת בית, דאס איז תל אביב" — די זענען אומצופרידען...

ס. באזילאנסקי

קלאנג-קינא-טעאטער
Zachęta
זגערזשער 26
היינט און פאלגענדע טעג!
1) דער קעניג פון די אמאנטען
Clark Gable, Carola Lombard
אין דער סענסאציאנעלער
סאלאן-דראמע א. נאמען:
דאמעראיט
2) רייצענדער
ווינער וואלץ
אין די הויפט-ראלען:
Magda Schneider, Leo Slezak
אנהייב 4 נ. מ. שבת און זונטאג 12 בייטאג

BANK HANDLOWY w ŁODZI
Spółka Akcyjna
Al. Tadeusza Kościuszki 15
ma jeszcze do wynajęcia SAFES
na dogodnych warunkach, poczynając od 4 złotych miesięcznie.
Safe jest NAJPEWNIEJSZEM miejscem przechowywania posagu Twej córki.

קינא-טעאטער
„MIRAŻ"
11 ליסטאפאד (קאנסטאנטינ.) 16
היינט און פאלגענדע טעג!
1-טע סאוויעטישע מוזיקאל. קאמעדיע א. נ.
„די וועלט לאכט"
(Wesołyje Rebiata)
אין די הויפט-ראלען: די בעריהמטעסטע ארטיסטען פון ראטען-פארבאנד
L. Utiesow, L. Orłow, N. Stichow
אויסער'ן פראגראם: וואכען-זשורנאל פון Paramount און P.A.T.
פרייזען פון די פלעצער: III פל. 54 גר. II פל. 85 גר., I פל. 1.09 זל.
באלקאן 75 גר.
דער זאל איז גוט בעהייצט.

Dr. REICHER
פאלודניאווא 28, טעל. 201-93
צוריקגעקעהרט
ספעציאליסט
פאר מענער-שוואכע-בעהאנדלונג.
סעקסועלע בעראטונגען און פסיכא-אנאליזען
נעמט אן פון 8–11 און פון 5–8 אווענד

זיך געביטען מיט די יוצרות

(ענדע פון 7-טע זייט)

קיין ספק נישט געווען... נאר עס האט מיר הנאה געטון, וואס ער האט איהם אפגענארט דער גוי, און ווי מיר דאכט זיך, האט עס דעם פייערל אליין אויך הנאה געטון!

פאהרענדיג צוריק האט דער בעל עגלה צווישען א סך אנדערע זאכען א זאג געטון: געביטען זיך א יא? מיר האבען זיך געביטען מיט די יוצרות.

— וואס מיינט איהר מיט דעם? האב איך זיך געמאכט תמעוואטע.

— איך מיין... איך מיין — אמאל האבען זיי מיין טאטען פערקויפט לעבענסמיטעל, היינט פערקויף איך זיי.

— מיר דאכט זיך אבער, האב איך מיט א בעהאלטענע צופרידענהייט געזאגט, — אז ער האט איך אפגענארט, דער גלח.

ער האט מיך אנגעקוקט, דאס פייערל און א פרעג געטון: און אז דער טאטע מיינער פלעגט איהם אפנארען, מיינט איהר, איז איהם געווען בעסער,, דעם טאטען מיינעם? איהר ווייסט וואס איך וועל איך זאגען, — האט ער שטיל אויסגערופען, איינער א גוי האט שוין ביי מיר עפעס צוגעשטעלט צו דער וואג, בשעת איך האב איהם אפגעוואויגען תבואה, און איך האב זיך געמאכט ווי נישט זעהענדיג.

— צוליב וואס האט איהר עס געטון?

— איך האב געוואלט זיין קוויט. איינמאל פאר אלע מאל — אויסגלייכען זיך. עפעס וויצעלט מען זיך פון א יוד א גנב, וואס שטעלט צו א פוס צו די וואג בשעת'ן וועגען די תבואה. צי אנ'אמת צי א ליגען — מיר זענען קוויט לכל הדעות.

מיר זענען געפאהרען צוריק קיין מרחביה. דערזעלבער וועג, נאר בארג אראפ, דער ארץ-ישראלדיגער בארג-אראפ איז א שלענגעלדיגער און ווי עס וואלט נישט געווען בארג-אראפ. פלוצלונג כאפט מען זיך אז מען איז אונטען.

דער עמק יזרעאל האט זיך א לאנגע צייט אזוי ווי געשפילט אין בעהאלטעלעך, דא אנטפלעקט ער זיך מיט זיין גאנצער גרויס און דא פערשווינדט ער אוועק, ואיננו.

— איהר זעהט ווי פרייליך זיי לויפען די פערדעלעך מיינע? האט דער בעל-עגלה צופרידען בעמערקט. איך טרייב זיי נישט, די לייצעס ליגען אין וואגען... דא לויפען זיי אליין, אהיים ווילען זיי, און איך וויל אויך אהיים, און איהר, פערברענגענדיג א טאג אין יעצטיגען נצרת דארף זיך אייך אויך וועלען וואס גיכער אין אונזער יודישער, היימישער סביבה און דארף, אין מרחביה —

— אודאי וויל איך אין מרחביה וויל איך. לעבען זאל מרחביה!

זי בעריהמט זיך מיט איהר גוט הארץ

(ענדע פון 10-טע זייט)

געווען מעהר ווי אייער פריינט... און איצט, איז! אוועקגעגאנגען, — איך ווייס נישט, ווי אזוי דאס איז געשעהן — בין איך אזוי גליקליך, וואס איך בין מיט אייך.... איך קוק אריין צו זיך אין הארצען און איך בין זיכער, אז איך האב אייך ליב... און אויב אפילו איך וואלט עס אייך נישט בעדארפט איצט זאגען, פיהל איך אבער אז איך וועל אייך באלד-באלד ליב האבען... ווייל דאס נייע געפיהל אין מיר ברייטעט זיך און שטייגט מיט יעדער מינוט...

„נאך קיינמאל האב איך נישט געזעהן אזא בעגייסטערונג אויף א מענשליכען פנים, אזא טיפע, אומענדליכע פרייד.... און ווען ער האט זיך ארונטערגעלאזט אויף די קני צו קושען מיינע הענט. האב איך געפיהלט אז מיט מיין האנדלונג האב איך אויסגעקויפט אלע זינד, וואס פרויען זענען אמאל בעגאנגען קעגען מענער... זאגט, איז עס נישט שעהנער איידער צו לאזען א מאן בעגעהן זעלבסטמארד צוליב איך?„

— וואס נאך קאן איך אייך דערצעהלען? — האט אלמא פערענדיגט איהר געשיכטע — איך האב געשענקט דעם ארעמען מארק'ן צוויי חדשים גליק... און צום סוף האב איך שוין אפילו אליין אויך אנגעהויבען אביסעל טיילען מיט איהם זיין ליבע... און ווען איך האב איהם געמוזט פערלאזען, האט מיר, דעם אמת געזאגט, שטארק פערדריקט ביים הארצען.....

— אזוי! — האט בערנארד ר. אויסגערופען מיט געלעכטער (ער איז געווען דער איינציגער, וואס האט געלאכט) — איז וואס האסטו אויפגעטון? מיט דיין אוועקפאהרען האסטו איהם אודאי א הונדערט מאל מעהר וועה געטון ווי זיין פרוי מיט איהר פאלשקייט.

— רעדסט ווי א נארעלע — האט אלמא געענטפערט מיט א ציה פון איהרע אויסגעבלייזטע אקסעל, — איך האב טאקע וועגען דעם געטראכט, אין א צייט ארום האב איך געהייסען מיינעם א פריינט איהם צושיקען די נייעס, אז איך בין פלוצלונג געשטארבען און אז פארן טויט האב איך דערמאנט זיין נאמען.. זאל ער האבען א גוטען אנדענק פון מיר— געשטארבען מיט זיין נאמען אויף מיינע ליפען... ער טרויערט איצט אודאי נאך מיר. און ווער ווייסט, אפשר איז זיין פרוי, מיד פון דער גרויסער שטאט. שוין געקומען צוריק און זיי לעבען ווידער גליקליך מיט זייערע ליבע קינדערלעך... איך האב, אין יעדען פאל, געטון מיין פליכט..

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

פרייטאג
כד
29
אדר ב' תרצה

מארגן

זון-אויפגאנג 5.19

זון-אונטערגאנג 6.04

ליכט-צינדען: 5.46

רעארגאניזאציע אין לאדזער פאסט-אמט

4 מאל אין טאג וועט מען בעקומען די פאסט

פון 1 אפריל אן זאל אנגענומען ווערען אַני-אמעריקאנער טעמפא ביים ארויסגעהמען און צו-טראגען די קארעספאנדענצען.

די פאסט וועט ארויסגענומען ווערען פון די פאסט-קעסטלעך 7 מאל א טאג, כמעט יעדע שעה פון 6 אינדערפריה ביז 10 אין אווענד.

אין דער פארשטאט וועט די פאסט ארויסגענומען ווערען 5 מאל א טאג.

4 מאל אין טאג וועלען די פאסט-טרעגער צוטראגען די קארעספאנדענץ.

עס איז אויך כדאי אנצומערקען, אז ביי די פאסט-קעסטלעך, וואס הענגען איצט אין שטאט וועלען ארויסגעהאנגען ווערען צוגאבס-קעסטלעך אפגעפאסט אין סעלעדין-קאליר — ספעציעל פאר אורגענטע, שטעטישע קארעספאנדענץ. די דאזיגע קארעספאנדענץ וועט ארויסגענומען און צוטיילט ווערען 4 מאל אין טאג. אזוי וועט א אורגענטער בריף וואס וועט אריינגעווארפען ווערען אין קאסטעל 6 א זייגער אינדערפריה שוין 8 א זייגער אפגעגעבען ווערען דעם אדרעסאט.

פון 9 א זייגער א בריף וועט אפגעגעבען ווערען 12 א זייגער פון 12 א זייגער 3 נאכמיטאג, פון 4 א זייגער 6 אין אווענד. פאר לאדז איז עס אן אמעריקאנער טעמפא.

די גייעסטע ביליגער הערען- און דאמען-שטאפען עמפפעהלט

דאס טוך- און קארט-לאגער

Bcia A. i R. MILGROM

front I piętro. 36 Piotrkowska 36 tel. 225·95.

הורט — דעטייל! ביליגע פרייזען!

ליקווידירט דער שטרייק אין די בעקערייען

(א) אין ארבייטס-אינספעקטאראט איז געבעטען אונטערן פארזיץ פון אינספעקטאר וויושיקאווסקי און אין דער אנוועזענהייט פון שטאראסטע ד"ר וואבע, פארגעקומען די קאנפערענץ וועגען ליקווידירען דעם שטרייק אין די בעקערייען. עס זענען געקומען פארשטעהער פון יודישען און קריסטליכען בעקער-צעך און פון די יודישע און קריסטליכע בעקער-פאראיינען.

נאך א לענגערער דעבאטע זענען די צדדים געקומען צו א הסכם און עס איז אונטערגעשריבען געווארען א קאלעקטיוון אפמאך.

דערמיט איז דער שטרייק ליקווידירט געווארען.

די פארשטעהער פון די פראפעסיאנעלע בעקער-פאראיינען האבען באלד צוזאמענגערופען א פארזאמלונג, וואו עס איז אקצעפטירט געווארען דער בעשלוס פון דער קאמיסיע.

די ארבייט אין די בעקערייען זאל זיך גאנץ מאל אנהויבען שוין היינט ביינאכט.

אז אונטערגעשריבען, דארף מען צאהלען

6 חדשים טורמע פאר וועלען זיך אויסדרעהען פון אן אונטערשריפט

(א) דער מאַרגוליס (נאוואמיעסקא 30) האט בעת א האנדעלס-טראנזאקציע בעקומען פון חיים קוטשנער (פאלודניאווא 35) א וועקסעל אויף 300 זלאטעס צאהלבאר דעם 15 נאוועמבער 1934, אויסגעשטעלט פון איין טאובע-שלאי אין ווארשע.

ווען דער וועקסעל איז פעליג און נישט בעצאהלט געווארען האט מארגוליס דורך א שיקיונגעל איבערגעשיקט דעם וועקסעל קוטשנערן. קוטשנער האט אנגעמערקט פארן שליח, אויסגעמעקט זיין חתימה און צוריקגעקעהרט דעם וועקסעל.

מארגוליס האט איבערגעגעבען דעם ענין דער אויספארשונגס-מאכט.

דאס שטעטישע געריכט האט פערמשפט קוטשנערן אויף 6 חדשים טורמע.

די ארבייט אין דער גרויסער טעקסטיל-אינדוסטרי

(אג) לויט ידיעות פון פערבאנד פון דער טעקסטיל-אינדוסטרי אין דער פוילישער מלוכה האבען אין דער צייט פון 11. ביזן 17. מערץ אין דער גרויסער בוימוואל-אינדוסטרי 10 פאבריקען געארבייט 6 טעג אין דער וואך. 9 פאבריקען צו 5 טעג, 8 פאבריקען צו 4 טעג, 2—צו 3 טעג, און איין פאבריק איז נישט געווען טעטיג. צוזאמען האבען אין 30 פאבריקען געארבייט 40,500 ארבייטער. אין פערגלייך מיט א וואך פריהער איז די צאהל ארבייטער געשטיגען אויף 500 מאן.

אינדערזעלבער צייט האבען אין דער גרויסער וואל-אינדוסטרי 9 פאבריקען געארבייט צו 6 טעג, 4 צו 5 טעג, 2 צו 4 טעג, 2 צו 3 טעג איינע איז געווען נישט טעטיג. צוזאמען האבען אין 18 פאבריקען געארבייט 12,400 ארבייטער.

צוריק אפצונעהמען

וואס מען פערלירט און געפינט

(א) די שטעטישע סטאראסטווע מעלדעט, אז עס זענען געפינען געווארען פאלגענדע זאכען, וועלכע מען קאן אפנעהמען אין דער פאליציי-קאמענדע קילינסקי-גאס 152 (אויספארשונגס-אפטיילונג):

- א דאמען-טאש מיט 15 זל. און א נאז-טיכעלע.
- א מענער-הוט בראנז קאליר.
- א בעקעל מיט אייזשפאן.
- א לעדערנע פארטמאנעטקע מיט געלד.
- א 2-זלאטע מטבע.
- א קאסטען ציקארע.
- א לעדערנער פארטפעל.
- א ציך מיט פעדערן אנ'אלטע.
- א דאמען-טאש מיט א שליסעל
- א בריף-קעסטעל.
- 2 פעקלעך טאבאק (מאכארקע).
- 2 בעקלעך גילזען צו 100 שטיק
- א דאמען-זייגער, א מעטאלענע בעשעריגט.
- אין פאר מענער קאלאשען אלטע.
- 6 שול-ביכער אין פערשידענע שפראכען.
- אין האנד-קעבעל.
- א דאמען-טעשעל פון צייג.
- א דאמען-טאש, האנד-ארבייט מיט געלד.
- א מענער-פאראסאל.
- א האנד-קוישעל אנ'אפגענוצטס.
- א לאמטערן צו א פוהר.
- 10 זעק פון מעהל
- אנ'אלטער אפגענוצטער קויש.
- א דאמען-טאש מיט א שליסעל און 2 נאז-טיכעלעך.

יודיש פאלקס-טעאטער, זגערזשער 17.

נייע אנגאזשירטע ארטיסטען אין פאלקס-טעאטער

דזשעני לעוויז

יעקב פישער | הליימי לעוויז

פרעמיערע! צום ערשטען מאל! פרעמיערע!

דער נייער אפערעטען-שלאגער

היינט פרייטאג און מארגען שבת, 9 אווענד

דאס

שאמפאנער מיידל

אין 3 אקטען מיט 20 נומערן געזאנג. אין 2-טען אקט קומט פאר א קאבארעט

אין וועלכען עס ווערט געזונגען און געטאנצט

מאדערנע טאנגאס און קאריאקא-טאנץ!!!

מארגען שבת, 4 נאכמיטאג

די איז לאדז בעליבטע אפערעטע אין 3 אקטען

רומענישע חתונה

ארטיסטען-אנסאמבל:

בעזמאן סאניע, פאדערמאן חנה, ראזענבערג ליובא, ראזענצווייג ליובא, בעזמאן רייזע, באלבירספי הערש, נייהויז וואלף, פאלאנסקי חיים, רייכענבערג נתן, אריעל גרישא.

ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון דיריגענט דוד בייגעלמאן.

ביים קלאוויר: ש. בלומשטיין. בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון פאלקס-טעאטער.

ליקווידירט א גנבים-באנדע

(א) צוויי פאליציי-אגענטען האבען נאכגעשפירט נאך צוויי פערדעשינען, אויף וועלכע זיי האבען געהאט א חשד, אז דאס זענען גנבים.

איינער פון די פערדעשינען האט געטראגען א גרויסער פעקעל.

אויף נאוואמיעסקא 34 זענען די פערדעשינען אריין צו א געוויסער לאה פרושינסקא, א בעקאנטע פאסערקע. די אגענטען זענען אויך אריין. אין דער וואוינונג אין דארט געטראפען א געוויסען יחיאל קנייסטעל (בזשעזשינער 26). יצחק קאמעלגארן (ספאצעראווא 5). לאה פרושינסקא און זיסל מושקא (נאוואמיעסקא 34).

ביי קנייסטעלען אין פעקעל האט זיך געפונען אנ'אנצוג, און אין פערשידענע זאכען, וועלכע ווי עס האט זיך ארויסגעוויזען, האבען געשטאמט פון די גנבה ביי יודע נאוואק (בזשעזשינער 13) אין דער וואוינונג פון דער פרושינסקא און מושקא אויך (נאוואמיעסקא 34) האט מען געפונען פיל זאכען, וואס האבען געשטאמט פון גנבות צווישען זיי אויך פון דער גנבה אין קאנפעקציער געשעפט פון גארשטשעווסקי אין ווארשע (מאקאטאווסקא 24).

אלע 4 זענען ארעסטירט געווארען.

אויספלוגען קיין פאלעסטינע פון 630.— זל. און

ארבייזינוס:

„ארביס" פיעטריקאווער 18, טעל. 33-49

65, „ 20-20

יודיש

מאריאנעטען-שפיל

„בערל-שמערל-טעאטער"

אנפיהרונג: משה בראדערזאן

אין קאפע „אידעאל" (פיעטריקאווער 48)

צווייטער פראגראם א. נ.

גאר נישט געזארגט

עס ווערען געוויזען לאלקעס-קאריקאטורען פון: דער טערקישער הזן כראל-אכמעט-פאשא, הזן כוסה-וויצקי; ארתאקאס חמצמעל; דער דייטש זשאבאטינסקי; בען—בען גוריאן; ר' סענדערל גראגער; רעגינא קאנדעל-צוקער; שיינע-שיינדל מרים; יאזעף קאוואדלע-שמיר; מעצענאטער קאבילע; ר' לייבישל מורה מוריגי; ד"ר פלויש; דעפוטאטען-פרעזעס ר' לייבעלע; נח פורים-לינצקי; שבתאי מוהל; אישעל-מאיר קופיעץ און וואווושניעץ עקס-קאטער; יודקע פאן-לאווניק; שמענדריק עם שמענדריקובנע; וואלענטי און וואיטשעכאווע; ראצע מיט די צאצע; בערל-שמערל-ברידער; פיניעלע מויז.

היינט פרייטאג און מארגען שבת צו 2 פארשטעלונגען:

8 און 10 אווענט. קאנסומציע 1 זל.

טעקסטען: משה בראדערזאן, י. אבערזשאנעק און ה. י. בזשאסטאווסקי. לאלקעס געשניצט — ש. טשאבאק, מוזיק ארראנזשירט: דוד בייגעלמאן.

אפטייקען

היינטיגע נאכט-דיזשורען

(2) היינט ביינאכט דיזשורירען: א. פאטאש (פלאץ קאשטשעלני 10), א. כארעמזא (פאמארסקא 12), ע. מילער (פעטריקאווער 46), מ. עפשטיין (פעטרקאווער 225), ז. גארטשיצקי (פשעיאזד 59), י. אנטאניעוויטש (פאביאניצער 56).

8 חדשים טורמע פאר רכילות

(א) וולאדיסלאוו אמעליאק (ווילענסקא 3) האט זיך צוקריגט מיט זיין שכן איגנאצי מיעלטשארעק.

אויף נקמה איז אמעליאק אוועק צו מילטשארעקס שעף, וואו ער האט געארבייט, און פארגעשטעלט מילטשארעקן אלס גנב. מילטשארעק האט צוליב דעם פערלוירען זיין ארבייט, ווען ער האט זיך אבער דערוויסט אין וואס עס האנדעלט זיך האט ער זיין פאבריקאנט צוגעשטעלט בעווייזען, אז ער איז אנ'ערליכער מענש און צוריק צוגענומען געווארען צו דער ארבייט.

אמעליאקן האט ער צוגעצויגען צו פעראנטווארטליכקייט.

דאס געריכט האט פערמשפט אמעליאקן אויף 8 חדשים טורמע.

אלטענפאלס — בעת'ן פאהרען

א שאפער טאר נישט זיין שכור

(א) דער שאפער זיגמונד האבס איז אין א שכור'ן צושטאנד ארויפגעפאהרען מיט דער טאקסובקע אויפ'ן טראטואר (אויף רוג פראנצישקאנער און קילינסקיעגא) און פערוואונדעט די דורכגעהענדע זאפיא קמיעטשיק (וואלבארסקא 14).

ער איז צו... צו פעראנטווארטליכקייט און דאס שטעטישע געריכט האט אים פערמשפט אויף 6 חדשים טורמע און צוגענומען ביי איהם דאס רעכט צופאהרען אויף א יאהר צייט.

Dr. med. L. Berman

צעגעלניאנא 15, טעל. 149-07

ספעציעל-ארצט פאר מענער-שוואכע-בעהאנדלונג און סעקסועלע בעראטונג.

נעהמט אן פון 8—11 און פון 4—8 אווענד.

זונטאג פון 9—1 פארמיטאג.

פאר אנבעמיטעלטע—לעמעזיגטע-פרייזען

קאַמף פאַר יודישער אַרבייט אין א״י

געשאַפן א געמיינזאַמען אויספיהר־קאָמיטעט

ת״ל־אביב (יט״א) די טעג איז דאָ פאָרגעקומען א בעראַטונג, וואָס איז צונויפגערופען געוואָרען דורך דעם „ועד למען עבודה עברית“, כדי צו בעהאַנדלען די לאַגע בנוגע דער יודישער אַרבייט אין א״י. אין דער בעראַטונג האָבען זיך בעטייליגט פאָרשטעהער פון דער יודישער אַגענץ און פערשידענע ריכטונגען און אינסטיטוציעס, דערונטער דוד בן־גוריון, י. גרינבוים, ש. זשוכאָוויצקי, הרב בערלין, הרב עוזיאל, ד״ר סאָלאָווייטשיק א. א.

די בעראַטונג האָט געעפענט ה׳ זשוכאָוויצקי, וועלכער האָט געשילדערט דעם קאַטאַסטראָפאַלען מצב, וואָס האָט זיך לעצטענס געשאַפען אויפ׳ן געביט פון יודישער אַרבייט. אַלץ מעהר אַרבייטס־פּלעצער סיי אין דאָרף, סיי אין שטאָט ווערען פערנומען דורך פרעמדע. דער רעדנער האָט בעטאָנט, אַז צוליב די פּאַרטיי־שטרייטען ווערט דער ענין פערנאַכלעסיגט, הגם אין איהם זענען פעראינטערעסירט אַלע ריכטונגען און נאָר דורך א געמיינזאַמער אַקציע קען אויפגעטאָן ווערען עפּעס ממשות׳דיגעס. די אַקציע וועגען עבודה עברית דאַרף נישט בעלאַסטען בלויז די אַרבייטער, נאָר עס דאַרפען צוגעצויגען ווערען אויך די אַרבייטס־געבער. צום סוף האָט ה׳ זשוכאָוויצקי אַריינגעטראָגען א רייהע פאָרשלאַגען וועגען דעם ענין.

אין דער דיסקוסיע, וועלכע האָט זיך נאָכדעם אַנטוויקעלט האָבען זיך אַלע אַרויסגעזאָגט פאַר דער נויטווענדיגקייט פון א צווישען־פּאַרטייאישען אָרגאַן, וואָס זאָל זיך פערנעהמען מיט דער דאָזיגער פראַגע, וואָס איז דורך אַלעמען אָפּגעשאַצט אַלס לעבענסוויכטיג.

הרב בערלין האָט זיך אַרויסגעזאָגט געגען שאַפען א ספּעציעלע פינאַנץ־אינסטיטוציע, וועלכע זאָל אויסצאָהלען ענטשעדיגונג פאַר בעשעפטיגען יודישע אַרבייטער און האָט פאָרגעלעגט, אַז די יודישע אַגענץ זאָל פינאַנסירען די אַקציע, מען דאַרף אויך געפינען די נויטיגע מיטלען, כדי אויסצואיבען א געהעריגען דרוק אויף די פּורצי־גדר.

י. גרינבוים האָט אין א לענגערע רעדע רעפערירט א פּראָיעקט פון גרינדען א גרויסע לאַנדווירטשאַפט־ליכע באַנק, וועלכע וועט ערטיילען ביליגען קרעדיט די יעניגע, וואָס וועלען בעשעפטיגען יודישע אַרבייטער. די יודישע אַגענץ פערנעהמט זיך זעהר ערנסט מיט דעם גאַנצען פּראָבלעם און טוט אַלץ, וואָס זי איז בכוח, כדי צו ווירקען אויף די אַרבייטער זיי זאָלען זיך איינוואָרצלען אין דאָרף. די יודישע אַגענץ איז גרייט צו בעהאַנדלען יעדען, וואָס וועט אַריינגעטראָגען ווערען וועגען דעם ענין און ערוואַרט אויך א געהעריגע איניציאַטיוו מצד דעם „ועד למען עבודה עברית“. צום סוף זאָגט זיך דער רעדנער אַרויס פאַר בילדען א ספּעציעלען איבער־שטעהן געריכט, וואָס זאָל בעהאַנדלען די אָנקלאַגען בנוגע נישט בעשעפטיגען יודישע אַרבייט.

אין דער ווייטערדיגער דיסקוסיע האָבען זיך בעטייליגט י. אורי, הרב עוזיאל, ה. פרומקין, אַגראָנאָם קראַוזע א. א.

ה׳ זרובבל חביב האָט אויסגעדריקט די איבערצייגונג, אַז מען קען אויסאיבען א דרוק אויף די אַרבייטסגעבער, וועלכע בעשעפטיגען פרעמדע אַרבייטער, זיי זאָלען צונעהמען יודישע אַרבייטער. די איניציאַטיוו דאַרף אָבער אַרויסגעהען פון דער יודישער אַגענץ. לויט דער מיינונג פון רעדנער דאַרף דוד בן־גוריון זיך טרעפען מיט משה סמילאַנסקי, גלייך ווי ער האָט פערהאַנדעלט מיט זשאַבאָטינסקין, און צוזאַמען אויסאַרבייטען א רעגולאַמין פאַר יודישער אַרבייט.

י. אָסטראָווסקי האָט זיך בעקלאָגט, אַז די נאַציאָנאַלע קאָלאָניסטען ברענגען גרויסע קרבנות, בעשעפטיגענדיג יודישע אַרבייטער, זיי בעקומען אָבער נישט קיין שום הילף. י. צימערמאַן און הירש האָבען אָנגעוויזען, אַז די הכשרה, וואָס ווערט דורכגעפיהרט אין די גלות־לענדער איז נישט בעפרידיגענד. דעריבער דאַרף די יודישע אַגענץ ערגענצען די הכשרה אין א״י גופא.

צום סוף האָט נאָכאַמאָל גענומען דאָס וואָרט י. גרינבוים, וועלכער האָט בעטאָנט, אַז צוליב די גרויסע שוועריגקייטען טאָר מען נישט צושפּליטערן די כוחות. די אויפמערקזאַמקייט דאַרף קאָנצענטרירט ווערען אויף דעם דאָרף. דער רעדנער האָט שטאַרק מורא, דאָס אין א צייט־אַרום קען דאָס דאָרף בלייבען אָהן יודישע אַרבייטער און דאַן ווערט צונישט דער גאַנצער ציוניזם. מען דאַרף נעהמען אין אַכט אַלע שוועריגקייטען. די יודישע אַגענץ איז נישט בכוח צו דרעהען אויף צוריק די ראָד פון דער לעבענס־ענטוויקלונג. די „הסתדרות“ בעאיינפלוסט שטאַרק די יודישע אַגענץ לטובת די אַרבייטער. זאָלען קומען די נאַציאָנאַלע קאָלאָניסטען און אויך בעאיינפלוסען די יודישע אַגענץ.

צום סוף פון דער בעראַטונג איז געוועהלט געוואָרען אַן „אויספיהר“־קאָמיטעט אין פאָלגענדען צוזאַמענשטעל: ש. זשוכאָוויצקי, י. אָסטראָווסקי, י. אהוי, באַגראַטשאָוו און זרובבל חביב.

א אַראַבישע נאַציאָנאַליסטישע צייטונג

בעט ענטשולדיגונג ביי דעם כעמישען אינסטיטוט אין רחובות

א בלבול אויף דעם זיוו־אינסטיטוט, אז ער בעשעפטיגט זיך מיט אויסאַרבייטען גיפט־גאַזן פאַר מלחמה־צוועקן.—די הכחשה פון דעם זיוו־אינסטיטוט

ירו׳ של״ם. מיט א קורצער צייט צוריק האָט די אַראַבישע צייטונג „אל דפאַ“, וועלכע ערשיינט אין ירושלים, פערעפענטליכט א אַרטיקעל, אין וועלכען עס איז דערציילט געוואָרען, דאָס דער כעמישער אינסטיטוט אויפ׳ן נאָמען פון דניאל זיוו אין רחובות, בראש פון וועלכען עס שטעהט ד״ר חיים ווייצמאַן, בעשעפטיגט זיך מיט אויסאַרבייטען גיפט־גאַזן פאַר קריגס־צוועקן און בענוצט זיך פאַר דער דאָזיגער אינדוסטריע מיט דעם רויה־שטאָף וואָס ווערט פערפערטיגט דורך דער ים־המלח־קאָנצעסיע. אין דעם אַרטיקעל איז בעטאָנט געוואָרען, אַז ד״ר חיים ווייצמאַן האָט נאָך אין דער צייט פון דער וועלט־מלחמה געלייסטעט אין דערזעלבער ריכטונג גרויסע דינסטען דער בריטישער אימפּעריע און אַלס שכר דערפאַר האָט ער בעקומען די באַלפור־דעקלאַראַציע. בעת דער קומענדיגער וועלט־מלחמה וועט גרויס־בריטאַניען זיך ווידער נוצען מיט גיפט־גאַזן, וואָס ווערען אויסגעאַרבייט אין רחובות, און דאָס מאָל וועט זי אַלס בעלוינונג דערפאַר ערפילען די פאָדערונג פון ד״ר חיים ווייצמאַן — צו מאַכען ארץ ישראל פאַר אַזוי יודיש ווי ענגלאַנד איז ענגליש.

דער כעמישער אינסטיטוט אין רחובות האָט אַלס ענטפער דערויף איינגעשיקט דער אויבענדערמאָהנטער צייטונג א הכחשה, אין וועלכער עס ווערט ערקלערט, אַז דער אינסטיטוט בעשעפטיגט זיך בלויז מיט וויסענשאַפטליכע אַרבייטען און האָט נישט קיין שום פּאָליטישע אויפגאַבען. דער אינסטיטוט איז אָפען פאַר וויסענשאַפטס־מענער אָהן אונטערשייד פון נאַציאָנאַליטעט און גלויבען און צווישען זיינע מיטאַרבייטער געפינט זיך אויך איין אַראַבער. די גאַנצע געשיכטע וועגען דער אויסאַרבייטונג פון גיפט־גאַזן איז א ריינע פאַנטאַזיע אָהן א שפּור פון אמת.

„אל דפאַ“ האָט די הכחשה פון דעם זיוו־אינסטיטוט אין רחובות פערעפענטליכט און דער רעדאַקטאָר פון דער צייטונג האָט דערצו צוגעגעבען, אַז ער בעדויערט זעהר וואָס זיין צייטונג איז געשטרויכעלט געוואָרען מיט א פאַלשער ידיעה. ער פערענטפערט זיך דערמיט, וואָס בעת׳ן פערעפענטליכען די ידיעה האָט ער זיך געשטיצט אין מצרים. (פאַלקאָר)

Dr.

Wołkowyski

האָט זיך איבערגעצויגען אויף

ציגעל־גאַס 11, טעל. 02־238

נעמהט אָן אין הויט־ און וועגערישע קראַנקהייטען, מענער־שוואַכע

פון 8–11 ביי טאָג און פון 4–9 אָוונד

גרוסען פון דער הויפּט־שטאָט

פון אונזער וואַרשאַווער קאָרעספּאָנדענט

מ. עלבוים

מאַנים וואַרשאַווער יודישע וועלטעל לעבט מען היינט נישט אין׳ם יאָהר 1935, נאָר — אין יאָהר 1865 (נישט קיין גרויסע נפקא מינה: א יאָהר שפּעטער, א יאָהר פריהער). עס קאָכט זיך און עס רודערט זיך און מען קריגט זיך אַרום נישט וועגען עפּעס אַנדערש, נאָר וועגען — שחיטה, מקווה, מצות וכדומה.

די שוחטים פיהרען א מלחמה מיט׳ן ראַבינאַט, דער ראַבינאַט קריגט זיך מיט דער שטאָט־פערוואַלטונג; די מצה־בעקערס אמפּערען זיך מיט דער קהלה, די קהלה שלאָגט זיך מיט די פּראָווינץ שטעט מכוח אַריינברענגען מצה פון די שטעטלעך — מיט איין וואָרט: ס׳איז לעבעדיג אין׳ם יודישען וועלט׳ל:

וואָס מיר פּאָליטיק? וואָס מען געהט אָן קאָנסטיטוציע? וואָס פאַר א בעדייטונג האָט אַפילו ענין לאַנדער שטאָט־ראַט? — אַז דאָ שטעהט אין קאָן די האַרבע פראַגע: צי זאָלען נאָך 2 שוחטים — נישט קיין אגודה־מקורבים — קריגען דאָס רעכט צו שעכטען בהמות אין׳ם שעכט־הויז, צי זאָל מען מעגען בעזאָרגען אָהן א ספּעציעלען „פּראָטעקט“ מצות פון דער פּראָווינץ, און צי זאָל מען שוין אָדער אָבלייגען דאָס בויען די נייע גרויסע מקווה אויף צעגלאַנע־גאַס. *)

און אָט וועגען די אַלע ענינים געהט אַזא קאַמף שוין וואָכען־לאַנג. עס איז איבעריג צוצוגעבען, אַז אין די אַלע דערמאָהנטע פראַגען האָט געזיגט די וואַרשאַווער קהלה און דער נייער ראַבינאַט: די נייע שוחטים ווערען נישט צוגעלאָזען, פּראָווינצער מצה ווערט בעשטייערט מיט א ספּעציעלען „פּאָדאַטעק“ (אין די פּראָווינצער שטעט זיצן דאָך נישט קיין היימישע נאמנים), די מקווה ווערט שוין געבויט, עס איז היינטיגע וואָך פייערליך געלעגט געוואָרען דער גרונד־שטיין (וואָרום מען קאָן דאָך נישט לאָזען א ק״ק וואַרשע מיט בלויז 16 מקוואות!)

עס איז א מחיה, עס שמעקט מיט פערהייליגט אין׳ם יודישען געסעל...

* * *

דער ענין סערטיפיקאַטען איז נאָך אַלץ — און וועט נאָך זיכער לאַנג, לאַנג זיין — דאָס אַקטועלסטע אַרטיקעל אויף דער יודישער גאַס. מען טרוימט וועגען דעם סערטיפיקאַט מעהר ווי וועגען דעם גרויסען לאָטעריע־געווינס. דאָס דאָזיגע כישוף פאַפּיר׳ל איז חשוב ביי יונג און אַלט, ביים חסיד און פריי־דענקער.

און וואָס טוט מען אַלץ נישט, כדי צו בעקומען דאָס פּאַפּיר׳ל, וואָס איז אַרויסגעריסען געוואָרען ווי אַן אבן־טוב פון דער מאַנדאַטען־מאַכט, דער היטערין פון די ארץ־ישראל טויערען?

דוגמה? — ביטע זעהר! איבער־נאַכט זיין א

א כאַסע פון 4 קינדער — אויך גוט! אַצו 60 יאָהר מיט א גרויער באָרד ווערען א „זשעטעקאַבינ“ א טוריסט — שאַדט אויך נישט! א ספּאָרטלער, א באָקסער, א פוטבאָליסט, — מכבי׳אַנער — זאָל זיין! אַבי זיצען אויף דער שיף, אַריבער דעם ים, זעהן דעם ידען אין — ווערען א בעל־אַרבייטער ביי א הויז אין תל־אביב...

אין משקאָווע צו דערציילען וועגען אַזא פאַקטל: די טעג איז פאָרגעקומען אַן אינפאָרמאַציון קאַנפערענץ אין דער וואַרשאַווער „געזעלשאַפט פון פריינד פון ירושלים׳ער אוניווערזיטעט“. די דאָזיגע געזעלשאַפט שטיצט אויך די עמיגראַציע פון יודישע סטודענטען, וואָס פאָהרען שטודירען אויפ׳ן ירושלים׳ער אוניווערזיטעט.

ווייזט זיך אַרויס פון׳ם בעריכט א שעהנע מעשה: אין משך פון די לעצטע 2 יאָהר זענען געגעבען געוואָרען 1000 ספּעציעלע סערטיפיקאַטען פאַר סטודענטען, אויף צו פאָהרען שטודירען קיין ירושלים. ביים געבען די ספּעציעלע סטודענטען־סערטיפיקאַטען קוקט מען זעהר שטרענג נאָך: עס מוז זיין א מאַטורע אָדער גאָר אַן אוניווערזיטעטס־זעמעסטער; דער קאַנדידאַט מוז קענען העברעאיש א. אז. וו.

וואָס־זשע ווייזט די סטאַטיסטיק? אַז פון די 1000 סטודענטען, וואָס זענען דורך דער צייט אַריינגעפאָהרען קיין ארץ ישראל שטודירען אין ירושלים בלויז 10 פּראָצענט; נאָך 10 פּראָצענט האָט זיך געמעלדען אויפ׳ן אוניווערזיטעט און מעהר נישט געקומען; די איבריגע 80 פּראָצענט (800 סטודענטען) האָבען אַ ב׳ם אוניווערזיטעט אַפילו נישט אַריינגעשמעקט. וואָרום צו־וואָס אין ארץ ישראל שטודירען, אַז אַרבייטען אין א פּרדס, אָדער בויען א הויז איז אַנגענעהמער, בעסער, און מעהר נוצליך, שוין אָבגערעדט פון זעהען א באַלדיגען גראַשען...

די וואַרשאַווער געזעלשאַפט „פריינד פון ירושלים׳ער אוניווערזיטעט“ ווענדעט שוין איצט אָן ספּעציעלע מיטלען לגבי די פאָהרענדע סטודענטען; עס מוזען שוין זיין גאַראַנטיעס, פערזיכערונגען, אַז דער סטודענט וועט נישט ווערען א — פּוער אָדער א בלעכער. ביסט אַן אינטעליגענט, בחורעק, מוזטו בלייבען ביי דיין א בטעליגענץ!

* * *

די נייע קאָנסטיטוציע איז איצט די טעמע פון טאָג: אין׳ם פּוילישען פּאָליטישען לעבען. מען ווייזט אָן אויף גאַנץ טשיקאַווע זאַכען, דהיינו: בעת די אַלטע קאָנסטיטוציע האָט געהאַלטען 126 אַרטיקלען, האַלט די נייע בלויז 86. זי איז אַזוי קורצער געוואָרען אויף א גאַנץ דריטעל. עמיץ האָט וועגען דער נייער קאָנסטיטוציע טרעפליך געזאָגט, אַז — אין דער נייער קאָנסטיטוציע זענען פערבליבען אַלע פליכטען פון די בירגער לגבי דער מאַכט, אָבער עס זענען אַרויסגעפאַלען אַלע פליכטען פון דער מאַכט לגבי די בירגער; עס זענען פערבריי־טערט געוואָרען די התחייבות פון די בירגער אנטקעגען דער מלוכה, אָבער עס זענען אַוועקגעפאַלען די התחייבות פון דער מלוכה אַנטקעגען די בירגער.

און נאָך פעהלט אין דער נייער קאָנסטיטוציע (וואָס עס איז געווען אין דער אַלטער): די מלוכה־פערפליכטונגען, וואָס פיגורירען אין די דורך פוילען אונטערגעשריבענע אינטערנאַציאָנאַלע טראַקטאַטען און עס איז אויך מעהרער נישטאָ דאָס פּראָפּאָרציאָנאַלע וואַהל־סיסטעם — די איינציגע גאַראַנטיע פאַר דער יודישער מינדערהייט צו בעקומען מאַנדאַטען צום סיים (וועגען סענאַט און אַפּגערעדט; ער וועט זיין א כמעט באַמינירטער), און ס׳איז אינטערעסאַנט:

וועגען דער נייער פּוילישער קאָנסטיטוציע האָט זיך, דערווייל, די ערשטע אָפּגערופען די — איטאַליענישע פּרעסע, וועלכע ווידמעט א סך אָרט דער נייער קאָנסטיטוציאָנעלער אָרדנונג אין אונזער לאַנד.

ווערט מען שוין וועגען דער נייער קאָנסטיטוציע, איז כדאי א בליק־טון אויף אונזער יודישע סיים רעפּרעזענטאַנץ, דעם יודישען „קאָלאָ“. בעת דער אָפּשטימונג איבער דער קאָנסטיטוציע האָבען זיך, אייגענטליך, די יודישע דעפּוטאַטען געזעגענט מיט׳ן פּאַרלאַמענט. וועד ווייסט, צי עמיץ וועט נאָך בכלל אַמאָל זעהען פון די אויגען די וויעיסקאַ־גאַס אין וואַרשע...

פאַר די יודישע סיים־דעפּוטאַטען איז געשטאַנען די פראַגע: צי שטאַרבען מיט א באַטירליכען טויט, אָדער — בעגעהען זעלבסטמאָרד, לאָמיר זאָגען קלאָרער: שטימען געגען דער קאָנסטיטוציע — כאָטש ס׳וואָלט סיי־ווי געבליבען אַזוי ווי ס׳איז — וואָלט געהייסען שטאַרבען מיט א באַטירליכען טויט, בכבוד. ס׳וואָלט געהייסען: מיר ווערען בעוולה׳ט, מיר ווערען אויסגערוקט פון לעבען — ווילען מיר דעמאָנסטראַטיוו שטימען געגען; אָפּהאַלטען זיך אין דעם פאַר ווערעי די שטימען געציילט פאַר) האָט געהייסען — א זעלבסטמאָרד. די יודישע „קאָלאָ“ האָט אין דער לעצטער מינוט — געגען דעם כעס פון ציוניסטען ד״ה טהאָן — בעשלאָסען... זעלבסטמאָרד.

עס איז, אפשר, ווייניגער בכבוד׳יג, אָבער דערפאַר — אַקטועלער, מאָדערנער, סוחר׳יש...

* * *

פונדעסטוועגען זענען נאָך פערהאַן אָפּטימיסטען, וואָס גלויבען, אַז עס קאָן מעגליך זיין צושטעהן קומען א געוויסע יודישע פאַרשטעהערשאַפט אין סיים בעת די קומענדיגע וואַהלען. די עצה איז:

א ברייטער יודישער בלאָק, א קאָנסאָלידאַציע פון דער „אגודה“, ציוניסטען, „מזרחי“, פאָלקיסטען א. אַ. וו. דאָס וועט אָבער נישט גיין אַזוי לייכט, ווייל די „אגודה“ וועט, לויט אַלע וואַהרשיינליכקייטען געהן צוזאַמען מיט דער אַלגעמיינער ב. ב. און פאַרוואָס זאָל זי אַזוי נישט טון? דאָרט וועט מען דאָך אויך כּשרע בעקומען מאַנדאַטען.

עס זענען שוין פאָרגעקומען די טעג בעראַטונגען, געשפּרעכען, מיינונגס־אויסטוישען, אָבער דערווייל אָהן שום קאָנקרעטען רעזולטאַט.

א פאַקט איז, אָבער, אַז די נייע סיים־וואַהלען שטעהען שוין פאַר דער טיר. מ׳רעכענט אַז בקרוב זאָל דער טערמין פון די נייע וואַהלען זיין בעקאַנט און אַז די וואַהלען גופא זאָלען פאָרקומען אין חודש אויגוסט פון היינטיגען יאָהר.

אַז אין אויגוסט זאָלען פאָרקומען די סיים־וואַהלען איז זיכער שוין צוליב דעם אַליין, וואָס דער איצטיגער סיים מוז, באַלד נאָך פערעפענטליכען די נייע קאָנסטיטוציע, פונאַנדער־געלאָזט ווערען און אין אויגוסט, שפּעטסטענס אין סעפּטעמבער, מוז זיך שוין אָנהויבען די בודזשעט־דעבאַטע אין סיים, און דעם נייעם סיים.

---

*) כאַראַקטעריסטיש: אויף צעגלאַנע־גאַס האָט געוואוינט און געשאַפען א האַלב לעבען י. ל. פּרץ, וואָס האָט געשריבען: „עפּעס א פענסטער צו [illegible]...“

וואס האט סיימאן געוואלט דערגרייכען אין בערלין?

אין ענגלאנד גלויבט מען נישט אין דער מעגליכקייט פון א מלחמה און א קארעספאנדענץ פון לאנדאן שרייבט די „סעוואדניא" וועגען די שטימונגען, וואס האבען אין ענגלאנד אין שייכות מיט סיימאנס רייזע קיין בערלין צווישען אנדערען פאלגענדעס:

דאס איינפיהרען אין דייטשלאנד דעם אלגעמיינעם מיליטער־דינסט האט אין ענגלאנד ארויסגערופען א סענסאציע. און קיין שום לאנד האט מען נישט אזא אכטונג צום געגעבענעם ווארט און צו א אונטער־שריפט ווי אין ענגלאנד. ענגלאנד איז אין 1914 צוגעטרעטען צו דער מלחמה, ווייל דייטשלאנד האט נישט אפגעהיטען איהר צוזאג וועגען דער בעלגישער נייטראליטעט.

פון זיין ערשטען טאג פון קומען צו דער מאכט ביז צום לעצטען מאמענט האט נישט דער נאציאנאל סאציאליזם אין ענגלאנד קיין סימפאטיע. די פרובען איהם צו פערטיידיגען, וואס זענען געמאכט געווארען דורך איינציגע פרעסע ארגאנען זענען נישט געלונגען, דער מיליטאריסטישער גייסט דאס כסדר־געטערען דעם קולט פון [illegible] די ראסען־טעאריע, די ליקווידאציע פון דער פאציפיסטישער בעוועגונג, דאס אלץ איז נישט אין גייסט פון ענגלישען פאלק.

ווי נאר עס זענען אנגעקומען די ערשטע ידיעות פון בערלין, איז אין די ערשטע פאר שעה געווען א ספק צי סיימאן וועט נאך פאהרען שמועסען מיט היטלערן. אבער נאר אין די ערשטע פאר שעה. דער בעשלוס נישט אפצולעגען די רייזע, איז נישט געווען קיין „קאפיטולאציע" פאר דייטשלאנד נאר איז געווען פולשטענדיג אין הסכם מיט די פרינציפען פון דער ענגלישער פאליטיק. וואס האט דען סיימאן געוואלט אין בערלין ער האט געוואלט איבערצייגען היטלערן וועגען דער נויטווענדיגקייט פון א קאלעקטיווען סיסטעם און פון אנערקענען די ארדנונג, וואס איז פעסטגעשטעלט געווארען אויף דער קאנפערענץ אין לאנדאן.

אין זיין תשובה, פאר סיימאנס רייזע, האט מיניסטער בויראט דייטליך בעטאנט, אז דער יסוד פון די געשפרעכען וועט בלייבען דערזעלבער ווי עס איז געווען ביז צום 16 מערץ. נאכמעהר, בכדי צו געבען דייטשלאנד אונצווייד־יטיג צו פערשטעהען דעם ענגלישען שטאנדפונקט, פאהרט אידען גלייכצייטיג קיין מאסקווע, און די פראנצויזיש־סאוועטישע אונטערהאנדלונגען פערוואנדלען זיך — וואס פריהער איז עס אינגאנצען נישט געפלאנט געווארען אין פראנצויזיש ענגליש־סאוועטישע אונטערהאנדלונגען. אויף א קלארערען אופן איז שווער געווען צו אונטערשטרייכען די ווירקליכע ענגלישע שטעלונג.

די אויסערליכע פאליטישע לאגע אין איי־ראפא, איז פאר פראנקרייך קיינמאל נאך נישט געווען אזוי גינסטיג ווי איצט. לויט די רייד פון אנ'ענגלישען פאליטיקער, וואלט בכלל נישט געקומען צו א מלחמה, ווען אין די קריטישע טעג פון 1914 וואלט ענגלאנד געווען אזוי ענג פערבונדען מיט פראנקרייך ווי איצט. דערצו דארף נאך צוגעגעבען ווערען, אז איטאליען איז איצט אויך צוגעטרעטען צו דער געוועזענער אנטאנט און דאס וואס צווישען רוים און בעלגראד איז געקומען צו א הסכם איז אויך א רעזולטאט פון דער פאליטיק צו שטארקען און פערפעסטיגען די געוועזענע אנטאנט.

אין ענגלאנד שטעלט מען זיך נישט פאר ווי אזוי דייטשלאנד וועט קענען א לאנגע צייט אויסהאלטען דעם דאזיגען דרוק פון די מלוכות. די דייטשע בעוואפנונג, אן ארמעע פון 600 טויזענד מאן, דייטשע לופט־פלאט, דייטשער קריגס־גייסט — דאס אלץ איז גוט, נאר צי וועט דאס גענוג זיין ארויסצוויזען א ווידערשטאנד דעם געוואלדיגען פראנט פון מלוכות, וואס שאפט זיך איצט אלס דייטליכער?

די דאזיגע קלארע פאליטיק פון דער ענגלישער רעגירונג, וואס האט געפינען איהר אויסדרוק אין „ווייס־בוך", טרעפט אן, וואס אנ'אמת אויף א ווידערשטאנד פון דער לינקער אפאזיציע, אבער דאס האט נישט קיין בעדייטונג [illegible] אלגעמיינעם גאנג פון דער פאליטיק.

אלע ענגלישע קארעספאנדענטען אין בערלין, האבען איבערגעגעבען, אז די דייטשע הויפט־שטאט איז אין דער נאכט פון 16 מערץ געווען אונטער צייכען פון קריגס אויפרעגונג און אז דאס האט דערמאהנט אין בערלין בעת די טעג פון קריגס־ערקלעהרונג אין יאהר 1914. עס איז מעגליך, אז אויב דייטשלאנד וועט ווייטער פיהרען די פאליטיק פון 16 מערץ, וועט אויך די ענגלישע אפאזיציע ענדערען איהר שטעלונג. אויב דאס וועט געשעהען, וועט מען קענען רעדען וועגען א איינהייטליכער שטימונג פון דער ענגלישער עפענטליכער מיינונג בנוגע דייטשלאנד, און צו דעם שטרעבט טאקע די ענגלישע רעגירונג. אלס איז אפהענגיג פון אויסגאנג פון די אונטערהאנדלונגען, וואס פיהרען זיך איצט. דער רעזולטאט פון סיימאנס וויזיט אין בערלין קען דערווייל פארמולירט ווערען אויף פאלגענדען אופן: די ענגלענדער זענען געקומען קיין בערלין, אויסגעהערט, וואס היטלער האט געהאט צו זאגען און זענען געפאהרען ווייטער זיך „איינפארמירען" קיין מאסקווע און ווארשא.

נאכדעם ווי די דאזיגע „איינפארמאציע־רייזעס" וועלען זיין פערענדיגט וועט מסתמא [illegible] די לאגע ווערען קלארער. יעדענפאלס איז עס נישט, צו ערווארטען פריהער ווי אין מיטען אפריל, אין פאריז שאצט מען אפ דעם רעזולטאט פון די בערלינער געשפרעכען אלס א נעגאטיווען, און עס שטארקט זיך דארט דער פליגעל, וואס פאדערט צו צואיילען דאס שליסען א בונד מיט ראטען־פערבאנד.

אין ענגלאנד דאגעגען איז מען אפטימיסטיש. מען האלט, אז צו וואס נאך די אונטערהאנדלונגען זאלען נישט דערפיהרען, איז דאך נישט פארהאן קיין שום סכנה פון א מלחמה, ווייל די שטימונג, וואס הערשט בנוגע דייטשלאנד איז אנ'איינהייט־ליכע און די פיהרער פון דער דייטשער פאליטיק וואלטען געמוזט זיין זעלבסטמערדער, ווען זיי זא־לען דערלאזען צו א נישט בערעכנטען שריט.

טיפע גייסטיגע ענדערונג אין דייטשען יודענטום

גראנדיעזע ערוואכונג פון נאציאנאלען זעלבסטבעוואוסטזיין!

א מיטארבייטער פון דער לעמבערגער „כווילא" האט געהאט א געשפרעך מיט דעם בעקאנטען יודי־שען געלעהרטען יעקב לעשטשינסקי, וועגען דעם גורל פון די דייטשע יודען. לעשטשינסקי האט צווי־שען אנדערעס ערקלערט פאלגענדעס:

איך פראטעסטיר געגען דער אלגעמיין הערשענ־דער מיינונג וועגען די דייטשע יודען איך האב מעה רערע יאהרען פערבראכט אין דייטשלאנד און איך קען וועגען די דארטיגע יודען אנגעבען גענויערע אינפארמאציעס וואס זענען נעהנטער צום אמת. דער פראצעס פון נאטירליכער אסימילאציע האט דארט אנגעטראפען אויף א ווידערשטאנד פון קאלעקטיווען אינסטינקט פון דייטשען יודענטום. וועלכעס האט אונטער פולשטענדיג אנדערע פארמען ווי אין אנ־דערע יודישע קבוצים פערבונדען דאס דאזיגע יודענ־טום מיט דער פערגאנגענהייט, עס איז כאראקטעריש, אז דער פראצעס פון „צוריקקעהרען" צום יו־דענטום, האט זיך אנגעהויבען נאך לאנג פאר דעם היטלעריזם, היטלער שטעלט מיט זיך פאר אנ'איבער ברוך אין דער געשיכטע פון די דייטשע יודען, א־בער נישט אויפן געביט פון נאציאנאלען זעלבסט־בע־וואוסטזיין. ווער עס האט אויפמערקזאם אבסערווירט דאס לעבען פון די יודען אין דייטשלאנד, האט בע־מערקט פארמעל נישט אזוי אימפולסיוו ווי ביי די יודען אין פוילען און ליטע, א פולסירענדיג הייסער ווילען און בעוואפענט מיט אייזערנער קאנסעקווענץ צו דערגרונטעווען דעם זשעני פון דער יודישער גע־שיכטע, היטלער האט נאר ארויפגעריסען א פאפירע־נעם פארהאנג וואס טיילט אפ צוויי עפאכען, ווייל ווען דאס יודענטום וואלט געווען אזוי צופרעסען פון דער אסימילאציע וואלט איצט נישט געווען די צי־פערען, וואס מוזען אימפאנירען.

אט זענען פאקטען: די צעהן־בענדערדיגע „יו־דישע געשיכטע" פון דובנאוו איז אין דייטשלאנד פערקויפט געווארען אין די יאהרען 1925—1930 אין אנ'ערך 10 טויזענט עקזעמפלארען, ד. ה. 100 טויזענט ביכער. און א קאמפלעט האט געקאסט 120 מארק. און איז נישט יעדען געווען צוגענגליך. די יו־גענד האט נישט נאר געשטרעבט צו א יודישער רע־נעסאנס נאר אויך צו דער העברעאישער קולטור און איהר פריהעסטער שאפונג, אלזא צום תנך און תלמוד איך האב אבסערווירט די יוגענד־ארגאניזאציע „קדי־מה", וואס האט קאנצענטרירט א יוגענד פון פאמי־ליען וואס זענען פולשטענדיג געווען אפגעריסען פון יודענטום, די דאזיגע יוגענד האט נישט נאר געהאל־טען פאר נוטיג אפצוהיטען דעם ריטואל, נאר זי האט אויך ארגאניזירט קורסען פון תלמוד און יו־דאאיסטישע וויסענשאפטען, פון אזא למשל, פאמי־ליע, וואס איז געווען אזוי צו זאגען דורך און דורך „פערפרייסישט" שטאמט דער בעקאנטער פרעדיגער יאאכים פרינץ, וואס רייסט איצט מיט זיך מיט דאס בערלינער יודענטום און אקערט דורך די פערשטיי־נערטע און אפגעריסענע פון יודענטום נשמות.

אויף 450 טויזענט יודען אין דייטשלאנד ער־שיינען 4 וואכען־בלעטער וואס צוגעהען זיך אין א אומגלויבליכע ציפער פון 200 טויזענט עקזעמפלא־רען. 30 לאקאלע וואכענבלעטער וואס צוגעהען זיך אין 100 טויזענט עקזעמפלארען, און א חוץ דעם 4 וויסענשאפטליכע חודש אויסגאבען.

דער יודישער לעקסיקאן איז אין משך פון 4 חדשים פערקויפט געווארען אין 15000 עקזעמפלא־רען.

זעהר אינטערעסאנט זענען די אבסערוואציעס אי־בער דער יודישער יוגענד אין דייטשלאנד. פון 60 טויזענט קינדער אין שול־עלטער געפינען זיך 20 ביז 22 טויזענט אין יודישע שולען, און די איבריגע אין די מלוכה־שולען. פאר די דאזיגע קינדער אין עלטער פון 7 ביז 16 יאהר ווערען איינגעארדענט פארלעזונ־גען און „עונג שבת" אויף וועלכע אין די פארמיטאג און נאכמיטאג שעה'ן עס ווערט ארומגערעדט די סדרה און אלע לעגענדעס וואס קאנצענטרירען זיך, ארום איהר, און ראבינער, לעהרער און פארשטעהער פון יוגענד־ארגאניזאציעס, לעבען איבער צוזאמען מיט דער יוגענד, מינוטען פון באמת גייסטיגער דער־הויבונג. דאס וואס זיי הערען דא, איז פאר זיי א ענטפלעקונג, א צוריקקעהר צו די אורקוועלען פון יודענטום. וואס ביזאיצט האט עס זיך אין זיי אפ־גערופען נאר אלס א ווייטער אפקלאנג פון אונטער־בעוואוסטזיין.

אין בערלין אליין בעזוכען די קורסען פון הע־ברעאיש 15 טויזענט פערזאן, עס איז אינטערעסאנט צו זעהען ווי אפט מאל 60 יעהריגע וואס האבען מיט שווערינקייטען זיך איינגע'חזרט דעם העברעאישען „אלף בית" זיצען שפעטער מיט דעם גאנצען ערנסט איבער די לעקציעס. און עס אונטערליגט נישט קיין שום ספק, אז דאס רוב דייטשע יודען וועט איינגיכען גרינגדליכער בעהערשען די העברעאישע שפראך ווי די יודישע מאסען אין די לענדער, וואו דאס יודישע נאציאנאלע בעוואוסטזיין איז שוין זייט יאהרען אנ'־אלגעמיינע ערשיינונג.

מיר האבען פאר זיך א וואונדערבארע ערשיינונג: אויפן פאן פון דער ווירטשאפטליכער צושמעטערונג פון די יודען, אויפן פאן פון אונגעהאמעוועטען פרא־צעס פון פערניכטונג פון דייטשען יודענטום, בליהט אויף דאס זוכען פון יודישע מאטיווען, דאס דער־נעהנטערען זיך צום יודישען אינהאלט.

דאס איז זעהר טרויעריג אבער עס איז א פאקט: די קלענסטע יודישע קינדער אין דייטשע פאלקס־שולען זענען אויסגעשטעלט אויף ליידען, די דייטשע קינדער, אין וועלכע עס ווערט אריינגעפלאנצט די שנ־אה צו יודען נעהמען עס אן בוכשטעבליך און נעפען דאס צו פיהלען אונזערע קליינע די אונטערוואקסענ־דע יוגענד און די דערוואקסענע זענען צום גרויסען טייל אנטיסעמיטען נאר אפיציעל, און דעריבער וועט זיין זעהר שלעכט, ווען עס וועלען אונטערוואקסען די דייטשע קינדער, אין וועלכע מען פלאנצט איין די שנאה שוין אין די קינדער־יאהרען, פערשטעהט זיך אויב דער היטלעריזם און שנאה צו יודען וועט זיך אויפהאלטען אין דער איצטיגער פארם.

וואס שייך דער ווירטשאפטליכער לאגע זענען די אויסזיכטען נישט קיין פרעהליכע. די יוגענד עמי־גרירט, עס בלייבען נאר אלטע, עס איז אויסגעשטרא־כען דער יודישער איינפלוס אין גרויסען קאפיטאל, א טייל פון די גרויסע פערמעגענס האט מען קאנפיס־קירט, עס האבען געליטען די מאסען ארבייטענדיגע אינטעליגענץ, בעזונדערס פון די פרייע פראפעסיעס.

הגם מען האט פון באנק־וועזען בעזייטיגט אלע יודען, איז אבער נאך איצט פערהאן אין דייטשלאנד א געוויסער יודישער באנקיר, וואס א דאנק זיינע געניאלע פעהיגקייטען בעטייליגט ער זיך אין די גע־היימסטע בעראטונגען וועגען דייטשע ווירטשאפט־ליכע פראגען, אבער נישט אפיציעל. די היטלעראוו־צעס מוזען איהם האבען, ווייל זיי ווילען נישט אין א שווערע שעה רעזיגנירען פון די ריזיגע פעהיגקיי־טען פון דאזיגען מענש, אבער ער איז א גרויסע פי־גור אין גרויסען שאטען.

די וויכטיגסטע ענדערונגען

וועלכע זענען דורכגעפיהרט געווארען אין דער קאנסטיטוציע

די נייע קאנסטיטוציע בעשטעהט איינענטליך פון צוויי קאנסטיטוציע־אוסטאווען. 1) ארטיק־לען פון אוסטאוו וועלכער איז דאס אנגענומען גע־ווארען שבת־צו־נאכטס דעם 24־טען ד. מ. און די איבעריגע ארטיקלען זענען פערבליבען פון דער אל־טער קאנסטיטוציע דעם 19טען מערץ 1920, פון דער אלטער קאנסטיטוציע האט מען 114ארטיקלען אינ־גאנצען אפגעשאפט און איבערגעלאזט בלויז 12 אר־טיקלען.

די וויכטיגסטע ענדערונגען זענען פאלגענדע:

די מאכט פון פרעזידענט

די וויכטיגסטע ענדערונגען איז נוגע די רעכט פון מלוכה־פרעזידענט, אין דער אלטער קאנסטיטו־ציע איז געווען געזאגט: „די אויבערשטע מאכט אין דער פוילישער רעפובליק געהער דעם פאלק". אין דער נייער קאנסטיטוציע ווערט געזאגט, אז די מאכט אין דער רעפובליק געהער דעם פרעזידענט, איהם זענען אונטערגעווארפען אלע ארגאנען פון דער מלוכה.

ביז איצט איז דער פרעזידענט געוועהלט געווא־רען דורכן סיים און סענאט, וועלכע האבען גע־בילדעט צוזאמען די נאציאנאלע פערזאמלונג. לויט דער נייער קאנסטיטוציע וועט דער פרעזידענט גע־וועהלט ווערען דורך אנ'ענגע גרופע עלעקטארען, אויב דער פרעזידענט זאל נישט בעשטעטיגען די וואהלען פון דער עלעקטארען פערזאמלונג, קאן דורכ־געפיהרט ווערען א פלעביסציט, דאס איז דער איינ־ציגער פאל פון א פלעביסציט, וואס עס זעהט פאר די נייע קאנסטיטוציע, ביז איצט איז דער סיים־מארשאלעק געווען דער פערטרעטער פון פרעזידענט, לויט דער נייער קאנסטיטוציע געהער די דאזיגע פער־טרעטונג דעם סענאט־מארשאלעק.

ביז איצט האט דער פרעזידענט אפגעגעבען א שבועה פאר גאט און פארן פאלק איצט וועט ער שווערען בלויז פאר גאט. ביז איצט איז דער פרע־זידענט געווען פערפליכטעט די קאנסטיטוציע „היי־ליג אפצוהיטען און צו פערטיידיגען". איצט דארף ער [illegible] בלויז אנווענדען. דער פרעזידענט האט גע־קענט [illegible] ווערען דורך א מלוכה־טריבונאל „פאר פעררעט, פערגוואלדיגען די קאנסטיטוציע, א־דער שטראפבארע פערברעכענס", איצט איז ער פאר זיינע אפיציעלע אקטען פאר קיינעם נישט פעראנט־ווארטליך חוץ „פאר גאט און פאר דער געשיכטע".

דער סיים

עס איז אפגעשאפט געווארען דער פרינציפ פון פראפארציאנעלע וואהלען, עס איז געהעכערט געווא־רען די עלטער פון די וועהלער, דאס מיליטער האט בעקומען וואהל־רעכט, פון דער קאנסטיטוציע איז בעזייטיגט געווארען דער פונקט וועגען וואהל־פרא־טעסטען, די אומבעריהרליכקייט פון די דעפוטאטען איז גילטיג בלויז אין די פיער ווענט פון סיים, פאר געוויסע ארויסטריטען אין סיים קען מען פערלירען דעם מאנדאט, עס איז בעזייטיגט געווארען דער אר־טיקעל לויט וועלכען דעפוטאטען טארען נישט נעה־מען קיין אויסצייכענונגען פון דער רעגירונג. די רעכט צו פערעפענטליכען בעריכטען פון פערלויף פון די סיים־זיצונגען איז געווארען בעגרעניצט.

דער סענאט

ביז איצט זענען נישט געווען קיין נאמינירטע סענאטארען, איצט וועט די דאזיגע פראגע ערשט לעזען די קונפטיגע וואהל־ארדינאציע, וועלכע קען געענדערט ווערען ווי יעדער אוסטאוו, אפילו לויט א דעקרעט, א אונצוטרוי צו דער רעגירונג דארף אפגעשטימט ווערען אויך דורכן סענאט און נישט ווי ביז איצט בלויז דורכן סיים. שטעלען א מיניס־טער פארן טריבונאל קען געשעהן ערשט נאך א אפ־שטימונג פון סיים און סענאט צוזאמענגענומען.

פארלאמענט סעסיע

די געוועהנליכע סעסיע פון פארלאמענט איז גע־ווארען פערקלענערט. ביז איצט האט זי געדויערט 5 חדשים, בנוגע אנ'אויסערגעוועהנליכע סעסיע האט מען ביז איצט געדארפט האבען א דריטעל אונטער־שריפטען פון דער צאהל דעפוטאטען און איצט וועט מען דארפען האבען א העלפט פון סיים. דער סיים האט וויכטיגער רעכט ווי אמאל אפצושאפען אויס־בעסערונגען פון סענאט. פריהער איז גענוג געווען 55 פראצענט שטימען. איצט דארף מען שוין 60 פראצענט שטימען. דעם פרעזידענט דינט אויך וועטא־רעכט, עס איז אפגעשאפט געווארען דער אר־טיקעל, לויט וועלכען דער סענאט איז געווען גע־בונדען מיט א געוויסען טערמין, ביז וועלכען ער האט געמוזט ערלעדיגען די סיים־אוסטאווען, אנ'־דערש זענען זיי אריין אין קראפט, איצט קען דער סע־נאט האלטען א סיים־אוסטאוו ווי לאנג איהם גע־פעלט.

דער סיים האט מעהר נישט קיין רעכט צו בעשטי־מען יעדעס יאהר דעם פאבאר פון רעקרוטען און האט קיין שום ווארט נישט אין פראגען, וואס זענען נוגע צו ערקלערען מלחמה אדער שליסען שלום. אויב מען זאל אויף להבא דארפען ענדערען די קאנסטיטו־ציע, וועט עס זיין פיל לייכטער ווי ביז איצט. אין פאל דער פרעזידענט וועט קומען מיט אזא פאר־שלאג איז נישט נויטיג קיין ספעציעל גרעסערע קווארום.

געריכטען

אין דער פריהערדיגער קאנסטיטוציע זענען גע־ווען פארגעזעהען צו וועהלען פרידענס־ריכטער גע־שוואוירענע ריכטער און דער אנטייל פון סתם ביר־גער אין די אדמיניסטראטיווע געריכטען. אין דער נייער קאנסטיטוציע איז דאס אלץ אפגעשאפט.

טיפע ענדערונגען זענען דורכגעפיהרט געווארען אין די ארטיקלען, וועגען וועלכע עס רעדט זיך וועגען די רעכט און פליכטען פון די בירגער. עס זענען למשל אפגעשאפט געווארען די פארשריפטען, וועל־כע רעדען וועגען קינדער־ערציהונג, וועגען גלייכ־הייט פאר'ן געזעץ, וועגען פרייהייט פון איבערטרא־גען זיך פון איין ארט אויפן אנדערען. פרייהייט פון פרעסע, פרייהייט פון שמריקען, אומזיסטע שולען, די רעכט פון בירגער צו מאהנען ענטשעדיגונג ווען א בעאמטער האנדעלט נישט געזעצליך.

קריגס־צושטאנד

ניי זענען די פארשריפטען וועגען קריגס־צו־שטאנד. דאנעגען איז אפגעשאפט געווארען דער ביז איצטיגער פארשריפט אז דאס מיליטער קאן בענוצט ווערען אונטערצודריקען אומרוהען אדער צו א צוואנגס־אויספיהרונג פון די אוסטאווען נאר דא־מאלס ווען דאס פערלאנגט די ציווילע מאכט.

X.

לאדז
29 מערץ 1935

נייער פאלקסבלאט

לאדז
29 מערץ 1935

זיך געביטען מיט די יוצרות

פון יצחק קאצענעלזאן

צי איז עס נישט קיין חלום? ניין, א ניין!
איך פרעג און ענטפער זיך אליין....
דאס לאנד, וואס האט ווי א לעגענדע
פון שטענדיג־אן געקלונגען,
א לעגענדע אהן אנ'אנהויב, אהן אנ'ענדע —

דאס לאנד, אין וועלכען מיר האבען נישט געלעבט
און אייביג איהר בעזונגען,
אין חלום נאר אן איהר געקלעבט,
געקלעבט ווי צו א מאמען,
ווי צו די פלאמען
פון א ווייטער אונטערגעהענדיגער זון —
צי איז עס נישט קיין חלום? צי א צווישען,
א צווישען חלום און
א וואכען?
צי זענען עס דען נישט גאר זעלטענע געמישען
פון א וויינען און א לאכען?
א צווישען וואכענדיגקייט און א יום־טוב'ן א גרויסען,
צי קומט דער ציטער פון א הארץ צי פון א דרויסען?
אה, לאנג געווארט האב איך אויף אט דער בשורה —
צי איז זי אבער אויך נישט יעצט גאר א פערפריה'טע?
און אויב מיך האט דאס בעסטע ווארט אויך יעצט גענארט —
איך ווארט נאך אלץ, איך ווארט...
איך גלויב: געקומען איז די צייט,
און אויב נישט היינט, איז מארגען — זי איז נישט ווייט.

און זיצען וועט נאך אין א העק אין ליטע
א יונגעלע א יודיש
פאר זיין רבין
און לערנען חומש מיטן פרוש רש"י
און יעדעס אות'עלע וועט זיין פאר איהם א חידוש
און וואונדערליך וועט ער פארגעבען
א קשיא נאך א קשיא:
,,איז טאקי אמת?'' — פרעגט דאס חדר־יונגעל
מיט א גלעקעלע א צינגעל
און ווערט ביים פרעגען שרעקעוודיגער, בלאסער־
,,אז יעקב האט בעגעגענט רחל'ען נעבען חרן
ביי א קלארען
פליסענדיגען וואסער? ''
,,איי רבי, רבי, איז טאקי אויף דער ערד פאראן
א לאנד, וואס רופט זיך כנען?
און שטעהט נישט דא געשריבען אויף קאטאוועס
פון די אבות?
צי איז עס אמת, אז מיר שטאמען
פון יענע גרויסע, גאטספארכטיגע מענער? —
אה, וואס קאן זיין בעסער און וואס קאן זיין שעהנער!
און אויף א וועג ביי אפרת — צי הערט זיך טאקי
נאכט פאר נאכט א שטימע פון א מאמען?
א שטים א הארציגע, א טרייע, א געשמאקע.
א,רבי, זאג, איז אלץ אין חומש'ל דא אמת?
איז יעדעס ווארט דא וואהר און יעדער רמז?
צי האט דאס לאנד געבוירען און געצייגט דעם ערשטען נביא
און וועט אזעלכען צייגען אויך לעתיד לבוא?
און וועלען ווידער וואוינען דארטן פראסטע יודען,
ביי א וויינגארטען, אנ'איילבירט רוהיג און צופרידען?''

דעם יונגעלס צוויי אויגען ברענען ווי צוויי ליכטלעך
דער רבי ווארט נאך אפ א היבשע ווילע,
כאטש ער האט דעם ענטפער פאר יעטוועדער שאלה;
ער פילט זיין ליולקע־ציבוק מיט טאבאק אן געדיכטלעך,
לאזט ווייט דעם רויך ארויס פון פולען וואנס און בארד
און ענטפערט אפ דעם תלמיד מיט איין ווארט:
,,אמת!''

און נאך א טיפען ציה, און נאך א וואלקען רויך
קרייזעלט זיך און ווערט פערשוואומען הויך,
און ס'רעדט דער אלטער רבי אין א העק אין ליטע
אויף א קישעלע די הענד געשטיצט:
,,פשיטא!
ווי דער א מ א ל געוועזען איז — וועט אויך זיין
דער א י צ ט!''

איך האב גענעכטיגט אין מ ר־ח ב י ה, בעגינען איז אין צימער געווארען ליכטיג. דורך וועלכע נסים ווייס איך נישט. די פענסטער זענען פערהאנגען און פערהאקט. אויף דער ארץ־ישראלדיגער זון איז קיין קשיא נישט, זי רייסט זיך שוין אריין אין בעהאלטענסטען ווינקעל און וועקט אויף א איהריגען, א יודען פון שלאף.

איך בין אראפגעשפרונגען פון געלעגער, אויפגעפראלט די לאדען: — בבקשה מרחביה'ר זונעלע, קום אריין, קום אריין!

איך האב וואס אויף זיך ארויפגעווארפען, ארויס געלאפען צום קראן אויף דרויסען, געוואשען זיך און אפגעגאסען זיך אין ליכטיגקייט און אין וואסער, פון נעבען צווייטען קראן דערהער איך מיין נאמען, איך קוק זיך אום: אפשר ווילט איהר אדורכפאהרען זיך? מען שפאנט א פוהר קיין נ צ ר ת.

— נצרת איך פאהר! אודאי פאהר איך!

מען האט מיך מיט געוואלד אריינגעשלעפט אין מ ט ב ח ,,אנלענען'' דאס הארץ, איך האב שטארק מורא געהאט די פוהר, די געשפאנטע זאל נעהמען און מיטען דרינען און אוועק אהן מיר קיין נצרת.

— טרינקט טיי, נאך זיתים איז גוט טיי.

— און די פוהר?

— די פוהר וועט אהן מיר נישט גיין, איך בין דער בעל־עגלה.

— איהר?

— נעכטען האב איך געאקערט, אייערנעכטען האב איך אנגעטראגען וואסער און היינט פאהר איך מיט א ביסעל גרינס און תבואה אביסעל קיין נצרת.

איך האב דעם בחור אנגעקוקט א ווילע און א פרעג געטון איהם גלאט אזוי: היינט טרייבט איהר אן פערדעלעך קיין נצרת, נעכטען האט איהר געאקערט, אייערנעכטען האט איהר בעוואסערט, נעמט נישט פאר אומגוט אויב איך וועל אייך פרעגען וועגען אייער־אייער־נעכטען.... וואס האט איהר געטון אייער־אייער־נעכטען?

— אייער־אייער־נעכטען האב איך אנגעשריבען א קריטישען ארטיקעל וועגען א לעצט־ערשינענעם בוך. טרינקט, טרינקט! ביז וואס ווען, קענט איהר זיצען, איך וועל אייך א רוף טון.

ער האט מיך א רוף געטון. איך בין ארויס צום וואגען, ארויפגעזעצט זיך, ער האט זיך מעשה בעל־עגלה ארויפגעכאפט אויפן וואגען בשעתן גיין און הײדא, קיין נצרת!

— מיר זענען דאך אין עמק־יזרעאל, איא?

— יא! האט דער בעל־עגלה א זאג געטון, — נאר אזוי ווי עס וואלט נישט געווען קענטיג. דעם ע מ ק וועט איהר ערשט דערזעהן, ווען מיר וועלען זיך ארויפכאפען אויף די בערג, אן דארטען זענען עס די בערג פון נצרת.

— און דארט? האב איך געפרעגט, אנגעוויזען פונקט קאפויר און באלד חרטה געהאט, ס'האט זיך מיר אין דער מינוט געוואלט פרעגען אויף דא און דארטען און אויף אן א דארטען... דער ע מ ק מיט די בערג און בערגער און בערגעלעך, מיט וועלכע ער איז ווייט ווייט פערגארטעלט האט מיך פערכאפט, אזוי אז איך האב נישט געוואוסט אויף וואס פריהער אפשטעלען זיך.

— דארט איז מ ג י ד ו.

— מגידו פון תנ"ך! ס'הייסט מגידן פון דאנען. די מגידו וועלכע מען האט אריינגענומען אין תנ"ך אריין.

— אט, אט... די זעלביגע, און דארטען זעהט איהר א בארג אן א קאפ? אזוי ווי א טיש, אזוי ווי א גרויסער געגרייטער טיש, כאטש נעהמט און זעצט זיך ארום איהם און עסט... דאס איז תענך.

— תענך! תענך פון תנ"ך! ס'הייסט, דאס איז עס דער תענך, וועלכען מ'האט אריינגענומען אין תנ"ך אריין.

— דער טאקע, דער! און דארטען צופוסענס שלענגעלט ער זיך, דער נחל קישון.

— דער נחל קישון אויך. אט די אלטע וואסערשלאנג, עפעס האט זיך אלץ פערקליבען דארטען, וואס איז דא? האב איך זיך געגעבען א ווארף אויף פידריך, אין גאר אנ'אנדער זייט.

— דא איז ש ו נ ם, איהר געדענקט שונם?

— שונם? די היים פון די שיינע אבישג'ס, פון די גרויסע הארעפאשנע ווייבער, וואס האבען אזוי געזארגט פאר געטליכע לייט, אין דעם שונם דא פלעגט עס אראפקומען אלישע הנביא, דא האט ער עס לעבעדיג געמאכט דאס טויטע קינד... און דער בארג דא, וואס איבער שונם?

— דער בארג דא איז דער ג ב ע ת ה מ ו ר ה.

— דער גבעת המורה, וואס אנטקעגען עין חרוד.

— דערזעלבער, ער איז אנטקעגען א סך ערטער, — האט דער בעל־עגלה א שמייכעל געטון, — ער איז נישקשה, ער פערנעהמט אנ'ארט אין עמק.

דאס וואס איך בין נישט געווארען מיד פון פרעגען איז צו פערשטיין, נאר דאס וואס דער בעל־עגלה איז נישט מיד געווארען ענטפערענדיג, איז טאקע צו בעוואונדערען,

איך האב אבער יעדעס מאל געפרעגט מיט א בעזונדערער פרישקייט, ווייל איך האב געקוקט מיט א פרישקייט און האב זיך מארנע צוגעהערט צום ענטפער. יעדער ענטפער האט מיר ברייט אויפגעריסען די אויגען און אנגעקלאפט אין הארצען.

איך האב זיך פלוצלונג דערמאהנט אז איך בין עס דאס ערשטע מאל אין ארץ־ישראל און האב זיך געפרובט איינהאלטען. איך בין געזעסען א ווילע און נתפעל געווארען שטיל, פאר זיך, ערשט דער בעל עגלה אליין איז ארוים מיט לשון. ער האט גערעדט וועגען די ערטער, וועלכע מיר זענען פארבייגעפאהרען. און אזוי ווי ער וואלט נישט גערעדט, נאר געזונגען.

— איך בעט אייך, ווי לאנג זענט איהר דא, אין ארץ־ישראל?

— א יאהר פופצעהן.

— טא וואס־זשע זינגט איהר? האב איך פערוואונדערט אויסגערופען, — לאזט מיך, איך וועל זינגען, איך בין נאר וואס געקומען.

דער בחור האט מיך אנגעקוקט און אזוי ווי ער וואלט מיך בעדויערט. — וואס מעהר מען איז אין ארץ־ישראל, אלץ מעהר דערקענט מען זי, אלץ מעהר קריגט מען זי ליב, אלץ מעהר צוזינגט מען זיך וועגען איהר, איך קען די ערטער פון מיינע שול־יאהרען דא. מיר פלעגען אהער שפאצירען פון יפו, צושיטען זיך צווישען די בערג אויף טעג, אוועקגיין און ווידער קומען. ארץ־ישראל איז אזוי ווי דער חומש, מען דארף עס אלע מאל איבער'חזרן, איבערבלעטערן, איבערלערנען עס פון דאס ניי.

מיר זענען אנגעקומען קיין נצרת, מיר זענען אנגעקומען פונם דערפעל פון אונזערען, פון מ ר־ח ב י ה אין דער שטאט נ צ ר ת. אין דער שטאט פון יודישע בערג און גוישע קלויסטערס. זיי זענען צעווארפען די קלויסטערס אויף נפתלי'ס היגלען, די היגלען רעדען. נאר מען הערט נישט, א פרעמדער, א שווערער, א בלייענדער גלין־גלאן פערטויבט יעדען פליסטער און יעדעס שושקען זיך פון בערגער. בוימער און קוואלען. די גלאקען, איי די גלאקען — זיי מאכען לעבער אין הימעל, און בלויען טיפען ארץ ישראלדיגען הימעל! נישט דאס אבער בין איך יעצט אויסען מיט נצרת. איך מיין גאר דעם בעל־עגלה מיינעם וואס האט זיך אפגעשטעלט אויף אנ'ארט, וואס איז עהנליך צו א מארק, עס זענען צוגעקומען צום פוהרעל א גלח, איינער, א צווייטער, א קוק געטון אין וואגען, א טאפ געטון א זעקעל. גענומען א ביסעל גרינס אין האנד, א קאליפע געטון א ציבעלקעלע.

— וואס ווילסטו דערפאר, פייערל? וואס קאסט דער זאק תבואה, וויפיל ווילסטו פארן קאלאפיאר?

און דער יוד, דער פייערל, האט געזאגט א מקח, און דער גוי, דער קונה האט זיך געדונגען, געוואלט אראפדינגען — נאר לא! דאס פייערל אונזערס איז געווען בעשאנקען מיט אנ'אמתער פייער־שער עקשנות, ער האט נישט אראפגעלאזען ביז — ביז דער גלח האט במחילה ארויסגענומען א ביטעלע, אנ'עפען אויף געגעבען, ארויסגענומען מטבעות — און דא האט דאס פייערל עפעס וואס נאכגעלאזען: נעהם!

און דער גלח האט גענומען, ער האט צוגערופען א טרעגער, געהייסען איהם מיט א שמייכעלע אראפ נעהמען אלץ פון וואגען.

איך וואלט שווערען, אז ער האט איהם גענארט, דער גוי! דער גוי, דער קונה האט אפגענארט דעם יוד, דעם פייערל.

ער האט איהם אפגענארט! ביי מיר איז גאר

(ווייטער זעה '' זייט)

ווי ס'מאכט זיך געשיכטע

(קלאנגען און אפקלאנגען) — פון לעא קעניג

איז געשיכטע א ,,זכר'' צי א נקבה''?

ס'איז דא א יש אומרים — און גאר א מאדערנער — וועלכער גלויבט שטארק אין דער מענליכקייט פון דער געשיכטע, און נישט נאר אין דער מענליכקייט נאר אין א מין אויבערמענליכקייט פון דער געשיכטע. זיי רעדען עס ס'רוב פון דעם ,,אייזערנעם ווילען'' פון דער געשיכטע, פון דער שטרענג אויסגעהאלטענער לאגיק אין די היסטארישע געשעהענישען און ענטוויקלונגען.

מיט איין ווארט, פאר זיי איז געשיכטע כמעט א מין געטליכקייט מיט א שטרענגען מאטעמאטישוויסענשאפטליכען ווילען, וואס ווייסט נישט פון פערשידענע קאפריזען, און צומאלט אויף דינעם שטויב אט די פערשידענע היסטארישע קאפריזען, און היסטארישע פיגורען מיט די אייזערנע רעדער פונם גרויסען דייטוואגען אין וועלכען דער קאלטער שכל פאהרט איבער דורות און עפאכען... מיט איין ווארט: פאר זיי איז די געשיכטע א מין אל קנא ונוקם, וועלכער זעהט און קוקט פונם אנהויב ביזן סוף פון אלע דורות, שטראפט בייז און הארט די כוחות וואס ווידערשפעניגען זיין אייזערנעם ווילען, און בעמערקט אפילו נישט אט די היסטארישע ליאלקעס, אזוי גערופענע היסטארישע העלדען, מיט וועלכע מענשען, וועלכע לאבען און זעהן ס'רוב נאר די געגענווארט, צאצקען זיך אזוי..

ווידער איז דא א יש אומרים — איינינע גלויבען אז ער איז שוין זעהר אלטמאדיש און אפגעלעבט — וועלכער קלערט און דענקט וועגען געשיכטע בלשון נקבה. פאר זיי איז די געשיכטע — מאדאם געשיכטע, פאר זיי איז געשיכטע א עקסצענטרישע פרוי, א מין עלטערע שוין פרימאדאנא, וואס האלט אין איין קאקעטירען פאר איהר פובליקום מיט איהרע פערשידענע קאפריזען...

און אט די געפודערטע פרימאדאנע האט אין פערשידענע סעזאנען פערשידענע ליבהאבער, ווי עס פאסט זיך פאר אזא גרויסער און צובאלעוועטער פרימאדאנא...

אלע מאל קלויבט זי זיך אויס א אנדער ,,גרויסען מענשען'' וועמען זי גיט איבער די פערוואלטונג פון אהרע געשעפטען — פון איהרע וועלטטורען.

אליין זיצט זי זיך אין איהר גאלדענעם בודואר ביים גרויסען גאלדענעם שפיגעל און פודערט זיך די נאז; אנישט ליגט זי אויף איהר ווייכער קושעטקע עסט שאקאלאד און דעקלאמירט שעהנע היסטארישע לעגענדעס און באבע־מעשיות, און מיט די וועלט געשעפטען לאזט זי אנפיהרען איהרע פערשידענע אויסדערוועהלטע ,,דירעקטארען'', אמאל איז דאס א יוליוס צעזאר, אמאל א נאפאלעאן, אמאל א געקרוינטער קאפ און אמאל א רעוואלוציאנער.

ווי ס'לוינט זיך דער מאדאם געשיכטע און איהרע קאפריזען.

און אמאל אז זי איז אין שטימונג לאזט זי אויך א נביא, א משיח, א פילאזאף, אדער א גרויסען פאעט אנטרייבען מיט דעם שעהנעם פאעטאן, אין וועלכען די מאדאם געשיכטע פאהרט זיך ארום איבער דער וועלט שוין מכמה וכמה יאהרען..

און די קאפריזנע מאדאם געשיכטע איז, נאטירליך, זעהר און זעהר ווייבליך און קאקעטיש; און קליינינקייטען און שטימונגען שפילען ביי איהר א געוואלדיג גרויסע ראלע; קלעאפאטראס נאז, צי א בויך־וועהטאג פון א גענעראל אין וועלכען זי איז צייטוויליג פערליבט, דיקטירען איהרע ריכטונגען, בעאיינפלוסען זי אזוי, ווען זי איז בעשעפטיגט מיט איהר ,,האבי'' פון איבערשרייבען און איבערצייכענען די מאפעס און שיקזאלען פון פעלקער און לענדער.

האט זי, די מאדאם געשיכטע, הייסט עס, א גוטען און אידעלען ,,ליבהאבער'' — לעבט די מענשהייט איבער א תקופה פון פראגרעס און גוטע האפענונגען; פערליבט זי זיך ווידער אין א שארלאטאן אזוי קומט אן א תקופה פון רעאקציע. ..

א זעהר קאפריזנע, די מאדאם געשיכטע: אמאל פערגלוסט זיך איהר, ווערט זי א גרויסע פרומאטשקע און חברט זיך מיט פערשידען ־ גלויביגע מאנאכען און אינקוויזיטארען.

און אמאל כאפט איהר פלוצלונג אן א חשק צו בילדען זיך, און זי רינגעלט זיך ארום מיט פערשידענע פראפעסארען, פילאזאפען און פאעטען.

אזוי ארום האבען מיר עפאכען פון פינסטערניש און ליכטיגע עפאכען פון וויסען און פערשטעה.

און די וואס גלויבען אין דער ,מאדאם'אישקייט' פון דער געשיכטע האבען לעצטענס אנגעהויבען שטילערהייט סקעפטיש אונטערצוברומען:

ווערט נישט איהר מאיעסטעט, די מאדאם־געשיכטע, אביסעלע צו אלט און עובר בטל שוין? און ווערט זי נישט אביסעלע שוין צופיל אפגעשמאקט?

עפעס צופיל ,,ליבהאבער'' האט זי לעצטענס אנגעהויבען קריגען. און אלץ אזעלכע ,,גארנישטען'' וואס זעהען אויס ווי די ,,זשיגאלאס'' וואס אלטע רייכע עובר־בטלדיגע פרויען קויפען זיך פאר געלד..

זעהט איהר, וואס און ווער עס פאנגט איצט דאס הארץ פון דער מאדאם געשיכטע...

א פאר וואנצעלעך — א לאבוסוואטע העמדעל — אימפאנענטע פראזיארען, וואס קאנען נאר שרייען און ווארפען מיט די הענט — וואו זענען איהרע אמאליגע הערא'אישע און מאנומענטאלע ליבהאבער?

ווערט זי טאקע נישט אלט און עובר בטל די מאדאם געשיכטע? און וואס פאר א סוף קען האבען אונזער וועלטעל, ווען אט די קאפריזנע מאדאם וועט האלטען אין איין איבערגעבען אונפעראנטווארטליכע פיהרער ווי איהרע איצטיגע זענען? ..

וואס וועט זיין דער סוף פון אונזער וועלטעל? וואוהין וועט אונז די קאפריזנע, פערעלטערטע שוין מאדאם געשיכטע פערפיהרען מיט איהרע ציטריגע, בערינגטע פינגער, און מיט איהרע קאפריזען וועלכע פערלירען שוין אפילו זייער אמאליגען חן..

ציטערען די היינטיגע אלט־מאדישע און עלעגאנטע פערגעטערער פון דער מאדאם־געשיכטע, ביי יעדער פערקיהלונג און ביי יעדען נאס, וואס איהרע ליבהאבער — די פערשידענע היינטיגע דיקטאטארם און פיהרער — גיבען אין דער וועלט אריין..

ציטערען זיי און בענקען נאך די אמאליגע גרויסע מענשען, ווען די געשיכטע איז געווען נאך יונג און רייצענד און געהאט אידעאלען.

געשיכטע פון יודען אין לאדז

דער יודישער, פיזישער אַרבייטס־עלעמענט

פון ד״ר פ. פרידמאַן

(נאָכדרוק פערבאָטען)

אַנ׳אַנדערע, דורכאויס אינטערעסאַנטע קלאַסי־פיקאַציע פון יודישען האַנדעל אין לאָדז, וואָס איז צונויפגעשטעלט געוואָרען לגמרי פון א גאַנץ אַנדערע־רען זעהונגס־פונקט, גיט אונז די סטאַטיסטיק פון די יאָהרען 1860—1862, וועלכע איז געמאַכט געוואָ־רען דורך דער לאָדזער מוניציפּאַלער מאַכט. די דאָזי־גע סטאַטיסטיק גיט אונז, אויסערדעם, נאָך די מעג־ליכקייט אדורכצופיהרען א פערגלייך צווישען די יו־דישע און די קריסטליכע האַנדעלס־עלעמענטען.

אָט דאָס זענען די ידיעות וועלכע עס גיט אונז אָן די סטאַטיסטיק פאַר 1862 :

סוחרים וואָס האָבען געפיהרט אויסלענדישע מס־חרים — 25 קריסטען, 45 יודען. סוחרים וואָס האָ־בען געפירט אינלענדישע מסחרים — 16 קרים־טען, 40 יודען. קרעמערס — 12 קרים־טען, 21 יודען. אויפקויפערס — 21 קריסטען 31 יודען. סוחרים פון טאַנדייט־אויסאַרבייטונגען— 5 יודען. מעקלערס — 72 יודען. סוחרישע קאָמיסאָנ־טען — 1 קריסט, 2 יודען. האָלץ־הענדלער — 3 קריסטען, 2 יודען. גלאָז־הענדלער — 2 קריסטען, 3 יודען. תבואה־הענדלער — 1 יוד. הענדלער מיט חלבנע ליכט — 50 קריסטן, 75 יודן, ביכער־הענדלער — 3 קריסטען, 1 יוד. טאַבאַק־דיסטריבוטאָרען — 36 קריסטען, 6 יודען. לאָטעריע־קאָלעקטאָרען — 3 יודען. זאַלץ־שענקער — 65 קריסטען, 45 יודען. בראָנפען־שענקער — 65 קריסטען, 2 יודען. טראַק־טיר־בעזיצער — 10 יודען. קאַוויאַרניע־בעזיצער — 10 יודען. איינפאָהר־הויז־בעזיצער — 3 יודען. הויז ארענדאַרען — 83 קריסטען, 7 יודען. מיהל־ארענ־דאַרען — 7 קריסטען, 1 יוד. קוה־פאַכטער — 4 יודען. קאַפּיטאַליסטען און פּראָצענטניקעס — 3 קריסטען, 1 יוד. צוזאַמען — 402 קריסטען, 390 יודען.

הגם די צאָהל האַנדעלס־עלעמענטען ביי יודען און קריסטען, ווייזט זיך, לפּנים אויס פּאַר כמעט א גלייכע, איז אָבער דער אונטערשיד אין דער אי־נערליכער בערופס־סטרוקטור און פון דער ראָל, וואָס עס שפּילט אָפּ דער האַנדעלס־עלעמענט ביי די צוויי בעפעלקערונגס־טיילען, זעהר א גרויסער :

פון 1529 בערופס־אַקטיווע יודען, פערנעהמען זיך 390 יודען מיט מסחר, ד.ה. אלזאָ, 25 און א האַלב פּראָצענט פון דער גאַנצער אַקטיווער יודישער בעפעלקערונג און ביי דער קריסטליכער בעפעלקע־רונג, בעטרעפט דער האַנדעל־עלעמענט נאָר 3 און דריי־צעהנטעל פּראָצענט פון איהר אַק־טיווער בעפעלקערונג — (402 סוחרים אויף א בע־רופס־אַקטיווער בעפעלקערונג פון 12,051 מאַן).

כאַראַקטעריסטישע אונטערשיידן טרעטן אויך בולט ארויס אויפן פאַן פון דער ספּעציפיקאַציע אין די בפּרטיותדיגע האַנדעלס־צווייגען: אַזוי איז אויסשליסליך דורך יודען אָקופּירט דאָס געביט פון מעקלעריי. דער האַנדעל מיט טאַנדייט־אויסאַרבייטונגען, קאַ־וויאַרניעס און טראַקטיר־הייזער, (אין איינפאָהר־הויז־בעזיץ, האָבען קריסטען די איבערוואָג). א בע־דייטענדיגען איבערגעוויכט האָבען יודען אין דעם אין, און אויסלענדישען מסחר, ווי אויך אלס קרע־מער און אויפקויפער., דער בראָנפען־אויסשענק דאַ־געגען, וואָס איז אַמאָל געווען א דורכאויס יודישע פרנסה געפינט זיך כמעט אין הענט פון קריסטען. גראָד, ווי דער מסחר פון טאַבאַק־אויסאַרבייטונגען. די קריסטען האָבען אויך א בעדייטענדיגען איבערגע־וויכט אין זאַלץ־ אויסשענקעריי, הויז און מיהל־ארענדע.

עד כאן וועגען דעם יודישען האַנדעלס־עלעמענט אָדער, ווי ער ווערט בעצייכענט אין די מקורים „האַנ־דלאַזש", אָדער „האַנדלאַזשע", וואָס שייך ווידער „סוחרים" („קופּצי") בעגעגענען מיר דעמדאָזיגען טערמין, אין אונזערע מקורים, צום ערשטען מאָל אין תחילת פון די 50ער יאָהרען און ער בעציהט זיך נאָר צו פערמעגליכע יחידים, וואָס זענען אָנגענומען געוואָרען אין דער סוחרים־פערזאַמלונג („זגראָמאַד־זעניע קופּצאָוו"), וואָס האָט זיך געגרינדעט אין לאָדז, אין יאָהר 1849, לויט די ביכער פון דער דאָ־זיגער סוחרים־פערזאַמלונג און אַנדערע ארכיוואַלע מקורים, האָבען צו דער סוחרישער גילדע אָנגעהערט: אין 1850 — 17 סוחרים, אין 1856 — 37 סוח־רים, דערונטער 23 יודען און אין 1861 — 48 סוח־רים, דערונטער 38 יודען.

אויב וועלען מיר פערגלייכען די דאָזיגע ציפע־רען מיט די ציפערען פון די קהלשע ליסטעס, וועלען מיר זיך איבערצייגען, אז אין די מקורים איז די צאָהל פון יודישע סוחרים בעדייטענדיג גרעסער, ווי אין די קהלשע ליסטעס, וועלכע גיבען, למשל, אָז אין 1856 — 8 יודישע סוחרים, און אין 1861 — 13 סוחרים, די סיבה דערפון ליגט מן הסתם, דעריז, וואָס א סך סוחרים זענען, אין די קהלשע ליסטעס אָנ געגעבען אלס הענדלער, כדי אזוי־ארום פערדעכענט צו ווערען צו א נידעריגערער קאַטעגאָריע שטייער־צאָהלער.

צו דער גרופּע : האַנדעל און מעקלעריי, האָ־בען מיר אויך צוגערעכענט די אלע, וועמענס בערופ ליכע טעטיגקייטען האָבען געטראָגען א האַנדעלס־כאַראַקטער (קאַפּיטאַליסטען, קאָלעקטאָרען, דיסטרי־בוטאָרען און ארענדאַרען), ווי אויך די אלע, וואָס האָבען געצויגען חיונה פון פערשידענע נעבען־בע־שעפטיגונגען ביים האַנדעל. קיין איינע פון די גרו־פען שטעלט נישט מיט זיך פאָר קיין ערנסטען פּראָ־צענט אין דער יודישער אַקטיווער בעפעלקערונג. אלס אביסעל א גרעסערער גרופּע רוקען זיך שפּעטער, אין די 50ער יאָהרען ארויס די בוכהאַלטערס.

דער פּראָצענט פון די יודישע, פיזיש־ארבייטענ־דיגע עלעמענטען דערהאַלט זיך גענוג שטאַנדהאַפט אויף דער הויך פון 35—40 (מיטן אויסנאַהם פון דער נישט־זיכערער סטאַטיסטיק פון יאָהר 1835) און ווייזט נאָר אָן אומבעדייטענדיגע אָפּנוויגען פון דער דאָזיגער נאָרם. די ווירטשאַפטליכע ענטוויק־לונג פון דער יודישער בעפעלקערונג און איהר די־פערענציאַציע, האָבען נישט געבראַכט מיט זיך אזא רעלאַטיווען אָנוואוקס פון דער פיזישער ארבייטער־שאַפט אויפן חשבון פון האַנדעלס־עלעמענט, וואָס זאָל זיך אויסדרוקען אין א צאָהל־פערהעלטעניש, די שטאַרקסטע בערופס־ גרופּע, צווישען דער יודי־שער, פיזישער ארבייטערשאַפט איז געווען די גרו־פּע בעשעפטיגטע אין דער בעקלייד ־ אינדוסטריע, (שניידער, שוסטער, קירזשנער, היטעל־מאַכער, שמוק לער און הענטשקע־מאַכער).

די דאָזיגע גרופּע האָט געצעהלט : אין 1820 — 9 מאַן, אין 1830 — 20 מאַן, אין 1842 — 56 מאַן, אין 1850 — 76 מאַן, אין 1855 — 100 מאַן און אין 1861 — 120 מאַן.

דער פּראָצענט־פערהעלטעניש פון דער גרופּע, וועלכע איז געווען בעשעפטיגט אין דער בעקלייד־אינדוסטריע, לגבי דער אלגעמיינער צאָהל לאָדזער יודען בעטרעפט : אין 1820 — 37 פּראָצענט, אין 1830 — 51 פּראָצענט, אין 1842 — 57 פּראָצענט, אין 1850 — 47 פּראָצענט, אין 1855 — 44 פּראָ־צענט, און אין 1861 — 39 פּראָצענט.

הגם מיר אָפּערירען דאָ מיט זעהר קליינע צאָה־לען, האָבען מיר דאָך געהאַלטען פאַר נויטיג פּאָרצו־שטעלען די דאָזיגע צאָהלען אין דעם פּראָצענט־פער־העלטעניש, ווייל אבסאָלוטע צאָהלען זאָגען גאָרנישט און זענען נאָך עלול אפילו אריינצופיהרען אין טעו־תים, ביי דעם כסדרדיגען זעהר שטאַרקען און נישט־גלייכען צו־וואוקס פון דער יודישער בעפעלקערונג, אין לאָדז, (אזוי למשל, זעהען מיר דעם קאָלאָסאַלען אונטערשיד אין די אַבסאָלוטע צאָהלען פון 1820— 9 מאָן און 1861 — 120 מאַן, בעת אין דעם פּראָ־צענט־פערהעלטעניש, זענען די ביידע יאָהרען צו זיך זעהר ענליך: אין 1820 — 37 פּראָצענט, און אין 1861 — 39 פּראָצענט.)

פון דער אויבערשטער אויפשטעלונג זעהען מיר, אז די בעטייליגונג פון לאָדזער יודען אין דער בע־קלייד־אינדוסטריע האַלט זיך אין איין פערגרעסע־רען, אָבען דער פּראָצ. איבערגעוויכט דערגעהט צום קולמינאַציע־פּונקט, אין יאָהר 1842 און פון דעמאָלט אָן הויבט ער אָן צו פאַלען, לטובת אנדערע, יודישע פיזישע ארבייטער־גרופּען.

דעם הויפּט־אָרט, אין דער בעקליידונגס ־ אינדו־סטריע פון לאָדזער יודען, פערנעהמט שניידעריי, ביז 1861 האָבען די שניידערס אויסגעמאַכט די שטאַרקסטע גרופּע, צווישען אלע יודישע מלאכה־ע־לעמענטען. טיילמאָל איז די צאָהל פון שניידערס דער גאַנגען אפילו, ביז צו 50 פּראָצענט פון דער גאַנצער, יודישער ארבייטער־בעפעלקערונג, (למשל, אין 1836 —19 שניידער, אויף 33 יוד. בעלי־מלאכות בכלל און אין 1842—40 שניידער אויף 99 יוד. בעלי־מלאכות) דער שטאַרקער איבערגעוויכט פון דעם שניידערישען בערוף ביי יודען, איז איבעריגענס א טיפּישע דער־שיינונג נישט בלויז פאַר לאָדז נאָר אויך פאַר א סך אַנדערע יודישע סביבה׳ס.

אין תחילת איז שניידעריי אין לאָדז, בכלל גע־ווען מאָנאָפּאָליזירט אין יודישע הענט (אומגעפעהר ביז 1810, שפּעטער הויבען זיך פּלוצלונג אָן צו בע וויייזען קריסטליכע שניידער, פּוילישע, סיי אויך דיי טשע אימיגראַנטען. אָבער נאָך, ביז צו די 60ער יאָהרען, האָבען יודען געהאַט א בעדייטענדיגען אי־בערגעוויכט אין דעם פאַך. אויך אין דער שניידערי־שער געזעלענשאַפט, האָבען יודען געשפּילט א זעהר ערנסטע ראָל. טיילמאָל אפילו — א אָנפירענדיגע, ווי למשל, בעתן בונט פון די שניידער־געזעלען אין 1828 (פאַרגל. דר. פ. פרידמאַן: „א סאָציאַלער קאָנ פליקט אין לאָדז, תחילת 19. יאָהרהונדערט, יוואָ בלעטער, ווילנע 1931, באַנד 2, העפט נ. 2).

אין די 40ער יאָהרען האָבען עטליכע, יודישע שניידער, געהיימערהייט, געגרינדעט א שניידער־צעך וועלכער האָט געווירקט מחוץ די ראַהמען פון דער אָ־פיציעלער „זגראָמאַדזעניע קופּצאָוו" אין לאָדז, אין קורצען האָט די מאַכט צוליב א מסירה, ענטדעקט דעם געהיימען צעך און, נאָך לענגערע אויספאָרשונ גען, האָט זי איהם געשלאָסען. אין די 50ער און 60־ער יאָהרען האָט זיך אָנגעהויבען אין לאָדז, ווי א ביסעל שפּעטער אין בזשעזשין, צו ענטוויקלען אנ׳־אינדוסטריע פון שניידערישע קאָנפעקציע. די איני ציאַטיוו אין דער ריכטונג, איז געקומען פון יודישע בעלי־מלאכות און סוחרים.

דער טאַטע מיט די 9 בנים!...

אדער: מיין „קבוץ משה מרדכי"

פון י. אָבערזשאַנעק

אקעגען דעם, וואָס איהר זאָגט: קינדער! קינ־דער זאָגט איהר, איז נישט קיין קונץ צו האָבען, קינ דער איז א קונץ צו דערציהען, זיי צו געבען וואָס זיי דאַרפען.

א סך קינדער, זאָגען די היינטיגע מאָדערנע „מענזשאַטקעלעך" איז אנ׳אומגליק. גענוג איינס, העכסטענס צוויי. און טאָמער קומט א דריטעס, איז הימעל עפען זיך. אַמאָל האָט מען געריסען קברים. געפאָהרען צו „גוטע יודען". געדאַקטערט זיך — אבי צו האָבען א קינד. א קדיש אויף איבער הונדערט און צוואנציג יאָהר, היינט איז פערקעהרט.: מ׳דאָק־טערט זיך, מ׳נעהמט־אָן "מיטלען" נישט צו האָ־בען. אַמאָליגע צייטען זענען די ווייבער געווען פער־נומען מיט: טראָגען, האָבען, זייגען, וויגען ,ניאַנ־טשען, מיט ווינדלען, מיט וויקלען, מיט איינשיטען, מיט פאַקעלעך, מיט מאָזעלעך, מיט קריסטירלעך, מיט לויזע מעגעלעך. מיט שמירען בייכעלעך.

היינט זענען די ווייבער פערנומען מיט: מאָהלען ליפּעלעך, שמירען ברעמעלעך, איינשיטען די גנזע־לעך, אָפּלאַקירען די נעגעלעך, רויכערען פּאַפּיראָסע־לעך, טרינקען גלעזעלעך. טאַשען קערטעלעך, שפּי־לען אין ליבעלעך, טאַנצען אויף פּיפּעלעך — און געהען איבער דעם מאַנ׳ס הויזען־טעשלעך... אָבער קינדער? טראָגען? האָבען? זויגען? ווינדלען ? — אך ! אז זיי האָבען קיין צייט נישט ! זיי האָבען דאָך אַנדערע „געשעפטען" זיי מוזען דאָך היטען די „לי־ניע". זיי מוזען דאָך זיין שלאַנק, זיי מוזען דאָך האַל־טען דעם פאַסאָן. די פיגור, וואָס שמעלער איז אַלץ שעהנער, וואָס דאַרער איז אַלץ מאָדערנער, א שטע קען מיט א קליידעל האָט „פּאָוואָדזעניע,, — כ׳זאָל נישט זינדיגען מיט די רייד !.....

אזוי טון די היינטיגע, מאָדערנע ווייבעלעך. די היינטיגע „מענזשאַטקעלעך" ליגען זיך אין דער לענג און אין דער ברייט, זיי זאָלען נישט האָבען קיין קינד, און ביי מיר, זעהט איהר איז גראָד דער היפּוך: ביי מיר, ביי מיין יודענע, הייסט עס, איז א קינד גאָר קיין בכל נישט, פערקעהרט: וואָס מעהר איז בע־סער. יעדעס קינד, זאָגט מיין יודענע, ברענגט זיך זיין מזל. זי ווייסט נישט פון קיין „סיסטעמען" פון קיין מאָדעס, פון די אלע היינטיגע „משוגענע קינ־צען" — וויפיל גאָט גיט !

נו, האָט מיר טאַקע גאָט געגעבען ניין שטיק, און אפשר מיינט איהר מידען ? אך, ווי פּאַלט איהר דאָס אויס — יונגען ! 9 יונגען ווי די בערען! א מחיה אויף זיי א קוק צו געבען. יונגאַטשעס מיט פּליי צעס, מיט מוסקולען, דער יונגסטער, אז ער זעצט זיך אוועק ביי א ברוטעל, גיט ער שלום עליכם די קאַרטקע מיט דער פירמע פון בעקער, און איינס, צוויי, געזעגענט ער זיך מיטן רעיפטעל — אָט אזא איינשיט האָבען ב״ה מיינע בנים !

מיינט איהר, אז איך האָב חלילה עגמת־ נפש פון זיי ? האָט איהר במחילה א גרויסען טעות. נחת איהר הערט, יודען, נחת, גרוים נחת האָב איך פון מיינע בנים. בפּרט די לעצטע צייט.

וואָס איז די לעצטע צייט? וואָס פאַר א נחת האָב איך פון מיינע בנים די לעצטע צייט ? — טאָ הערט זשע :

די לעצטע צייט האָב איך מיך ארומגעזעהען, אז ס׳איז נישט קיין תכלית דאָ צו זיצען אין גלות. ע־פּעס שאַפט זיך דאָרט, אין ארץ־ישראל א נייי יודיש לעבען, דאָ געהט עס באַרג־אַראָפּ און דאָרט — באַרג ארויף. האָב איך בעשלאָסען פאַר יעדען פּרייז איבער צופּעקלען זיך מיט מיין בני־בית אהין, קיין ארץ־ישראל.

טאָ וואָס טוט מען מ׳זאָל קאָנען פאָהרען קיין ארץ־ישראל ? אז קיין קאַפּיטאַל האָב איך נישט, קיין בעל־מלאכה בין איך אויך נישט. מיינע בנים זאָלען געזונד און שטאַרק זיין קענען נאָר איין פאַך : מאַ־כען מיט די פיסקלעך ! איז געבליבען בהסכם, מיר זאָ לען אדורכמאַכען די הכשרה. און אזוי ווי איך האָב אהן עין הרע 9 בנים, א וואוינונג האָב איך אויך א בעקוועמע, האָב איך מיר געמאַכט אנ׳איינענעם „קבוץ" און טאַקע אויף מיין איינענעם נאָמען — „קבוץ משה מרדכי".

נו, וואָלט איך אייך טאַקע געגינען, איהר זאָלט בעזוכען מיין „קבוץ משה מרדכי".

איינער איז א „טישלער" שטעהט ער גאַנצע טעג און פערנעהמט זיך מיט „טישלעריי", בווט לעבער אין די שענק, זעגט דעם קרעדענץ און די וואַסער־באַנק, געהט ארום מיטן היבעל און היבעלט־אָפּ ... די טירען, די פּאָדלאָגע, רייסט שטיקער פון טיש, דרעהט ארוים די פיס פון די בענקלעך און טוט זיי שפּעטער צוריק פערליימען. האַקט נעגעל אין די ווענד, — דאָס טוט דער „טישלער".

דער צווייטער דער „שלאָסער" רייסט ארוים די זאַוויאַסעס פון די פענסטער, שרויפט אראָפּ די שלע סער און זעצט זיי צוריק אריין, דרעהט ארוים די קליאַמקעס און די קלאַפּ־שלעסער און צום סוף מוז מען רופען א שלאָסער, ער זאָל די קליאַמקעס מיט די קלאַפּ־שלעסער צוריק אריינזעצען. ער געהט א גאַנ צען טאָג ארום מיט א פייל און פיילט, אזוי האָט ער שוין אָפּגעפיילט: די בעטען, די שפּיגעל, דעם זיי־גער, די הענג, די הויזען, און די קניהען — אלץ איז ביי איהם „אָפּגעפיילט".....

דער דריטער, דער „מאַלאַזש" געהט ארום מיטן פּענזעל, און מאַלעוועט, נישטאָ א ווינקעלע עס זאָל נישט זיין איינגעשמירט. היינט פאַרבט ער אָפּ ס׳־קוכען־שענקעל אויף געל. מאָרגען אויף גרין. איבער מאָרגען אויף בלוי. בעת ער פאַרבט גרין, איז די גאַנ צע שטוב —גרין. די פּאָדלאָגעס זענען גרין. די טירען — גרין, ס׳בעטגעוואַנט — גרין. ס׳ברויט איז גרין. ס׳פּנים איז גרין, די נאָז, די אויערען, די האָהר — ס׳איז מיר גרין פאַר די אויגען...

דאָס אייגענע איז מיט אַנדערע פאַרבען, פאַרבט ער געל, איז אלץ געל. פאַרבט ער בלוי, איז אלץ — בלוי, לויט דער פאַרב.

דאָס ערגסטע איז אָבער מיט דער לייטער : גאַנ צע טעג קריכט ער ארום אויף דער לייטער, און נישט ווי נישט וועו, גיט ער א טרימאַסק־אראָפּ פון דער לייי טער און די מאַמע שטעהט און לעגט קאָמפּרעסען— דאָס טוט דער „מאַלאַזש"!.....

דער פערטער, דער „עלעקטראָטעכניק", וואָס טוט ער ? ער פערנעהמט זיך אויך מיט זיין „פאַך". מיט עלעקטרי, דרעהט אריין די לעמפּלעך און דרעהט צוריק ארוים די לעמפּלעך. שרויפט ארוים די שאַל־טערס און שרויפט זיי צוריק אריין. מייסטרעוועט ביים ליטשניק און נישט ווי, נישט וועו, פּלאַצט א קאָרעק און מיר בלייבען זיצען אין דער פינסטער, זיצט מען אזוי לאַנג אין דער פינסטער ביז... ביז מ׳רופט אנ׳עלעקטראָ־טעכניקער מ׳בעצאָהלט איהם עטליכע זלאָטעס און מ׳זעצט אריין אַנדערע קאָר־קעס — דאָס טוט מיין „עלעקטראָטעכניקער"!.....

דער פינפטער איז א „זדון". וואָס טוט ער מיין „זדון"? ער ארבייט ביי זיין פאַך: צעלעגט די קוך און שטעלט זי צוריק אויף". טאָמער צעלעגט ער זי, איז זי טאַקע צעלעגט. ליגט א פּולע שטוב מיט צי־געל, ליים, קאַפּלעס, בלעכען, רעהרען, סאָדזעס — ס׳וואָלט דער רויך — נאָר דערשטיקט צו ווערען. מיינע שטעהט איינגעשמירט ווי א קוימענקעהרער, שווימט ארום אין צוק, שמירט זיך אין די סאָדזעס, און דערנאָך נעהמט ער זיך צוריק אויפצושטעלען די קוך, קנעט ליים, לעגט ציגעל, פּאַסט צו קאַפּליעס, וואַרפט צוריק איין, אזוי לאַנג און אזוי ברייט, ביז... ביז מ׳רופט א זדון, מ׳בעצאָהלט איהם א פּאָר זלאָ־טעס און שטעלט צוריק אויף די קוך — דאָס טוט מיין „זדון"! ...

דער זעקסטער איז א „זייגערמאַכער". פער־נעהמט ער זיך אויך אויסשליסליך מיט זיין „בראַנ־זשע" — ער מאַכט „צורעכט" די זייגערס: אין דער פריה נעהמט ער אראָפּ דעם גרויסען וואַנד־זייגער צעשרויפט איהם פון קאָפּ ביז פיס. נעהמט ארויס די ווייזערס, דאָס ציפערבלאַט. שרויפט ארויס די רעדלעך. צעלעגט איהם אויף שטיקלעך און דער־נאָך, אז ער איז שוין צעלעגט, נעהמט ער איהם צו ריק צוזאַמענצושטעלען. נו, שטעלט ער איהם צוזאַ־מען מיטן קאָפּ אראָפּ און מיט די פיס ארויף.

נאָכן וואַנד־זייגער, נעהמט ער זיך צום וועק־זייגער, צו די האַנד־זייגערלעך, און אז איהר קומט היינט אריין צו מיר אין שטוב אריין, שטעהען אלע זייגערס ווי די פּגרים — זיי ריהרען זיך נישט פון אָרט — דאָס טוט מיין „זייגער־מאַכער"! ..

דער זיבעטער, דער „שניידער" רייסט אראָפּ די קנעפּלעך פון די הויזען און נעהט זיי צוריק ארויף. רייסט ער צוזאַמען מיט די קנעפּלעך מיט שטיקער סחורה, און די קנעפּלעך נעהט ער אָן פּונקט קאַ־פּויר: אין די הויזען נעהט ער אָן גאַטקע־קנעפּלעך, און אין פּאַלטען נעהט ער צו העמדער־קנעפּלעך — דאָס טוט מיין „שניידער"! ....

דער אכטער איז א „טאַפּעצירער". שיילט ער אראָפּ די צעראַטע פון דער קאַנאַפּע און זעצט די צע ראַטע צוריק ארויף אויף דער לינקער זייט. רייסט אראָפּ די גאַרדינען און קאָן זיי נישט מעהר צוריק אויפהענגען. טרענט אראָפּ די סחורה פון די מאַט־ראַצען, שלעפּט ארוים די שפּרינג־פּעדערען, די בע־בעכעס פון אינוויינינג און צום סוף דאַרף מען רופען א טאַפּעצירער ער זאָל דאָס אלץ צוריק ברענגען אין אָרדנונג — דאָס טוט מיין „טאַפּעצירער"!.....

דער נייגטער איז א „אגראָנאָם".

וואָס טוט דער אגראָנאָם ?

ער פערנעהמט זיך מיט „אגראָנאָמיע" :

ברענגט אהיים ערד, נעהמט ארוים וויפיל טעפּ ס׳איז דאָ אין דער שטוב, שטיפּט זיי אָן מיט ערד— און פערזייט. איין טאָפּ — מיט ארבעס־שויטען, א טאָפּ — קעהרלעך פון ציטרין, א טאָפּ — פייגען, ברענגט פערשידענע קערנדלעך, פלאַנצונגען, פלאַנ־צונגען, שטעהט גאַנצע טעג און גיסט וואַסער, נישט ווי, נישט וועו, ווערט א פערפליייצונג. און איהר זאָלט דאָס זעהען איין בלעטעל וואַקסען אין די טעפּ — א נעכטיגער טאָג — דאָס טוט מיין „אגראָנאָם"!.

הכלל, ווי איהר זעהט, האָב איך מיר מיין אייגענעם „קבוץ משה מרדכי", מיינע 9 בנים מאַכען אדורך א „הכשרה" און נאָך א טאָג ארבייט, אז זיי געבען זיך א זעץ־אוועק ביים טיש עסען, מאַכען זיי פּערטיג א האַלבע פּיעקאַרניע....

די היינטיגע „מענזשאַטקעלעך" האַלטען נישט פון קינדער, און ביי מיר איז פערקעהרט: איך דאַנק און לויב גאָט, וואָס איך בין א טאַטע פון 9 בנים. האָב איך מיין אייגענעם „קבוץ משה מרדכי" — דאָס אמת׳ע „מאַטעריאַל" פאַר ארץ־ישראל !..

א בעטלער

מאנאלאג

פון פריץ הירשביין

„הא, וואָס קוקט איהר מיך אָן אזוי? איהר גלויבט אוודאי נישט, וואָס איך דערציי̈ל אייך, כאַ־כאַ־כאַ, אודאי, א ליגען גלויבט מען! אז איך זאָל פאר אייך איצטער אויסמאָלען אויפן הימעל א יאַריד, — וואָלט איהר אודאי געגלויבט, נאָר אז איך נעהם און רייס ארוים מיין הארץ, און ליוג עס פאר אייערע אויגען, — קוקט איהר מיך אָן, און גלויבט נישט!

דאָס איז אלץ דערפאר, וואָס א מענש גיט זיך נישט אָפּ קיין חשבון ווי אזוי ער לעבט אויף דער וועלט. אז איך נעהם און דערצעהל אייך, ווי אזוי איך לעב מיטוואָך, און שטארב דאָנערשטאָג, ווי אזוי איך ווער ווידער געבוירען פרייטאָג און נעהם איין א מיתה־משונה שבת — רייבט איהר די אויגען און גלויבט ניש.ט..

פערדרעהען זיך א קאָפּ מיט א פרוי, כאַ־כאַ־כא, — קלוגע מענשען רופען עס אָן ליבע! פּאָעטען האָבען די נאַראָנים איינגערעדט, אז די ליבע וואוינט אין הימעל, און צו מענשען קומט זי אראָפּ נאָר דע־מאָלט, ווען א בחור מיט א מיידעל פערדרעהען זיך איינס דאָס אנדערע דעם קאָפּ. און וואָס זאָג איך אויף דעם, ווילט איהר וויסען? איך זאָג, אז א מאַן אליין איז א לעבעדיג בעשעפעניש; פערדרעהט ער זיך דעם קאָפּ מיט א פרוי —, איז ער א געפגרטער ליב! פארוואָס דווקא א געפגרטער ליב? פארוואָס נישט א געפגרטער חזיר? ווייס איך טאקע נישט, אפשר איז דאָס א שטיקעל נארישע גאוה, כאַ־כאַ־כא —

וואָרן ווי אזוי בין איך געוואָרען דאָס, וואָס איהר קוקט איצטער אָן, איך מיין א בעטלער? וואָס קוקט איהר מיך אָן, איהר האַלט מיך נישט פאר קיין בעטלער? א בעטלער איז א בעטלער! מאכט נישט אויס, וואָס ער בעטעלט, דער רוח זאָל עס נעהמען.. אודאי בעט איך איצטער, מען זאָל מיך אויסהערען א נישט וואָלט איך קראַפּירען, צו אלדי שווארץ יאָהר!

איהר פערשטעהט, איך האָב געזאָגט, אז וואָס מען זאָל נישט בעטלען, — איז אלץ איינס. דאָ האָב איך שוין א קאָפּעטשקע איבערגעכאַפּט די מאָס וואָרן סע געווענדט, ווי און ווער עס וואַרפט עפּעס צו צום בעטלער אין האנט אריין, אזא פּנים האָט דער בעטלער אליין. איך האָב שוין אלץ געטון און אלץ אויסגעפּרובט, כדי צו זיין א לייטישער בעטלער, האָב תחילת געקלערט, איך וועל געהן אָפּגעריסען, בעוואקסען און אָפּגעלאָזען, דעמאָלט, אז איך וועל אויסשטרעקען די האַנט, וועט מען מיך תיכף דער־זעהן און האָבען מיטלייד. איז דאָס טאקע אמת. גע־בען האָט מען געגעבען גערנער. אָבער דאָס קוקעלע האָט געלייגט אין דר׳ערד אריין.... דער געבער האָט אויף מיר געקוקט מיט א פערקרימטער מינע, — כאָטש נעהם איין א מיתה משונה! איך האָב געהאַט א טבע אונטערצושטעלען א פערשמאָלצענע און צע־ריסענע היטעל, כאַ־כאַ־כא —

זעהט איהר, איך האָב איך שוין איינגערעדט אויפן הימעל א יאַריד,

איהר ווילט וויסען ווי אזוי נעהמט א מענש און ווערט א בעטלער ווען קיינער נויט איהם נישט? זייט איהר א יאָלד, אויב איהר דענקט אזוי! איך האָב ביי זיך אָפּגעמאכט איך זאָל נישט חתונה האָבען, האָב איך ביי זיך אָפּגעמאכט, דאָ, פערשטעהט איהר מיך, ליגט די צרה... קליגער ווי די גאַנצע וועלט האָט זיך פערגלוסט צו זיין, אָט וואו די צרה שטעקט. „איך גיב דיר — דו בעצאָהלסט מיר״.... אזוי האָב איך געזאָגט צו איהר. וואָס איהר ווילט וויסען צו וועמען איך האָב אזוי געזאָגט! צוליב וואָס פאר א שוואַרץ יאָהר בעדאַרפסטו זיך איינהאַנדלען, א מאַן, הייסט עס, אויף א גאַנץ לעבען — אז דו קאָנסט זיך מיט איהם אָנהאָליובען און לאָזען איהם געהן?! הא, וואָס דאָס איז משוגע? ליבע איז קליגער, מיינט איהר? ליבע קאָך לאָקשען איז קליגער, מיינט איהר? אז אָך און וועה, וואָס עס שטעקט שון אין דער ליבע אליין!

איך פרעג אייך, וויפיל מאָל בעדאַרף א נאַר פער־ליגען מיטן קאָפּ, ער זאָל בענעהמען אז ער איז א נאַר? וויפיל מאָל האָב איך געדאַרפט אריינפאלען כדי איך זאָל פערשטעהן, אז קיין ליבע איז אויף דער וועלט גאָר נישטאָ? צעהן מאָל? איך האָב איין מאָל געהאַט גענוג! איין מאָל ליב געהאַט, און געקראָגען איבערגעהאקטע פּיס.... געבויגען געוואָרען, גרוי און אלט געוואָרען, אוי, פריינט מיינער, איך זעה איצ־טער אויס ווי א בעטלער, באשר איך האָב צופיל געבעטעלט ביי איהר....

וואָס קומט ארויס? איך לאָך מיט יאַשטשער־קעס, איך אליין מאַך חוזק פון זיך. איך אליין שריי אז קיין ליבע איז אויף דער וועלט נישטאָ, און איך אליין בין פון ליבע פערברענט געוואָרען! פּער־שרפ׳עט געוואָרען אויף קויהל.. אוי, פריינט מיינער, איך וויל אייך נישט פערשאַפען קיין וועהטאָג... קוקט נישט, וואָס די טרעהרען וואָס איך... דאָס איז פון שוואכקייט. איך ווייס, עס פּאַסט נישט פאר א מאַן צו וויינען, איך וויים, איך בין א זינדיגער, אז איך נעהם און רעד אזוי, טו א זאָג, אז נישט נאָר איין ליבע בעדאַרף האָבען א מאַן — נאָר הונדערטער, טוי־זענטער!.. איך וויל זיך גאָר אליין איבערשרייען, וויל מיר איינרעדען, אז איך בין שוין געשטאָרבען, כאַ־כאַ־כאַ־כא!

אָבער, צי פּלאָגט זיך אזוי א געשטאָרבענער? צי איז דען פאראַן א גהינום אויף דער ערד? ניין, אויף דער ערד איז די ליבע פאראַן, און זי אליין איז גן־עדן און גהינום! און טאקע דערפאר, וואָס נאָר איין ליבע האָב איך געהאַט, איינע, און נישט מעהר, און טאקע דערפאר, וואָס די איין ליבע האָט מיך נישט געוואָלט קענען — דאָרומעך בין איך געבלי־בען ליגען מיט אונטערגעהאקטע פּיס...

איצטער, מיין פריינט, קום איך צום עיקר, א בעטלער בין איך טאקע געוואָרען, א מענש בעדאַרף אמאָל עסען אויך, פערדינען האָב איך נישט פער־דינט. געוואָלגערט דרויסען. נישט געהאַט פארוואָס צו דינגען א בעט, זאָל האָבען וואו דעם קראַנקען קאָפּ אנידערצולייגען, כאַ־כאַ־כא...אָפּגעריסען, אָפּ־געשליסען, פערוואקסען און נישט געוואַשען; לעבען רוג האָב איך זיך אנידערגעשטעלט, אויפגעשטעלט דעם קאָלנער, מיט די האָר פערדעקט דעם שטערען, א שנייעלע האָט זיך אזוי געשאָטען און געשאָטען.. ני, ווער, מיינט איהר, האָט מיר אריינגעוואָרפען דעם ערשטען גראָשען אין היטעל אריין? זי, די לי־בע, כאַ־כאַ־כא ...

נו, וואָס איז געשעהן? וואָס זאָל געשעהן? איך האָב געקראַפּירט, האָב איך! פערלייגט מיט׳ן קאָפּ; געשטאָרבען, אראָפּ פון מארק און א סוף פון דעם מענשען!.. וואָרן אז ביי א מענשען נעהמען אָפּ הענט און פיס, ביי א מענשען שטעלט זיך אָפּ דאָס הארץ, און א ווערגעניש קלייבט זיך אריין אין סאַ־מע קעל — מחמת זי, די ליבע האָט מיך דערקענט...

אוי, מיין פריינט, אז מען שטאַרבט מיט אזא מיתה משונה, צי ווערט מען נאָך אמאָל צוריק לע־בעדיג? געשטאָרבען — איז געשטאָרבען! ... נאָר אז א מענש שטאַרבט, — בעגראָבט מען איהם, און אראָפּ פון מארק: אָבער א בעטלער, אז א מענש בלייבט אויף דער וועלט, אוי, מיין פריינט, איהם איז טויזענט מאָל ערגער פון א געשטאָרבענעם...

חיים קרול

הונגער-מאָטיוועז

— .1 —

רייב, רייב, יונגערמאַן, די הענט,
ווי בחנם דיר דאָס רייבן:
האָסט דו אָנגעביסן נישט —
קאַלט, קאַלט וועלן זיי דיר בלייבן.

קלאַפּ, קלאַפּ יונגערמאַן די פיס,
ווי בחנם דיר דאָס קלאַפּן:
האָסט דו נאָך געמיטאָגט נישט —
נישט זיי וועלען זיך דערכאַפּן.

שלינג, שלינג דעם רויך,
ווי בחנם דיר דאָס שלינגען.
האָסט דו נישט דערוואַרעמט אין בויך —
פערברענט דיר בלויז די לינגען.

— .2 —

שווינד איך אין די גאַסן,
מיט א לערן מאָגן:
קנייפּט מיר, קנייפּט אין בויך,
ווי עס וואָלט א שלאַנג
דאָס נאָגן.

נעם איך גיכער לויפן,
פלינקער רעש׳ער איילן,
ווי געשעפּטן גלייך
וואָלטן יאָגן מיך,
אויף מיילן.

טרעף איך אָן אויף דאַמען —
שטער דאָס פרייע לאַכן;
בליקט מען בייז מיר נאָך —
„ווי דאָס יאָגט דאָס נאָלד
צו מאַכן״.

שפּינען (סאַטירע)

די לידער־מבינים אין זייער זעהען

שפּינען, שפּינען פּעדעם,
וועבען, נעצען, פינגער,
ציקלען דיכטער ענגער
מיט די פיסלעך קרומע

זיך פארשטעקן פלינקער,
זוי אין זייטן־לעכלעך
אונטער וועב געדעכלעך
שטיל מיט בליקן שטומע.

וואַרטן מאָרגנס, אָוונטס,
ווערן קיינמאָל מידער,
שטילן מיט די גלידער
אינם ענגען נורען.

און מיט גירן הייסע
זיי מיט גליען בליקן
זוי די פליגן, מיקן
מיידן זייערע שפּורן.

מקור פון דער יודישער קבלה

(פּאָפּולערע נאָטיצען) • פון ד״ר צ. מ. וועקסלער

— .1 —

אז מיר רעדען היינט וועגען קבלה און מקובלים איז דאָס ערשטע, וואָס עס קומט אונז אויפן גע־דאַנק — דאָס מיסטישע און געהיימע, וואָס ליגט אין דעם: די מעגליכקייט צו שאַפען לעבעדיגע מענ־שען פון ליים, סגולות און רפואות פאר קראַנקע א. אז. וו. יעדער נעהמט דורך א געשפּאַנטקייט און א ציטער, ווען אלטע חסידים קלייבען זיך צוזאַמען אין די לאַנגע ווינטער־אָוונטען אויסצוהערען די גרוי־ליגע דערציילונגען וועגען די נסים און וואונדער פון זייערע רביים. עס שוועבען פאַרביי די מיסטעריעזע געשטאַלטען פון אַן—סקים „דבוק״ און עהנליכעס. אויך די קריסטליכע וועלט קען זיך פון דעם צוויבער נישט בעפרייען און ווייס, אויך צו דערציילען מע־שיות וועגען מיטעלאַלטערליכע מקובלים. „אָנגעטון אין טלית און תפילין שטייט ער, דער מקובל, ביי דער ברענענדער מנורה, זיין לאַנגער שאָטען שאָ־קעלט זיך לאַנגזאַם אויפן וואַנט, זיינע ליפּען שעפּ־טשען שטיל א תפילה און אין דעם סודות׳פולען צי־מערל טראָגען זיך ארום כעמישע ריחות פון זיין אַל־כעמישער לאַבאָראַטאָריע״ — אזוי שרייבט דר. עריך בישאָף אין זיין ווערק איבער קבלה.

מיר מוזען וויסען, אז די פּראַקטישע קבלה האָט איהר טעאָריע. און די טעאָריע דאַרף דאָך האָבען א געוויסען מקור פונוואַנען זי שטאַמט. יעדער גע־וועהנליכער חסיד וועט אונז גלייך אָנווייזען אויף זיין רבין; און דער חסידישער רבי וועט אונז דער־ציילען א געשיכטע פון א טראַדיציע, וועלכע ציהט זיך אין משך פון טויזענטער יאָהרען, פון אָדם הראַ־שון ביז צום בעל־שם־טוב, (רבי ישראל בן אליעזר 1700—1760) און זיינע תלמידים.

אז מיר וועלען פּרובען גיין דעם גאַנצען וועג צוריק, פון בעל־שם־טוב צו רבי חיים וויטאל (1620—1543) און יצחק לוריא (1572—1534) און זיך צוקוקען צו דעם, ווי אזוי די קבלה האָט דורכגע־מאכט דעם גרויסען וועג, וועלען מיר גלייך בעמער־קען אז אין דער פּראַקטישער אויספיהרונג ליגט א געוויסע סתירה. די פריהערדיגע מקובלים רופען דעם עולם צו אַסקעטיזם. סגופים און ענויים, צו פאַסטען תעניתים, זאָגען תפילות, געהיימע פּסוקים און השבעות. דער בעל־שם־טוב אָבער פעריאָגט די מרה־שחורה, פון זיינע חסידים. ער הייסט זיי פרייליך זיין און דינען דעם רבונו־של־עולם מיט א טענצעל און מיט א ניגונדל. און אז מיר וועלען אראָפּגיין אין דער שורה פון די מקובלים נאָך טיפער ביז צום 13. יאָרהונדערט, צו רבי יצחק סגי־נהור אָדער רבי אליעזר (בן־יהודה בן קלונימוס, 1238—1176) פון וואָרמס, דער מחבר פון „שערי הסוד״ און דעם „ספר־הרוקח״ וועלען מיר דערפיהלען, אז דאָ ליגט פאר אונז עפּעס א געהיימע און נאָך נישט קיין אויס געפאָרעמטע לעהרע. עפּעס רעדען זיי וועגען געהיי־מע סודות און האָבען עס מורא ריכטיג ארויסצו־רעדען. עפּעס האַנדעלט זיך דאָרט וועגען גימטראָאית וועגען געהיימע צאָהלען, מאַטעמאַטישע רעכענונ־גען מיט גאָטס נאָמען און עהנליכעס. ביי דעם אַלעם מערקט מען, אז זיי ווילען אונז עפּעס דערציילען, זיי האָבען אָבער מורא און זאָגען עס ארוים מיט א האַלבען מויל און אין א פערשטעלטער שפּראַך.

וואו ליגט אלזא, דער מקור פון דעם געהיימען יודישען מיסטיציזם? אויף דעם ענטפערט דער בע ריהמטער מאָדערנער קבלה - פאָרשער גערהארדט שאָלעם, פּראָפעסאָר פון ירושלימער אוניווערזיטעט, לויט גערהארדט שאָלעם שטאַמט די יודישע מיסטיק צום גרעסטען טייל פון א פרעמדער נישט־יודישער קוועלע. אמת טאקע, אין תלמוד, מדרש און אין דער שפּעטערער גאונישער ליטעראַטור געפינען זיך שוין די ערשטע שפּורען פון מיסטישע עלעמענטען, זיי שטאַמען אָבער פון נאָך פריהערדיגע נישט־יודישע קוועלען, דער הויפּט־מקור איז די גנאָזים, די גנאָס־טיקער זענען מענשען פון יודישער, עגיפּטישער און גריכישער אָפּשטאַמונג,.וועלכע האָבען געשאַפען זיי־ערע לעהרעם אויפן יסוד פון אינדישע, יודישע, קריסט ליכע און געצענדינערישע מסורות אזוי צום בייזשפּיל איז דער קבליסטישער געדאַנק פון דעם זווג צווישען גאָט און דער שבת־מלכתא, פון וועלכער ס׳קומט אַ־רוים די נשמה־יתירה נישט קיין יודישער, נאָר א גנאָסטישער. אזוי איז אויך די גאַנצע לעהרע וועגען גלגול־נשמות גאָרנישט קיין יודישע, נאָר א אינדי־שע, א לעהרע, וועלכע איז גענוי בעשריבען אין די אינדישע וועדא־ביכער און איז אריבערגעטראָגען גע וואָרען דורך די גנאָזים אין אונזער יודישען אוצר. דאָרט הייסט דאָס אזוי „די נשמה פון מענשען וויל זיך פעראייניגען מיטן אטמאַן, וועלכער איז דער מקור פון אלע נשמות. כדי עס צו דערגרייכען מוז זי א סך מאָל געבוירען ווערען און ווידער שטאַר־בען, ביז עס ווינקט צו איהר די ערלייזונג״. העראַק־ליט, פיטאַגאָראַס, און עמפּעדאָקלעס רעדען אויך פון גלגול־נשמות. ווען דער רמב״ן זאָגט אין זיין פירוש צו „שמות״ (ק. 16 פ. 6) אז דער מן, וואָס די יודען האָבען געגעסען אין מדבר, איז געווען פער קערפּערונג פון דער זיו־השכינה, און די יודען האָ־בען אזוי־ארום געגעסען די געטליכקייט — איז דאָס נישט מעהר ווי אַן׳אלט מיסטיש־גנאָסטישער געדאַנק וועלכער שטאַמט פון דיאָניזאָס־ קולט אין עגיפּטען און וועלכער זאָגט, אז יעדער מענש קען ווערען א גאָטהייט, זיי פלעגען עס מאכען גאַנץ פרימיטיוו. מיט דעם וואָס זיי פלעגען קוילענען אַנ׳אָקס, אויסגי־סען זיין בלוט אין א אויסגעגראָבענעם גרוב, זיך טובל זיין אין דעם, און דאַן טרינקען, גלויבענדיג, אז דורך דעם גייט אין זיי אריין די געטליכע קראַפט.

מיר וועלען דאָ געבען א קורצען איבערבליק אי־בער די געשיכטליכע ענטוויקלונג פון דער אלוועלט־ליכער מיסטיק און ווי זי איז אריינגעדרונגען אין דער יודישער קבלה, די געשיכטע פון דער אַל־וועלטליכער מיסטיק מוז מען צוטיילען אין דריי הויפּט־פעריאָדען: ערשטענס, די פאר - גנאָסטישע, צווייטענס, די גנאָסטישע און דריטענס די נאָך־גנאָסטישע.

אין דעם ערשטען (פאר־גנאָסטישער) ענטוויקלען זיך די מיסטיש־רעליגיעזע עלעמענטען גאַנץ זעלבסט שטענדיג, די ערשטע מיסטישע זעלבסטשטענדיגע ע־לעמענטען דאַרף מען זוכען אין דער אינדישער מי־סטיק, איז דער בראַמאַנישער בודיסטישער אָדער הינדואיסטישער רעליגיע און אין דעם יאָגאַ־קולט. די עלעמענטען פון דער כינעזישער מיסטיק קומען צום אויסדרוק אין דעם בעריהמטען בוך טאא טזעי קינג. מיסטישע עלעמענטען זענען אויך פאראַן אין דעם עגיפּטישען אָזירים־קולט, ווי אויך אין דעם הערמעטישען און גריכישען. אין פערסיע זענען די מיסטישע עלעמענטען קאָנצענטרירט אין דער זאָראַ־אַסטער און אין דער מיטראַס־רעליגיע. בכלל געפי־נען זיך מיסטישע עלעמענטען ביי אלע פּרימיטיווע פעלקער און אין דעם אָקולטיזם — פון אלע אלטע פעלקער.

די אלע זעלבסטשטענדיגע מיסטישע תורות פון ווייטען מזרח און מערב, האָבען זיך צוזאַמענגעטראָ־פען אויפן שטח פון אלטען פּאַלעסטינע מיט די דריי מאָנאָטעאיסטישע רעליגיעס: יודענטום, קריסטענטום און איסלאַם. די צייט אין דער געשיכטע פון דער מיסטיק ווערט אָנגערופען דער גנאָסטישער פּעריאָד, פון דעם מיש־מאַש פון די פערשידענע גנאָסטישע לע־רעס בעקומט יעדע פון די דריי אויבענדערמאָהנטע מאָנאָטעאיסטישע רעליגיעס א מיסטישע בעפאַרבונג. די קריסטליכע רעליגיע איז די ערשטע, וועלכע האָט אריינגענומען אין זיך די מיסטיק. איהרע בעגרינדער זענען, פּאָולוס, (שאול התרסי) אין יאָהאַנעס צום סוף פון 1טען יאָהרהונדערט נ. ק. 2 הונדערט יאָהר נאָך דער ענטשטייאונג פון איסלאַם ענטשטייט אויפן פערסישען באָדען די איסלאַמישע מיסטיק, וועלכע איז דורכגעמישט מיט קריסטליכע און גנאָסטישע לעהרעס און וועלכע איז בעקאַנט אונטערן נאָמען „סופיזמוס״, די יודישע מיסטיק איז לויט די נייע־סטע פאָרשונגען פון ג. שאָלעם אויך ארויסגעקומען פון אָט דער האַלב־טונקעלער גנאָסטישער צייט.

די צייט, ווען די רעליגיעס קומען אין בעריה־רונג מיט דער גריכישער עקזאַקטער פילאָזאָפיע רו־פען מיר דערנאָך — גנאָסטישער פּעריאָד. פון דער בעריהרונג קומען ארוים צוויי נייע שטראָמען, וועל־כע האַלטען זיך כמעט אין משך פון גאַנצען מי־טעלאַלטער: די אזוי־גערופענע מיסטישע פילאָזאָפיע און די רעליגיעזע פילאָזאָפיע. אין משך פון מיטעל־אַלטער קריסטאַליזירען זיך די צוויי שטראָמען. און אין אָנהויב פון דער נייער צייט צעפאַלען זיי זיך אין דריי אָפּגעזונדערטע גרופּעס: רעליגיע, פילאָזאָפיע און מיסטיק, וועלכע געפנען זיך אין יעדער פון די דריי וועלט־רעליגיעס: יודענטום, קריסטענטום און איסלאַם. אין דער יודישער רעליגיע זענען זיי בעקאַנט אונטערן נאָמען הלכה, פילאָזאָפיע און קבלה.

זי בערירהמט זיך מיט איהר גוט הארץ

(ערצעהלונג) • נאכ׳ן פראנצויזישען • פון נ. פערלמאן

— עס עקעלט מיך פון איהר! — האט אלמא, די יונגע, שעהנע „לוסטיגע״ אלמנה ארויסגעזאגט מיט הארץ, אנווייזענדיג מיט די אויגען אויף סילוויע ס., וועלכע האט נאר־וואס געהאט דערצעהלט ווי אזוי דריי מענער האבען זיך גענומען דאס לעבען צו־ליב איהר — איך האב נישט, דאנקען גאט, קיין איין זעלבסטמערדער אויף מיין געוויסען, און דאך....

זי האט אויסגעצויגען איהר דינעם בויגיגען קער פער, האט פעררייסען הויך איהר בלאנדען קאפ, מיט אזא צופרידענער שטאלצער פאזע האט אלמא, קענ טיג, געוואלט זאגען: אויב די מאסע אידיאטען, וואס האבען געזוכט איהר ליבע, זענען נישט בעגאנגען צוליב איהר קיין זעלבסטמארד, איז עס אוודאי גע־ווען נאר דערפאר, ווייל זי האט עס נישט געוואלט.

— איך האב א גוט הארץ, — האט זי גערעדט ווייטער פאר די עטליכע חברטעס, אלע אזעלכע יונ־גע ווייבלעך ווי זי אליין, — און איך גלויב, אז איך האב אויפגעטען מעהר גוטס ווי די אלע פרומע נשמות מיט די פערגלאצטע אויגען, די אלע אלטפרענ קישע ווייבער, וואס לעבען אפ א לעבען לאנג מיט איין מאן, מיט איין־איינציגען מאן.... איך האב גע בראכט טרייסט פאר צובראכענע הערצער, האב גע־שטיצט שוואכע מענער, וואס זעהען אויס אזוי לע־בערליך.... און מיט געלט, און מיט געלט, אויב איהר ווילט וויסן, בין איך קיינמאל נישט געווען קארג פאר די וואס אלע זייערע צרות געהען נישט ווייטער פון א ליידיגען מאגען....

— וואס אונז אינטערעסירט מעהר פון אלץ,— האט בערנארד ד., דער איינציגער מאן אין דער פריי ליכער געזעלשאפט פון די יונגע ווייבלעך, איבערגע שלאגען די בערייטוויליגע אלמא, — וואס אונז אינ טערעסירט איז, ווי אזוי האסטו, אלמא, געשטיצט די שוואכע מענער?... קאנסטו אונז ברענגען א ביי־שפיל?

— א ביישפיל? איך וועל אייך דערצעהלען, וואס עס האט פאסירט מיט מיר ערשט לעצטען זומער... אבער דו דארפסט נישט לאכען, בערנארד. איך קאן דיר זאגען, אז אין דיין גאנצען לעבען וועסטו קיינ מאל נישט אויפטון אזא שעהנע, אזא הויך־מארא־לישע זאך, ווי איך האב אויפגעטון פאראיאהרען זו מער. איך מוז זיך אליין לויבען, אבער איך בין גאנץ ערנסט...

אלמא האט א זופ געטון ווייך פון דעם גלעזעל, וואס זי האט געהאלטען אין האנט, האט אוועקגע־שטעלט דאס גלעזעל אויפן טיש און גענומען ווייטער דערצעהלען:

— עס איז מיר פאראיאהרען איינגעפאלען א־וועקצופאהרען אויפן זומער אין א ווייטע געגענט, וואו קיינער קען מיך נישט... איך האב געוואלט אויסרוהען די נערווען, קומען צו זיך פון דעם טומעל דיגען, מען קען זאגען, שטורעמדיגען ווינטער, וואס איך האב פערבראכט אין שטאט. עס איז געווען דער ערשטער ווינטער נאך מיין מאנ׳ס טויט. וואס איך האב אויפגעהערט טראגען טרויער.

„איך האב אויסגעקליבען א קליין אלט שטעטעל, מיט פארצייטיגע גראמע הייזער, מיט שאטענדיגע פרוכט־גערטנער, מיט א טייך און מיט א גדיכטען אלטען וואלד — א פיינער פלאץ פארן זומער, איך קאב גערונגען א צימער אין דעם איינציגען האטעל וואס דאס שטעטעל האט פערמאגט, עס איז געווען א גרויס, היל־צערען הויז, מיט הויכע פענסטער, מיט א לאנגען גאנעק... ווינטער, האט מען מיר דערציילט איז דער האטעל געווען כמעט אינגאנצען ליידיג. אבער זומער איז דארט געווען מעהר אדער וויניגער לעבעדיג, ווען איך בין אהין אנגעקומען — עס איז גע ווען אנהויב זומער, — האב איך דארט געטראפען ארום א צעהן־צוועלף געסט, מעהרסטענס שטילע, מיטעליעהריגע מענשען, מענער און פרויען, וואס זע נען אלע געווען פערטון אין זייער געזונט, און א פאר פאמיליעס מיט קינדער.

„מיט איין פאמיליע וואס האט געוואוינט נאָ־הענט פון האטעל, האב איך אינגיכען זיך בעקענט. דער מאן א שטיל, ערנסט מענשל פון עטליכע־און־פערציג יאהר, איז געווען א מין אינזשיניער אדער, ווייס איך דארט, א לאנד־מעסטער. די פרוי זיינע איז געווען מיט צעהן יאהר יונגער פון איהם און נאך א שעהן, בלאנד ווייבעל, זיי האבען געהאט צוויי שעהנע, לעבעדיגע קינדערלעך, א יונגעלע א מיי־דעלע וואס דורך זיי ווי, עס טרעפט אפט, האב איך טאקע געשלאסען אינגיכען א לייכטע בעקאנטשאפט מיט די עלטערען.

„די פרוי האט מיר שנעל אויפגעהערט געפעלען: זי איז געווען א פאלשע און נישט־צוגעלאזענע, און האט אזוי קליינשטעטעלדיג־נאריש קאקעטירט מיט די יונגעלייט פון דער גרויסער שטאט. דער מאן, פערקעהרט, איז מיר געווען סימפאטיש מיט זיין אויפ ריכטיגקייט, מיט זיין עהרליכקייט און מיט דער צאר טער איבערגעגעבענקייט וואס ער האט ארויסגעווי־זען פאר זיין פרוי און קינדער.

קיינער פון אייך, גלויב איך, אפילו נישט בער־נארד, וועט נישט זיין נאריש צו מיינען, אז איך האב געהאלטען אין פערליבען זיך אין דעם קליינשטעטעל דיגען אינזשיניער, איך האב גאר פערגעסען אייך צו זאגען, אז דער ארעמער מארק ק., — אזוי האט ער געהייסען. — איז נאך דערצו געווען א מיאוסער. זיין מיאוסקייט איז אבער מוז איך אויך זאגען, געווען א גאנץ נאבעלע: זי האט נישט אפגעשטויסען פון זיך.

„איינמאל אין א פרימארגען, ווען איך האב זיך געמאכט פערטיג ארונטערצוגעהן אין עס־זאל פון האטעל, האט מען אנגעקלאפט אין טיר פון מיין צי־מער. מיין שכנ׳ס יונגעלע איז אריינגעקומען.

„— פאפא וויינט, — האט ער מיר געזאגט. — די מאמע איז אוועק.....

„איך האב גלייך דערפיהלט, אז ביי מיין שכן אין הויז האט זיך אפגעשפילט א דראמע, און בין, נישט טראכטענדיג, מיטגעגאנגען מיטן קינד. מארק ס. איז געווען טויט־בלאס. די אויגען איינגעגראבען טיף אין קאפ, און ווילד אויסגעשטארט. גרויסע טרע רען זענען איהם גערונען איבער די באקען. ער האט זיך שנעל געגעבען א הויב אויף פון ארט. ווען ער האט מיך דערזעהען אריינקומען, דאס הארץ איז מיר געווארען פערקלעמט. ווען איך האב בעגעגענט זיין פערצווייפעלטען בליק. איך האב נישט געזאגט קיין ווארט. אבער דאס געפיהל פון רחמנות, פון מיטלייד, האט אוודאי אזוי קלאר זיך אפגעשפיגעלט אויף מיין פנים, אז ער האט א כאפ געטון מיין האנט און האט מיט א ציטערדיגער בעוועגונג זי צוגע־דריקט צו זיין הארץ.

„— דערצעהלט מיר אלץ, — האב איך, ענדליך ארויסגעזאגט.

„און ער האט, שטאמלענדיג און שלוכצענדיג, מיר דערצעהלט וועגען דער לאנגער נאכט פון ווארטען, וועגען דעם בריף, וואס ער האט געקראגען אין פריהמארגען, אין וועלכען זי האט נאך געהאט די חוצפה, צו שיקען איהם איהר איבעריגען „זיי געזונט״ איך האב געפרובט איינשטילען און האב איהם צוגע ווארפען אזעלכע צארטע בליקען, וואס קיין אנדער מאן וואלט עס נישט געקאנט קריגען פון מיר אפילו נישט פאר א מיליאן, ער האט זיך אביסעל בערו־היגט, האט אויפגעהערט וויינען און גענומען אויס־ריידען פאר מיר דאס הארץ: ער האט זי אזוי ליב געהאט, די פרוי, וואס האט איהם פערלאזען... ווי אזוי וועט ער גאר איצט קאנען לעבען אהן איהר?

„— איך האב אבער שטענדיג געפיהלט, —האט ער געזאגט מיט א פינסטערע שטימע, — אז זי האט מיך נישט ליב געהאט.... איך קאן אייך גארנישט אי־בערגעבען ווי דאס האט מיך צובראכען... איך פיהל זיך אזוי קליין, אזוי געפאלען ביי זיך פון דעם גע־דאנק אליין, אז קיין פרוי האט מיך נאך קיינמאל נישט ליב געהאט.....

„די ווערטער, — האט אלמא ווייטער דערציילט — זענען געווען א געשריי פון הארצען... א שטיל, מענשעל, א גוטער און נישט קיין נארישער, ווי ער איז געווען, א מענש, אהן רייכקייט און אהן א נא־מען, האט ער זיך געלעבט בעשיידען אין דעם פער־ווארפענעם ווינקעל און געפינען זיין גאנץ גליק אין זיין יונג, שעהן ווייבעל.. און דאס גליק האט איהם מיטאמאל אזוי מיאוס אפגענארט... דאס „גליק״ האט נישט געוואלט אפפינסטערען אלע יאהרען מיט אנ׳ ארעמען אינזשיניער אין דעם קליינעם שטעטעל, איך בין געריהרט געווארען ביז טרעהרען און האב גלייך בעשלאסען אז איך מוז דעם מענשען העלפען ווי ווייט נאר איך קאן.

„— איהר דארפט נישט פערלירען די האפע־נונג, — האב איך איהם געזאגט, — דאס לעבען איז טאקע שווער, עס זענען אבער אויך פאראן ליב־טיגע, גליקליכע מאמענטען... עס וועט נאך קומען א טאג..

„ער האט א שמייכעל געטון מיט אנ׳אומעטיגען ביטערען שמייכעל:

„— ניין, ניין, מיין לעבען איז שוין געענדיגט!

„— הערט, — האב איך איהם ווייטער געזאגט, — אייער צוטרוי, וואס איהר ווייזט מיר, האט מיך שטארק גערירהט, איהר האט געעפענט פאר מיר דאס הארץ און איך פיהל זיך איצט אזוי, ווי איך וואלט שוין פון לאנג געווען אייער פריינט, ווילט איהר נישט, אז מיר זאלען היינט פערברענגען דעם טאג צוזאמען? מיר וועלען אויספאהרען ערגעץ הינ טערן שטאט און איך וועל זעהן אז איהר זאלט אביסעל פערגעסען......

„ער האט אנגעשטעלט אויף מיר א פאר גרויסע אויגען. איך האב געלייענט אין זיין בליק צווייפעל, שרעקעדיגקייט, פערוואונדערונג.

„— מיין גאט! — האט ער שטיל ארויסגעמורמעלט — איז עס טאקע מעגליך, אז איהר, אזא שעה נע אזא יונגע, זאלט האבען געדולד מיט אזא שלי־מזל, ווי איך בין?

„און איך האב געקענט ווייטער זעהען, אז כאטש ער האט נישט ערווארט פון מיר נישט מעהר ווי א גוט, פריינדלעך ווארט, איז ער שוין געווען אביסעל געטרייסט און נישט אזוי דערשלאגען ווי פריהער.

„מיר האבען פערבראכט דעם טאג צוזאמען, אין דעם וואלד הינטערן שטאט, נאר איינמאל בייטאג זע נען מיר ארויס פון דער געדיכטעניש פון די בוימער צו געהן עסען אין דער דארפישער קרעטשמע, וואס איז געשטאנען ביי דער זייט פון וועג, איך בין גע־ווען אויסגעהיט נישט אויסצוזאגען איהם אויפאמאל וואס פאר א גרויס, אומגעריכט גליק איך האב גע האלטען גרייט פאר איהם: ער וואלט פערלוירען, האב איך מורא געהאט, דעם צוטרוי צו מיר, ווען איך וואלט געהאנדעלט האסטיג, פארנאכט־צו, ווען די זון האט אנגעהויבען פערגעהן און דער וואלד האט גענומען זיך וויקלען אין טונקעלקייט, האב איך איהם געזאגט:

„— וואלט איהר נישט געקאנט ליב האבען אייער פרוי, ווען זי וואלט צוריקגעקומען צו אייך?

„— איך ווייס נישט... — האט ער געענטפערט — אט זעהט עס מיר איצט אויס, ווי עס וואלטען שוין פערביי חדשים; זינט זי איז פון מיר אוועק... מיין וועהטאג איז נישט געשטילט, אבער די גאנצע זאך איז עפעס אזוי ווייט..

„איך בין געבליבען שטעהן פאר איהם מיט א רונטערגעלאזענע אויגען, ווי איך וואלט געווען אין א פערלעגענהייט, און מיטאמאל האב איך זיך א כאפ געטון און געזאגט:

„— וואלט איהר געקאנט ליב האבען אנ׳אנדער פרוי... א שטיינער... מיך?

„ער איז געווארען בלאס, אזא געדאנק איז איהם קאנטיג, גאר אפילו אויפן זינען נישט געקומען, זיין שטימע האט געציטערט, ווען ער האט געענטפערט:

„— אייך! איך וועל גארנישט וואגען אייך ליב צו האבען, פונקט ווי א בעטלער וועט נישט וואגען ליב צו האבען א פרינצעסין....

„— אפשר אבער וועט איהר פארט וואגען?

„— איך מוז גלויבען אז איהר וועט דאס מיר ערלויבען.. נאר אזוי וואלט איך געקאנט וואגען... איך וואלט אוועקגעגעבען מיין לעבען פאר איין חודש פון אייער ליבע!

„איך האב אנגענומען צארט פאר דער האנט און איהם אריינגעקוקט גלייך אין פנים אריין:

„— איהר האט מיר נאר וואס געהאט אליין גע־זאגט, אז דער היינטיגער פריהמארגען זעהט אייך שוין אויס צו זיין אזוי ווייט... עס זענען פאראן מא־מענטען אין לעבען, ווען אלץ נעהט מיט אזא שנעל קייט, אז איין שעה צייט זעהט אויס ווי גאנצע וואַ־כען..... און אזוי איז היינט געווען מיט מיר, פונקט ווי מיט אייך.... היינט אינדערפריה בין איך נישט

(ווייטער זעה [ ] זייט)

געביאליטעט און פסיכישע שטערונגען ביי יודען

פון פראפ. פ. שניאורסאן

— 2. —

ביים פראבלעם „פסיכישע שטערונג און זשעני״ שטויסען מיר זיך אן אויף דעם מאדנעם פאקט דאס די מאדערנע וויסענשאפט פארשט מעהר די פסיכישע שטערונג איידער די שאפונגס־קראפט פון געניאלע מענשען— די פאטהאגראפיע ד.ה. די קראנק הייטס־געשיכטען פון בעגאבטע פערזענליכקייטען— האט זיך אין משך פון כמעט א יאהרהונדערט (זינט 1835) זייער מעכטיג ענטוויקעלט און האט זיך בע־זונדערס דורך מעביוס (זינט 1890) אויסגעביל דעט צו א וויסענשאפט. די פאטהאגראפיע האט אנגע קליבען אנ׳אומגעהויערען מאטעריאל וועגען פסי־כישע שטערונגען ביי פערשידענע בעגאבטע מענשען. מ׳האט אבער ערשטווינליך וויניג געפארשט, מ׳האט אומגלויבליך וויניג מאטעריאל וועגען די גיגאנטי־שע שאפונגס־פראצעסען פון דעם זשעני. מיט אנדע רע ווערטער — די וויסענשאפט פארשט מעהר דאס קרענקליכע ביים זשעני, איידער דאס שעפערישע זשעני־וועזען גופא. נאכמעהר, די אזוי־בעטאנטע און פיקסירטע פסיכישע שטערונג האט שיער נישט פער־שלונגען דעם גאנצען זשעני־בעגריף. דער פאטהא־גראפישער מאטעריאל האט כמעט פערדרענגט די איי געגטליך־גראנדיעזע שעפערישע געשטאלט פון זשע־ני. די נאאיווע, אבער זייער־כאראקטעריסטישע בע־הויפטונג פון לאמבראזא, דאס דער זשעני איז א מין עפילעפטישער פסיכאז אדער נעווראז — האט זיך פיל געענדערט ביי מאדערנע דענקער, איז אבער לויט דער טענדענץ נישט פערשוואונדען — ס׳ווערט נאך אלץ בעטאנט און פיקסירט די פסיכישע שטע־רונג, וואס שטייט נאך היינט אין מיטעלפונקט פון דער פארשונג און פערשאטענט די שעפערישע זשע־ני־געשטאלט, אט־די אקצענטואירונג פון פסיכישער שטערונג אין׳ם זשעני, אט־די איינזייטיגע קאנצענטרי רונג פון דער פארשונג דארף בעצייכענט ווערען אלס „חיסר־טענדענץ״, ווייל זי קאנצענטרירט די פארשונג נישט אויף דעם מעהר־זיין, נאר אויף דעם וויני־גער־זיין פון זשעני; נישט אויף דער דערהויבענדי־גער שאפונגס־קראפט, נאר אויף דער דעגראדירענ־דיגען קרענקליכקייט.

בעפרייט מען זיך אבער פון דער חיסר־טענדענץ זעהט מען גאר אנ׳אנדער בילד. ביי די מייסטע גע־ניאלע מענשען געפינען מיר קודם־כל נישט קיין גייסט־קראנקהייט, נאר נעווראטישע („נערוועז״) אפווייכונג. די מייסטע זשעניעס, זאגט לאנגע־אייכענ בוים, זענען קיינמאל נישט געווען פסיכאטיש, נאר פסיכאפאטיש. אבער אט־די פסיכאפאטישע אפוויי־כונגען, ווי אויפרעגבארקייט, סענסיטיוויטעט, אינער ליכע אומרוהע א.אז.וו. — זענען דאך אדער רעזולטא טען, אדער סטימולען פון דער אויפברויזענדיגער שעפערישקייט. דאס פסיכא־פאטאלאגישע, זאגט לאנ־גע־אייכענבוים, איז אנ׳אויסגעצייכענטער וועגמא־כער פאר דער בעגאבונג. ס׳איז דאס „דעמאנישע״ — אין דער עפאכע־מאכענדיגער זשעניע־ קראפט. מיט אנדערע ווערטער: שטעלט מען אין מיטעלפונקט נישט די פסיכישע שטערונג, נאר די שעפערישע זשע ני־געשטאלט — זעהען אויס די נעווראטישע אפוויי־כונגען ווי נארמאלע ביי־פראדוקטען אדער נאטירלי־כע עפיזאדען פון דעם גראנדיעזען שאפונגס־פרא־צעס.

ווי ביי די פארשונגען פון געניאלע מענשען, אזוי בעגעגענען מיר די חיסר־טעאריע אויך ביי דער פאר שונג פון פסיכישע שטערונגען ביי דער יודישער „ראסע״ אדער יודען בכלל, אויך דא שטייט די פסיכישע שטערונג אין מיטעלפונקט פון דער פארשונג. ער־שטענס — אונטערזוכט מען מייסטענס נאר די צאל פון די גייסט־קראנקע, אבער נישט די צאהל פון גע ניאלע מענשען, צווייטענס — ווערען די פסיכישע שטערונגען בעטראכט פאר זיך, אהן דעם ארגאני־שען צוזאמענהאנג מיט דעם רעאלען קולטור־שא־פען פון פאלק. דורכדעם זעהען אויס, ווי שוין אוי־בען דערקלערט, מאנכע אייגענארטיגע זייטען פון דעם אומבעקאנטען פאלקסלעבען ווי נערוועזע דער־שיינונגען. אבער גראד די קאלעקטיווע קולטור־שא־פונג און די גייסטיגע מאסען־בעוועגונגען האבען א טעארעטישע און פראקטישע בעדייטונג פאר דער פסיכיאטריע, ווייל זיי זענען שיקזאלהאפט פאר דער גאנצער פאלקס־ענטוויקלונג און דריקען אויס דעם כאראקטער פון דער געמיינשאפט און איהרע איינ־צעל־מיטגלידער.

מיר קומען צו דער לעצטער פראגע: פון וואנען זשע נעהמט זיך די חיסר־ טענדענץ ביי דער פארשונג פון פסיכישע שטערונגען ביים געניאלען מענשען ווי אויך ביי דער יודישער ראסע? אייגענטליך איז די דאזיגע חיסר־טענדענצען כאראקטעריסטיש פאר דער מאדערנער וויסענשאפט בכלל, וואס זוכט תמיד אין יעדער איראציאנעלער דערשיינונג דעם מינוס, דאס וויניגער־זיין. ווען געטהע בעזינגט „דאס ווייבליכע־איביג־ווייבליכע״, שרייבט דער דייטשער פארשער מעביוס א ספעציעל בוך „וועגען דעם פיזיאלאגישען שוואכזין פון דער פרוי״. ווען צו אלע צייטען האבען סאציאלע קעמפער אפעלירט צו דער שעפערישער קראפט פון די פאלקסמאסען — בעהויפט דאגעגען די מאדערנע מאסען־פסיכאלאגיע (זיגעלע, לע־באן און אנד.) דאס אין דער מאסע זענען מענשען מארא ליש און אינטעלעקטועל וויניגער און נידריגער. די פרוי, דאס קינד, די מאמע, דער זשעני, דער „איי־בינער יוד״ — אין אט־די אלע פסיכישע וואריא־ציעס, וואס זענען לויט זייער וועזען מעהר איראציא־נעל אדער איבער־ראציאנעל, זוכט די חיסר־טעאריע דעם מינוס, דאס וויניגער־זיין.

צום אונטערשיד פון דער הערשענדיגער חיסר־טענדענץ קומט די אביעקטיווע מענש־וויסענשאפט, ד.ה. די פארשונג פון אינדיווידועלען און סאציאלען מענשען אין זיין רעאל־שעפערישער פילגעשטאלטי־גער גאנצקייט. אזא אביעקטיווע פארשונג מוז בע־טראכטען נערוועזיטעט אין בעגאבונג פון פאלקסלע בען אין צוזאמענהאנג מיט זיין רעאלער קולטור־הי־סטארישער אנטוויקלונג, מיט יענע גייסטיגע בעווע־גונגען און געזעלשאפטליכע קאמפען, וואס בעשטי־מען דעם כאראקטער און דעם שיקזאל פון פערשי־דענע פאלקס־גרופען און פורעמען דורכאויס פער־שידענע קולטור־טיפען, דער ניכטער־אונטערנעהמע רישער אמעריקאנער, און דער מעהר טרוימעריש־אפ־געלאזענער אריענטאליער, דער מיטעלאלטערליכער אבערגלויבערישער סכאלאסטיקער און דער פרייזיני־גער רענעסאנס־מענש, דער רעליגיעזער אסקעט און דער לייכטזיניגער לעב־מענש, דער אומרוהיגער רע־וואלוציאנער און דער זאטער בירגער, דער דאפי־נירטער גרויסשטאט־מענש און דער געזעצטער פויער, דער חסידיש־פערשמאכטער מזרח־יוד און דער קא־רעקט־אפגעמאסטענער דייטשער יוד — דאס זענען בלויז איינינע ביישפילען פון די אומצייליגע סאציאל פערשידענע קולטור־טיפען

יעדער קולטור־טיפ האט זיינע אייגענע אנשוי־אונגען און זיטען, וואס קענען ווערען פערשטאנען און אפגעשאצט בלויז אין צוזאמענהאנג מיט זיין נאטירליכער קולטור־סיטואציע. די פסיכיאטריע קען נאר דעמאלט אביעקטיוו בעשטימען א פסיכישע רע־אקציע אלס דעסטרוקטיוו אדער פראדוקטיוו (נער־וועז אדער געניאל) ווען די פסיכיאטריע וועט זיין א סאציאלע, ד.ה. ווען זי וועט פערשטיין דעם קולטור טיפ פונם מענשען און וועט זיך אריענטירען אויף דער סאציאל־קולטורעלער אטמאספער פון דער פער־זענליכקייט. די סאציאלע פסיכיאטריע וועט דא מו־זען גיין האנט ביי האנט מיט דער געשיכטע בכלל און דער קולטור־געשיכטע בפרט. די סאציאלע פסי־כיאטריע פון יודישען לעבען וועט זיך אין יעדער ע־פאכע אנשטויסען אויף פערשידענע קולטור־ טיפען, וואס יעדער איינער ברענגט מיט זיך דעם רעאלען מאסשטאב פון בעגאבונג און אייגענארט ווי אויך פון דעגענעראציע און נערוועזיטעט

פיניעלע מזיק

גיט שוין ווידער לשון

צי, ווי זעי איך עפים אָעם נועך די גריפע, הע? גאָמיך עפים גיזמיעניעט? גורניש?

אוי, הערים עץ, יאַטן, אַב איך גיגאַט א גריפע. גאַב גיגאַט א גישוואָלינעם גאָרדזשעל אין א סקיפּ־קע ווי פאַיער. אַלין די ווילקער. קאַ געלד שיקען זיי ניש קאַ באַליט, נאָר טאָמער מאַכט זיך באַ זיי א קרענק, שיקן זי זיי כיזורע אין שמולן געסל אַראַן.

צ'מיינט אז איך בין שוין איינגאַנצן גיזינט? זאָל איך קרענקן! כ'בין אַראָעם פין בעט, וואַל כאָדיך מיך גימיסט נעמין צי דעיר פייסיך נאַקציע. גלאַך פין בעט בין איך אַראָפּגילאָפן אין דער קילע א טאָפ מין דעם אייפיק פין פרעזוס ווייגן דער פייסיך נאַקציע פאַר אונדזערע באַליטער יאַטן.

איך בין גלאַך אַראַן צין פרעזוס רעפ העיניך אין אַב אַזוי גיזוגט:

— רעפ העיניך, וואָס העט זאַן מיקוויעך מאַנע באַליטער?

אַט דער פרעזוס זעך א גלעט גיגעיבן דעם באָעך אין אַט מיך גיפרעיגט:

— ויי הייסט די?

— פיניעלע, פיניעלע מאַזיק איז מאַן שמוי. אין שמולן געסל ריפט מע מיך אַזוי. איך בין דער פעט־רעיטער פין אַלע באַליטער יאַטן אין פין שמולן געסל אַכעט. בין איך גיקימען זיי פעגיסטירן צו דעיר פייסיך נאַקציע.

אַט מיעך דעיר פרעזוס אָסגיהעיערט אין צין סאָף זוגט ער אַזוי:

— ס'מיז קימען א גאַפּע (געמיינט: א גבאי) פין בישמעדריש (געמיינט: בית־מדרש) אָדער א פרעזוס פון א פריין.

בין איעך גיוואָרן נערוועיאיש אין אַב אַזוי גיזוגט:

— רעפ העיניך, האַקט ניש קאַ טשייניק! נעמט מיעך ניש אָפּן זיכער. איך פעשטיי מיך אָף די אַלע מאַנסעם. איעך בין ניש קאַ גאַפּע אין ניש קאַ פּרע־זוס פון פריין. איעך פערטרעיט דועם שמולע געסל, איעך בין גיקימען פעגיסטירן די באַליטער יאַטן אין באַסטאַ!

מיינט עץ, אז רעפ העיניך אַט זעך דישראָקן? צ'וויסין כאָדזשביג, וואָעם עיר אַט גיטין? עיר אַט א דריק גיגעיבן באַ א קנעפל, איז אַראַנגיקימען א שווארצער יוד מיט א פוער גיזינטע לעפל (הענד) אין אַט מיעך א טרימאַסקע ארופ גיגעיבן פין די טרעפּן — א מיהימע זאָל קימען אָף די ווילקער מיט דער קילע צינויזאַמעט.

אַ־קלאַל, פין דער קילע עט מע קריגן ס'גידוכעם מיטן ריוויעס. מיזן מיער טאַקיש שאָן ציטרעיטן צי מאַכן אַנ'איינענע פייסיך נאַקציע. איעך נעם מיך שאָן צי די קיילים.

דערוואַל אָציז מיער א גיטן שאַבים אין זאָציז מיר גיזינט.

רחמנים בני קאוואלסקי...

פון גראַף קאַלי

וואָס מיר קריזיס? ווער מיר דייטשלאַנד?
אַרבּייטסלאָזיגקייט וכדומה,
די ענדעקעס שטאַרק פערנומען
זענען איצט מיט דער בהמה...

אז דער יוד — ער איז א גזלן
— איז פון קיינעם נישט פערהוילען...
עס געפעלט נישט די ענדעקעס
ווי אַזוי די יודען קוילען...

ס'כאַפּט זיי אָן א גרויל א שוידער
און עס פאַלט אויף זיי אַנ'אימה
ווי אַזוי די יודען מוטשען
אָט די אָרימע בהמה...

זיי די העלדען פון דער פינסטער
מיט די שטעקענס די גומאַווע,
זענען פול מיט צער און רחמים
גיסען טרעהרען אויף דער „קראַווע"....

זיי, וואָס קענען קליינע קינדער
וואַרפען פשוט פון די וויגען,
קענען געביך נישט פערטראָגען
ווי די יודען שעכטען ציגען...

זיי, וואָס זענען שטענדיג עוסק
מיט חזירים אָפּגעבריהטע
ווערען איצטער גאַנצע „לומדים"
לערנען אונז אין הלכת־שחיטה....

נעמט, למשל, ר' קאָוואַלסקי
איז ער דען א שלעכטער שוחט?...
האָט די מאַגיסטראַט ־ סובּסידיעס
אַזוי וואונדערבּאַר געקוילעט....

יאָ, איך גלויב אין הלכת־קוילען
זענען זיי פון אונז געניטער...
שטאַמען פאָרט פון גאַנצע דורות
העלדען נאַבּעלע און ריטער...

אך די מעשה אָט די שעהנע,
האָט איהר דאָך מסתּם געלעזען —
עס וואָלט פרעהליך זיין צום לאַכען,
ווען ס'וואָלט טרויעריג נישט געוועזען....

ווייבער און פּאַמעראַנצען

ווייבער זענען געגליכען צו פּאַמעראַנצען, וואָס מ'פערקויפט צו 1.30 א גאַנצע קילאָ.

— דהיינו ?

— פון הונדערט קאָן מען געפינען איינע א גוטע.

דער איידעלער תּפיסה־וועכטער

טורמע־וועכטער (צום ארעסטאַנט, וואָס געהט אַרויס פון דער תּפיסה) : ס'טוט מיר זעהר לייד, וואָס איך מוז בּיי אַזאַ קריזיס ארויסוואַרפען א מענש אויף דער גאַס.

אוי, די שכנים!

— שכנים זענען געגליכען צו טעלעפאָניסטקעס.

— מיט וואָס ?

— זיי טוען אייביג שלעכט פערבּינדען.

פאַרוואָס דער זשורנאַליסט

בּעגריסט איהם אַזוי העפליך

רי היינטיגע וואָך האָב איך שפּאַצירט אויף פּעטריקאָווער גאַס מיט א היגען זשורנאַליסט. פּלוצים בּעמערק איך, ווי דער זשורנאַליסט בּעגריסט העפליך איינעם פון די דורכגעהער.

— ווער איז דער הער, צו וועמען דו גריסט זיך אַזוי העפליך?

— דאָס איז א מענש, וואָס מיין גאַנץ פערמעגען געהער איהם אָן מיט וועמען איך וועל שוין קיינמאָל נישט איבּערייסען דעם קאָנטאַקט.

— דיין רעדאַקטאָר, וואָס צאָהלט דיר פּענסיע?

— ניין.

— א טעאַטער ־ דירעקטאָר, וואָס שטעלט דייַנע רעוויו־נומערען?

— ניין.

— א דיסקאָנטער, וואָס דיסקאָנטירט דיר וועקסעלעך?

— ניין.

— טאָ, ווער זשע איז ער פאָרט?

— דער נאַטשאַלניק פון אוזשאָנד סקאַרבּאָווי.

אני מאמין

אני מאמין.

איך גלויב באמונה שלמה, אז ס'וועט קומען א צייט, ווען אַלע פּאַרטייען וועלען שליסען שלום. צווישען די רעוויזיאָניסטען מיט די ציוניסטען — א גרויסען ספק.

אני מאמין.

איך גלויב באמונה שלמה, אז ס'זענען פּאַרהאַן זעלנער, וואָס האָבּען נישט ליבּ קיין פּאָרוטשניקעס. אונזערע מעדלעך — א גרויסער ספק.

אני מאמין.

איך גלויב באמונה שלמה, אז די ענדעקעס האָבּען פיינט יודען, צי די סאַנאַציע האָט ליבּ יודען— א גרויסער ספק.

אני מאמין.

איך גלויב באמונה שלמה, אז ס'וועט זיין פּסח, צי יודען וועלען האָבּען פּסח צו מאַכען — א גרויסער ספק.

א כּלה א צאַצקע

דער חתן איז אבער נישט קיין יאָלד

מחותּן (צום חתן־בּחור): מיין טאָכטער איז אַלט 25 יאָהר. אמת, זי איז טאַקע מיאוס ווי די נאַכט. געשטיפּעלט ווי א מצה, שיקעלט אויף אַנ'אויג, האָט א קאַפּעטשקעלע א הויקער, שפּריצט מיט'ן מויל, רעדט פון שלאָף און שליקערצט, דערפאַר גיבּ איך איהר 25 טויזענד זל. נדן. ד. ה. פאַר יעדען יאָהר גיבּ איך טויזענד זלאָטעס.

חתן: אויבּ אַזוי, וועל איך מיך צו איך מעלדען אין 25 יאָהר אַרום.

א גוטער סימן

מוטער (צו איהר טאָכטער): אָט דער יונגערמאַן פון דער פאָטאָגראַפיע קומט דאָך אַריין צו דיר. דענקסטו, אז ער וועט מיט דיר חתונה האָבּען?

טאָכטער: יאָ, איך האָבּ א סימן: ער הויבּט דיך שוין אָן פיינט צו האָבּען...

...ווען מאַן דאַרף דאָס וויסען

א פרוי, וואָס ווערט נאָך דער ליבּעס־ערקלערונג צאָרנדיג — די וועט מען באַלד נעווינען.

אויבּ זי שווייגט — וויל זי הערען נאָך מעהר, אז זי וויינט — וויל זי געטרייסט זיין און אז זי לאַכט — איז מיט איהר נאַרנישט צו מאַכען.

דער קונדס

● הומאָר
● סאַטירע

● צוזאַמענגעשטעלט פון אַב—נעק

בּיילאַגע צום „נייעם פאלקסבלאַט" נומער 76
פרייטאַג, דעם 29 מערץ 1935

דער „צער בּעל־חיים'ניק"...

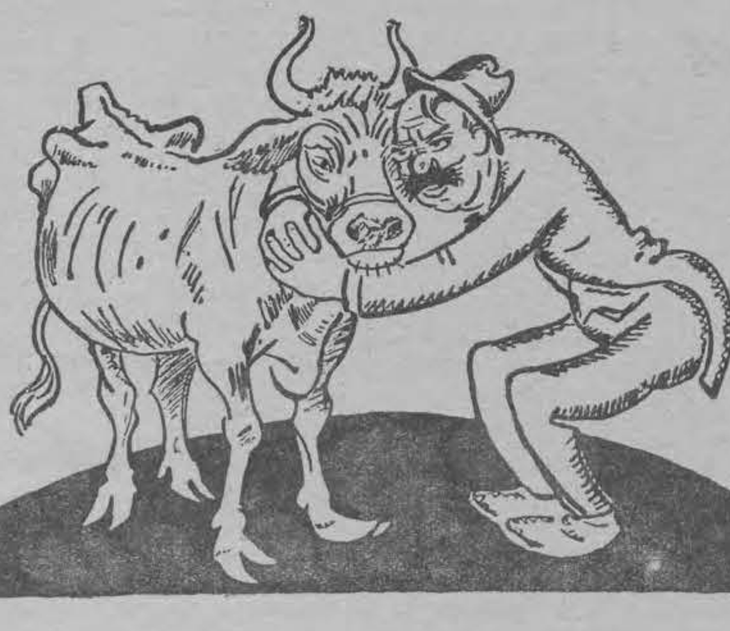

ענדעק (צו דער בּהמה): דיר, פּשיאַטשעלו קאָכאַני, וועל איך נישט לאָזן קיין עוולה־טון...

פאליטיק פון וואך

היטלער איז שוין נאך דער „גריפע" און די ענגלישע מיניסטארען זענען שוין געווען אין בערלין.

היטלערס „גריפע" האט געבראכט קאמפליקאציעס. ווי דער שטייגער איז אפט מיט גריפעס. די קאמפליקאציעס זענען זעהר אפט געפעהרליכע און בעשטעהען אין דער אפענער פראקלאמירונג פון דייטשען פערשטארקטען מיליטאריזם.

די ענגלישע מיניסטארען האבען אין בערלין געהאט צו קייען א הארטען ביין. צי זיי האבען דעם ביין צוקייט, איז א גרויסע פראגע.

ווי זאגען מיר דיפלאמאטען: מען וועט זעהן, וואס די צוקונפט וועט בעווייזען, נו, וועלען מירווארטען.

דערווייל איז דער ענגלישער שליח געפאהרען קיין מאסקווע א שמועס טון מיט די סאוויעטען, נאכדעם וועט ענגלאנד אנשפארען אויך אין ווארשע, און א שמועס-טון מיטן מארשאל פילסודסקי.

האלט מען הייסט עס, ביים, שמועסען. אונזערע קעפעטיקער-דיפלאמאטען האלטען אפילו אז אין מיטען פון די דאזיגע שמועסען קאן מען אין ערגעץ אויסשיסען. נאר לאמיר זיך נישט לעגען קיין שטייער אויפן הארצען. עס איז דאך עפעס שבת אויף דער וועלט.

ס'געשעפט לוינט נישט
פאליטישע פליאטקעס

אין די לאדזער פאליטישע קרייזען דערצעהלט מען זיך אזא מעשה:

פאר דער ערשטער זיצונג פון נייעם שטאטראט, האט איינער פון די היגע סאנאטארען געפרובט אונטערהאנדלען מיט א שישקע פון די ענדעקעס, וועגען א פערשטענדיגונג.

כטוב לב הענדעק ב'סאראקובקע, האט ער א זאג-געטון:

— גוט, איך געב אייך איבער הונדערט ענדעקעס צו אייער דיספאזיציע.

— אזש הונדערט! ניין, אזויפיל פרייע פאסטענס האבען מיר נישט, א טויז, העכסטענס צוויי טויז — מעהר נישט — האט דער סאנאטאר געענטפערט.

פון דער טראנזאקציע איז גארנישט געווארען.

פארוואס האבען זיי נישט
חתונה געהאט?
אנקעטע פון „קונדס" מיט פערשידענע פאכלייט

דער „קונדס" האט געמאכט אנ'אנקעטע מיט פערשידענע פאכלייט א.אד.ט. „פארוואס האט איהר נישט חתונה געהאט"? דערויף האט יעדער געענטפערט:

קצב: איך וויל נישט זיין קיינעמס אקס.

באנקיר: איך וויל מיך נישט ארייגלאזען אין קיין ריזיקאלע שפעקולאציעס.

דאקטאר: דעם דאקטאר איז אויך ליב ס'געזונד און וויל אויך לעבען.

מאטעמאטיקער: די פרויען זענען נישט בערעכענט.

לעהרער: כ'וויל נישט אז א ליאדע יודענע זאל מיך לערנען שכל.

אדוואקאט: איך האב אליין ליב צו רעדען פאר פייער און וואסער.

פאעט: א מאן מיט א פרוי גראמען זיך נישט.

ארטיסט: כ'האב גענוג די דראמע אין טעאטער

— און וויל זי נישט האבען אין דער שטוב

דראשקאזש: פררר... איך וויל מיך נישט איינשפאנען

זעקס דורות
פון ב. קאוונער

אנדערע צייטען, אנדערע דורות און אנדערע געזאנגען; אלעס אלעס ענדערט זיך.

מיין עלטער-זיידע, למשל, האט טאג און נאכט גערעדט וועגען דעם בעל שם טוב, וועגען אליהו הנביא, וועגען ר' מאיר בעל הנס און געהאפט אויף משיח'ן.

און ער האט געפאסט יעדען מאנטאג און דאנערשטאג, אפגעריכט „חצות" און געוויינט אויף גלות השכינה.

ער האט געטראגען ס'גאנצע לעבען זיינס איין קאפאטע, איין פאר שטיוועל, איין יארמעלקע, דעם זעלבען ספאדיק, און די זעלבע ז'ראטענע ברילען.

די ברילען האט ער נאך גע'ירשנ'ט פון זיין זיידען.

ער האט אויך געטראגען דריי וואכען דאס זעלבע העמד, און זיך אפגעווישט די נאז מיט די ארבעל פון זיין אויסגעבעטען שפענסער.

מיין זיידע, ווידער, האט טאג און נאכט גערעדט וועגען ר' לוי יצחק בערדיטשעווער, וועגען ר' נחמן ברעסלאווער און וועגען ר' יונתן פראגער.

ער האט אויך געפאסט אלע מאנטאג און דאנערשטאג, און אויך געטראגען דאס גאנצע לעבען זיינס די זעלבע בעקעשע, די זעלבע יארמעלקע, די זעלבע שטיוועל און דעם זעלבען ספאדיק...

און אויב איך האב נישט קיין טעות, האט ער אויך געטראגען די זעלבע ברילען וואס מיין עלטער זיידע; טאקע די זעלבע...

און אויך די אלע זאכען א העמד, און זיך אויך אפגעווישט דעם נאז מיט די ארבעל.

א חוץ די אלע זאכען האט ער אויך געזאגט א סך תהלים, געלייגט צוויי פאר תפילין יעדען טאג, און אויסגעשמעקט יעדען טאג א פול פושקעלע מיט טאבאק.

און מיט דער באבען האט ער נישט גערעדט זעכצעהן יאהר; די ערשטע זעכצעהן יאהר נאך זייער חתונה...

ער איז געווען אין כעס אויף איהרע עלטערן, הלמאי מען האט איהם נישט בעצאהלט דעם פולען נדן, וואס מען האט איהם צוגעזאגט.

פונדעסטוועגען האט מען אזוי-א, אויף שטום-לשון, געהאט אין די זעכצעהן יאהר צעהן קינדער, פינף זיהן און פינף טעכטער; זענען אכט פון די צעהן געשטארבען און צוויי זענען געבליבען לעבען.

מיין טאטע, ווידער, האט ליב געהאט רבנים און חזנים, ער פלעגט ליב האבען צו זינגען זייערע נגונים און זיך געהאלטען ציכטיג, ריין, געהאט א קורץ בלאנד בערדעל און קורצע פאות, געקרייזעלטע, און געטראגען געפוצטע שטיוועל מיט קנייטשען, און יעדען פרייטאג געביטען א העמד און געגאנגען אין מרחץ שוויצען...

מיין פאטער פלעגט אויך ליב האבען צו דערצעהלען א וויץ און אויסהערען א וויץ.

ר'האט מיט מיין מאמען זעהר גוט געלעבט, מען קען זאגען, אז ער האט זי שטארק געליבט; א סימן, אז ער האט געהאט מיט איהר נישט ווינציגער ווי עלף קינדער: פינף טעכטער און זעקס זיהן.

ער איז געווען געוואלדיג פערטון אין חסידישע מעשיות וועגען גוטע יודען וועגען דעם בעלזער, דעם שינאווער, דעם גערער, דעם קאצקער; ער האט אויך ליב געהאט צו הערען מעשיות וועגען די וועלט-בעריהמטע חזנים ווי בצלאל אדעסער, דעם ווילנער בעל-הבית'ל, ניסן בעלזער און אנדערע בעריהמטע חזנים, עמוד-קינסטלער.

געהונגערט האט ער א סך מעהר ווי ער האט בעדארפט און געקענט.

דאס הונגערן איז ביי איהם געווען א מין פאך... און דאס פאך האט ער איבערגעגעבען מיין מוטער און צו אונז, די קינדער...

ער האט אונז אזוי אפגעוועהנט פון עסען, אז טאמער איז שוין אמאל אריינגעפאלען א שטיקעל ברויט אין הויז, האט קיינער נישט געהאט קיין אפעטיט...

אבער מיין טאטען האט עס נישט געארט. ער האט געזונגען חזנישע זאכען און גערעדט וועגען גוטע יודען און אלע פרייטאג געזונגען שיר השירים און געשעפט נחת פון דער מאמען...

איך ווידער, האב זיך פערליבט אין פרץ'ן, אין מענדעלע מוכר ספרים, אין שלום עליכם'ן, אין ליוויק'ן, אין אש'ן, אין ביאליק'ן, אין דוד פרישמאן; געגומען שלינגען זייערע שריפטען, דערנאך האב איך זיך פעראינטערעסירט אין קארל מארקס תורה, אין בעבעל'ן, אין לאסאל'ן, שפעטער אין דער באבושקא, גענומען הערען נייע לידער, אנדערע געזאנגען....

איך בין געווארען א סאציאליסט.

מיינע קינדער זענען אלע היגע געבוירענע: לעזען די מיידלעך אלע געשיכטען וועגען די האליוואוד'ער סטארס און סטאריכעס; ווייסען וואס עס קאכט זיך ביי זיי אין די טעפלעך; זענען פעהיג צו ווערען מיט זייערע גט'ן און הוליאנקעס און די זיהן מיינע לעזען די שונד-ראמאנען און גלאט אזוי דעטעקטיוו-מעשיות...

און מיינע אייניקלעך זענען געוואלדיג פערקאכט אין הערי באאר, אין וואלאס בערי, אין טאם מילער, אין מאקס בער, אין עדי קאנטאר, שעפסעל ראטהאליץ און אנדערע סטארס.

ניש-קשה פון א שפרונג! דער עלטער-זיידע איז געווען פערקאכט אין משיח'ן, אין בעל שם טוב, אין ר' מאיר בעל הנס, און זיין אור-אייניקעל איז פערקאכט אין הערי באאר, אין מאקס בער און ראטהאלצ'ן.

אנדערע צייטען, אנדערע לידער...

שבת הגדול און
קורצער פרייטאג

קורצער פרייטאג: זאגט מיר, פאניע שבת הגדול, דער קריזיס וועט שוין קיינמאל נישט אויפהערען?

שבת הגדול: איך מיין אז יא.

קורצער פרייטאג: ווי אזוי?

שבת הגדול: דאס געשעפט וועט דעם קריזיס אליין נמאס ווערען.

אין דריטען רייך
מוז מען האלטען דאס מויל

דער מיניסטער סיימאן האט אין בערלין געפרעגט א דייטש:

— נו, ווי געהט עס אייך דא אין דעם דריטען רייך?

— מ'קאן זיך נישט בעקלאגען — האט דער דייטש מיט א זיפץ געענטפערט.

א גוטע בעשעפטיגונג
פאר די היטלעראווצעס

— מיט וואס בעשעפטיגען זיך איצט די היטלעראווצעס?

— איך וואלט געוואלט זיי זאלען זיך בעשעפטיגען מיט דער אגראר-פראגע.

— למשל?

— זיי זאלען געהן אין ד'ערד אריין.

די ענדעקישע חכמים
אין לאדזער שטאט-ראט

ענדעקישער ראטמאן: פאנאוויע ראדני, אויב איך וועל מיך ארויסכאפען מיט א נאריש ווארט, זאלט איהר נישט לאכען.....

שטים פון דער סאנאציע: פאניע ראדני, רעדט וואס לענגער, דאקטוירים זאגען אז לאכען איז געזונד.

אמאל און היינט

אמאל האבען די צייטען בעשאפען די מענשען, און איצט שאפען די מענשען די צייטען, דעריבער נעגען לעצטענס אזעלכע פאסקודנע צייטען.

מיט 15 יאהר צוריק און היינט
געשפרעך מיט דעם בעל-היובל פנחס נאדעל

דער סעקרעטאר פון דער לאדזער קהלה פנחס נאדעל האט דעם פערגאנגענעם מיטוואך געפייערט דעם 15 יעהריגען יובל פון זיין טעטיגקייט.

אין א געשפרעך מיט זשורנאליסטען האט ה' נאדעל דערצעהלט:

— איך געדענק ווי היינט, מיט 15 יאהר צוריק אין יאהר 1920 איז אין דער קהלה געווען א באלאגאן. די דאזארעס האבען זיך געריסען פאר די קעפ, די וואס זענען געזעסען ביי דער שיסעל האבען אפגעטון די גרעסטע געמיינהייטען. מ'האט געגעבען פעטע פאסטענס נאר די אייגענע לעפעל-לייט. מ'האט מעהר גערעדט ווי געטון. האט דער פרעזעס געזאגט: הוידעם, האט דער וויצע-פרעזעס געענטפערט: בוידעם — אנ'אמת'ער באלאגאן איז מיט 15 יאהר צוריק געווען די לאדזער קהלה.

— נו, פאניע נאדעל, און וואס איז היינט? — האט איינער פון די זשורנאליסטען געפרעגט.

— היינט?.. היינט... היינט האבען מיר מיטוואך — האט ה' נאדעל געענטפערט.

אנפראגעס צום „קונדס"

— 1. —

אין צוזאמענהאנג מיט דער פעראָרדנונג, אז אלע רואינירטע פראנטען מוזען געבראכט ווערען אין ארדנונג און פאר די ווירטסלייט, וואס זענען נישט בכוח וועט דאס טון דער מאגיסטראט. פרעג איך אייך ג. „קונדס"-רעדאקטאר, צי מיין פראנט (דער בויך, ס'פנים, דער קארג, א. ד. גל.) איז צוליב דעם קריזיס שטארק רואינירט. איך בין נישט אומשטאנד איהם צוריקצובריינגען אין ארדנונג. צי קען איך אויך פערלאנגען, אז דער מאגיסטראט זאל דאס אויס פיהרען?

— 2. —

מיין ווייב האט ליב רויטן בארשט. איך האב ליב רויט-ווין און די טעכטער מיינע שמירען זיך אויף רויט.

צי קען מען מיך נישט חושד זיין, אז מיר האבען א שייכות מיט קאמוניזם?

— 3. —

איך עס אמעריקאנער קארטאפעל, שווייצער קעז, טרינק פראנץ יאזעף - וואסער און לייד אויף דער ענגלישער קרענק. צי קען איך פעררעכענט ווערען אלס אבציקראיאוויעץ?

רעלעם.

דער קלוגער בעאמטער

דירעקטאר פון א היגער אסעקוראציע - געזעלשאפט (צום בעאמטען): פאניע ל. וואס האט איהר געטון? א 90-יאהריגען האט איהר געמאכט א פאליסע אויף לעבענס-אסעקוראנץ.

בעאמטער: דאס איז דאך א גאלדען געשעפט! די סטאטיסטיק בעווייזט אז זעהר ווייניג מענשען שטארבען אין דעם עלטער.

די סמנים
פון א לאדזער סוחר

א היגער סוחר פון נאוואמיעסקא גאס בעריהמט זיך, אז לויט'ן עסען דערקענט ער וואסער יום-טוב עס איז.

למשל?

עסט מען המן-טאשען איז א סימן, אז עס איז פורים, עסט מען קניידלעך איז פסח, עסט מען קרויט, איז א סימען אז עס איז סוכות. עסט מען קרעפלעך איז א סימן, אז ס'איז שבועות, עסט מען קדחת איז א סימן, אז דער סעקוועסטראטאר האט געמאכט יום-טוב.

דעלעס.

פיטעל און טרייטעל

פיטעל: וואס איז דער חילוק פון דער אלטער קאנסטיטוציע ביז דער נייער?

טרייטעל: דער חילוק איז דער, וואס דער שטע קען איז פריהער געווען געגען דער רעגירונג, האט זיך אויסגעדרעהט צום סיים.

ביידע זענען גערעכט
אונטערגעהערט אין א בית-דין-שטוב

כלה: דער חתן האט מיך בעווארפען מיט מתנות איך איהם מיט קישען. איצט האט זיך ארויסגעוויזען, אז די מתנות זענען נישט קיין עכטע. די שטיינער זענען אימיטאציע, וויל איך איהם נישט קענען און פערלאנג דערפאר פון איהם א סאטיספאקציע.

רב (צום חתן): נו, וואס זאגט איהר צו דעם?

חתן: ס'איז אמת, די בריליאנטען זענען געווען פאלשע, אבער איהרע קישען זענען אויך נישט געווען קיין עכטע — זיי האבען געפארבט.

רעלעם

זי וועט איהם זיין דאנקבאר
אונטערגעהערט אין דער ליטעראַרישער קיביצארניע

אין דער ליטעראַרישער קיביצארניע זיצען עטליכע קיביצערס און שמועסען, דערביי דערצעהלט משה בראדערזאן:

— איהר ווייסט, נעכטען האב איך אין דער היים געארבייט ביז 4 ביינאכט.

— זי וועט זיין דיר דאנקבאר — האט איהם איטשעל ברוינער געענטפערט.

— ווער, די מענשהייט? — האט בראדערזאן געפרעגט.

— ניין, די עלעקטראווניע — האט ברוינער נעענטפערט.

זאַל פילהאַרמאָניע
נאַרוטאָוויטשאַ 20
טעל. 213-44

בילעטען פון 1 ביז 6 זלאָטעס צו בעקומען אין קאַסע פון פילהאַרמאָניע.

מאָרגען, שבת, 8.30 א זייגער אין אָוונט

2-טער געזעגנונגס-קאָנצערט

פאַר'ן אַבפאָהרען קיין ראַטען-פאַרבאַנד

פון די סאָוויעטישע לאָורעאַטען פון אינטערנאַציאָנאַלען קאָנקורס א. ב. פון ה. וויעניאַווסקי

דוד אויסטראַך (2-טער פּריז) ווי אויך דער 13-יעהריגער **בוסיא גאָלדשטיין** (4-טער פּריז) פענאָמענאַלע סאָוויעטישע פידל-שפּילערס

צ.ק.-זיצונג פון „פּועלי-אגודת-ישראל"

די טעג איז פאָרגעקומען א פּלענאַר-זיצונג פונ'ם צ. ק. פון פּא"י אין פּוילען. ביים פּרעזידיום זיצען די ה"ה: צעדערבוים, לאַנדענבערג און גערשט. די זיצונג ווערט געעפענט דורך ה' צעדערבוים. ה' לאַנדענבערג רעפערירט אר"ט „אונזער א"י ארבייט". ה' לאַנדענבערג האלט א לענגערען רעפעראַט, אין וועלכען ער ווייזט אָן אויף דער נויטיגקייט צו פּערגרעסערן די עלי' פון פּא"י חלוצים קיין ארץ-ישראל. די דאַזיגע עלי' ווערט אָבער געהאַמעוועט דורך דעם, וואָס אונזער צוזאַמענאַרבייט מיט דער אגודה-צענטראַלע אויפ'ן געביט פון עלי' איז ביז איצט לײדער נאָך נישט ווי געהעריג רעגולירט.

נעהמענדיג אין אַכט האָט די עקזעקוטיווע בעשלאָסען צו רעגולירען דעם ענין דורך אָננעהמען אלע מיטלען, כדי א סוף צו מאַכען צו דעם ביז איצטיגען מצב. מיר האָבען — פערענדיגט ה' לאַנדענבערג — אַנ'אָפּמאַך מיט דער אגודה - צענטראַלע, אז מיר בעקומען צו אונזער דיספּאָזיציע א קאָנטיגענט סערטיפיקאַטען און דער אָפּמאַך מוז פּינקטליך אויסגעפיהרט ווערען.

עס רעדען נאָכדעם די ה"ה שצופּאַק, קאָזלאָווסקי, קאַמינער און גערשט. זשעטעלני, רויזקעס, סענדיק, דייטש, דאַווידאָוויטש, אַלטער, אינפעלד און באָמאַץ. ה' פּ. לאַנדענבערג ענטפער אויף דער געפיהרטער דיסקוסיע.

רעם פּאָרזיץ פון דער צווייטער זיצונג פיהרט ה' מ. אַלטער. ה' ד. באָמאַץ רעפערירט דעם בעשלוס וואָס ס'איז אָנגענומען געוואָרען דורך דער עקזעקוטיווע בנוגע דעם סכסוך צווישען די פּא"י חברים אין בענדין. דער בעריכט פון דער עקזעקוטיווע ווערט איינשטימיג אַקצעפּטירט דורכ'ן צ. ק. פּלענום.

עס ווערט דאַן געפיהרט א לענגערע דעבאַטע אין וועלכע עס נעהמען אנטייל כמעט אלע אַנוועזענדע. ארום די וויטערדיגע פּונקטען פון טאָג-אָרדנונג עס ווערען בעשטימט די אינסטרוקציעס לויט וועלכע עס דאַרף זיך ריכטען די פּא"י דעלעגאַציע, וואָס פאָהרט קיין ארץ-ישראל און ס'ווערט בעהאַנדעלט דער טערמין און אָרט פון דריטען לאַנד-צוזאַמענפאָהר.

דאַן ווערט אָפּגעשטימט די רעזאָלוציעס: א) דער צ. ק. פון פּא"י אין פּוילען פאָדערט אויף די עקזעקוטיווע צושטעהן אויף דער וואַך, אז דער אָפּמאַך מיט דער אגודה-צענטראַלע בנוגע דעם עלי' קאָנטינגענט זאָל פּינקטליך אויסגעפיהרט ווערען. ב) די עקזעקוטיווע זאָל זיך ווענדען מיט אַנ'אויספיהרליכען מעמאָריאַל צו דער וועלט-אגודה, אין וועלכע ס'זאָל אָנגעוויזען ווערען, אז פּא"י וואַרפט אויף דער וועלט אגודה די אחריות פאַר די קאָנסעקווענצען, וואָס קענען זיין אין פאַל, ווען די פּוילישע אגודה וועט נישט ענדערן איהר נישט דעצידירטע האַנדלונג ביים צוטיילען אונז דעם סערטיפיקאַטען-קאָנטינגענט, ג) דער טערמין פון דריטען לאַנד-צוזאַמענפאָהר ווערט בעשטימט אויף שפּעטסטענס ביז שבועות תרצ"ה. דאָס אָרט פון צוזאַמענפאָהר זאָל זיין אין לאָדז. אויב ס'וועלען זיין טעכנישע שוועריגקייטען ביים רופען דעם צוזאַמענפאָהר אין לאָדז האָט די עקזעקוטיווע דאָס רעכט צו רופען דעם צוזאַמענפאָהר קיין ווארשא. ד) די פאַר-צוזאַמענפאָהר - דיסקוסיע ווערט אָנגעהויבען פון נאָך פסח אָן, ה) צ. ק. מיטגלידער האָבען אלע רעכט אנטיילצונעהמען אין צוזאַמענפאָהר, ווי געוועהלטע דעלעגאַטען.

דער צ. ק. דריקט אויס די האָפנונג, אז די אָפּפאָהרענדע פּא"י דעלעגאַציע קיין א"י וועט ווי געהעריג אויספיהרען די פּאַרטיי-שליחות.

פייערליכער באַנקעט לכבוד דעם אָפּפאָהר

פון דער פּא"י-דעלעגאַציע קיין א"י

אין צוזאַמענהאַנג מיט'ן אָפּפאָהר פון דער פּא"י-דעלעגאַציע קיין א"י האָט די עקזעקוטיווע בשותפות מיט דער לאָדזער פּא"י-גרופּע איינגעאָרדנט אַנ'אָפּשיד-באַנקעט.

דעם באַנקעט עפענט ה' דוד באָמאַץ. עס האַלטען געזעגענונגס-רעדעס די ח"ח: ד"ר שלאָמאָ יחזקאל דייטש, ש. גרינפעלד, י. ל. געשט, אלתר שנור, יצחק צעדערבוים, יחזקאל שייער, אהרן לאַנדענבערג און רעב. פּרנס פּיראָזשניק.

נאָך דעם ווי ה' פּ. גלייך צוזאַמען מיט די אָפּפאָהרענדע חלוצים זינגען פּערשידענע פּא"י און חלוצישע לידער געזעגענט זיך מיט די אַנוועזענדע דער מיטגליד פון דער דעלעגאַציע ה' פּ. לאַנדענבערג.

געפּעלשטע פּוטער

(א) אויפ'ן לאָנאַרד פּלאַץ זענען צוגעצויגען געוואָרען צו שטראָף-פאַראַנטוואָרטליכקייט פאַר'ן פאַרקויפען געפּעלשטע פּוטער די הענדלערקעס: רוזעפא קראַוטשיק פון בלאַשקי, זאָפא מילטשינסקא פון שעראַדז און ריבקא ראַבינאָוויטש פון לאַסק.

קינא **„EUROPA"**
נאַרוטאָוויטשאַ 20
אָנהויב 4, 6, 8 און 10,15 אָוונד

כ'בין א דעזערטיר

אינטערעסאַנטער פילם פון היי-יעהריגען סעזאָן.
אין דער הויפּטראָלע: **PAWEŁ MUNI**

שפּאַנונג ! ◆ עמאָציע ! ◆ טעמפּאָ !

שבת און זונטאָג אָנהויב 12 בייטאָג.

נאָכוועהעניש פון א ראָנדקע אין פּאָניאַטאָווסקי'ס פּאַרק

פּראָצעס אין קרייז-געריכט

געשעהען איז די געשיכטע מיט קנאַפּע צוויי יאָהר צוריק, אין א געוויסען הייסען יולי-זונטאָג נאָכמיטאָג זענען געזעסען אויף א באַנק אין א זייטיגער אַלעע אין פּאָניאַטאָווסקי'ס פּאַרק די צוויי געטרייע לעב-קאָלעגען בעניעק פּ. און מאָניעק ד. און געוואָרפען ממזרישע אייגעלעך אויף די ארומזיצענדע און פאַרביי-שפּאַצירענדע ליאַלעס און מאַרישעס.

פּלוצלונג גיט זיך איינער פון די שטאָם-געסט, בעניעק פּ. א דערמאָהן, אז זיין שוואָגער האָט ארויס פאָהרענדיג אויף שבת צום בני בית אין דאָרף, איהם איבערגעלאָזט דעם שליסעל, פון דער דירה און אויב אזוי, פאַרוואָס זאָל מען דען טאַקע נישט אויסנוצען אזא גינסטיגע געלעגענהייט?

די צוויי פרויען-יעגער טראַכטען נישט לאַנג, שאַרען זיך צו צו עפּעס א בלאָנד „שוועלבעלע", שליסען מיט דער פּרי לייכט חברותא און איידער מ'קוקט זיך אום שפּרייזען זיי שוין זאַלבאַדריט אהיים אין דער פּרייער דירה.

דאָס ווייטערע אָרדענט זיך איין א געשמאַק ביפּקעלע, מ'מאַכט א טענצעל און מ'לאָזט זיך וואוילגיין ביזן שפּעטען אָוונט. דאַן האָט מען זיך היים צוזעגענט און מעהר האָבען זיך די קאָלעגעס מיט דער „קאָלעזשאַנקע" נישט געזעהן.

פּיל אזעלכע „שפּרינג-בעקאַנטשאַפטען" האָבען שוין די ביידע פאַצעטען דורך דער צייט דורכגעוואָרפען און יענעם אָוונט האָבען זיי שוין לאַנג געהאַט פאַרגעסען.

די טעג בעקומט פּלוצלונג בעניעק פּ. א פּאַפּירל פון קרייז-געריכט, פון וועלכען ער דערוויסט זיך, אז פון דער דערמאָהנטער ביפּקע האָט זיך אויסגעפּיקט א יאַטעל און ער אלס בעל מלאכה דאַרף דער פאַר משלמען אלימענטען.

אַנימעלט איז דער דאָזיגער פּראָצעס פאָרגעקומען, אויף דער פערהאַנדלונג האָט דער אָנגעקלאָגטער בעניעק פּ. אוועקגעלעגט פאָלגענדע ערקלערונג:

איך בעקען זיך נישט צו דער פאָטערשאַפט פון „חמיצ'ל" ווייל פון מיינע עסקים מיט דער מוטער האָט אזא פּיקערל זיך נישט געקענט אויסשיילען, איך בין דאָך געווען נעהעריג בעשיצט פאַר אזא אומגליק...

צווייטענס בין איך דאָך נישט געווען דער איינציגער זכר, אויף דער חתונה, נאָר מיין קאָלעגע מאָניעק איז דאָך אויך עפּעס געווען א שותף צום געשעפט... טאָ פאַר וואָס זשע זאָל מאָניעק אויך נישט זיין מחויב צו צאָהלען א העלפט „רבי געלד"?

דאָס געריכט האָט בעשלאָסען אדורכצופיהרען א בלוט-אַנאַליז ביי ביידע אויבענדערמאָנטע „פּלאָקען" שיסער מיט'ן צוועק צו דערגעהן, אין וועמען דאָס קינד איז געראָטען.

דערויף איז טאַקע אָפּגעלייגט געוואָרען דער פּראָצעס אויף אַנ'אַנדערען טערמין.

Dr. med.
R.Zalcwasser
כירורג
ציגעל-גאַס 19, טעל. 125-17
נעמט אָן פון 1–2 און פון 4–6 נאָכמ.

ר. איזראַעל

דער בערזען-סוחר

שפּאַנענדער ראָמאַן פון יודישען לעבען

152

פאַני האָט דערצעהלט מאַרקוסען די לאַנגע און טרויעריגע געשיכטע פון קינד. זייט דער צייט ווען זי האָט עס פערלוירען ביז זי האָט עס צוריק בעקומען. מאַרקוס האָט געהערט מיט דער גרעסטער אויפמערקזאַמקייט און ווען פאַני האָט געענדיגט איהר דערצעהלונג האָט זיך מאַרקוסן אויסגעדוכט אז ער האָט ווירקליך נישט מעהר וועגען וואָס צו רעדען מיט פאַנין.

ס'איז צוגעפאַלען דער אָוונט. אין שטוב איז געוואָרען האַלב-טונקעל, פאַני האָט נישט ליכטיג געמאַכט. זי איז נאָהענט צוגעגאַנגען צו מאַרקוסען און האָט איהם געפרעגט:

— שמעון, וואָס טראַכסטו איצט ווייטער צו טון? ווילסט ווידער אוועקפאָהרען קיין אויסלאַנד?

— ווען איך וואָלט געוואוסט וואָס איך האָב ווייטער צו טון, ? ווען איך וואָלט בכלל געהאַט אַנ'איניטערעס פאַר דעם דאָזיגען ווייטערדיגען וואָלט איך דאָך געווען א מענש מיט אלעמען גלייך! איך בין איצט געבליבען א מענש, וועלכער האָט פערלוירען דעם באָדען אונטער זיינע פיס. א מענש, וועלכער האָט פערלוירען זיין גליק און צוזאַמען דערמיט זיין צוקונפט — א מענש, וועלכער האָט נישט מעהר קיין שום פּערספּעקטיווען און ערוואַרט פון דער צוקונפט מעהר גאָרנישט.

— אָבער פאַרוואָס איז עס אזוי? איך דערקען דיך נישט. דעמאָלט ווען די ביסט געווען נאָהענט מיט מיר, האָסטו אנדערש געטראַכט און אנדערש גערעדט.

— אמת.

— אָבער וואָס איז איצט געוואָרען מיט דיר? איך האָב נישט די חוצפּה דיך וועגען דעם צו פרעגען: מאַרקוס, דו ביזט דאָך אָבער אזוי איינזאַם, האָסט דאָך ווי איך וויים, קיינעם מעהר נישט אויף דער וועלט פאַרוואָס זאָלסטו כאָטש נישט קיין עצה האַלטען מיט מיר, קענסט מיך האַלטען פאַר וועמען דו ווילסט. איך וויל זיך דאָ פאַר דיר נישט שעהמען און נישט גערעכט מאַכען. דו קענסט מיר אָבער גלויבען ווען איך שוואָר דיר, אז איך בין דיינס מעהר ווי א פריינט. אז איך בין גרייט פאַר דיר אפילו קרבנות צו ברענגען.

— ס'איז איצט נישט נויטיג פאַר מיר צו ברענגען קיין קרבנות. איך נויטיג זיך אבסאָלוט נישט דערין. איך געפין זיך איצט נישט אין קיין שום צרה. פערקעהרט. מ'האָט מיר אראָפּגענומען אלע לאַסטען און די דאָזיגע לייכטקייט וועלכע מ'האָט מיר אָנגעוואָרפען האָט מיך פערוואַנדעלט אין א קינד, אָהן אַנ'אייגענע דעה און מיט אַנ'אונבעוואוסטער צוקונפט.

— דו ביזט א יונגער מענש און א מאַן, די שטימונג ביי דיר, ווי שוואַר זי זאָל נישט זיין, איז א פערבערגעהענדע, זי וועט אדורך ווי א שטורעם, ווי א ווינד, וועלכער לאָזט זיך מאַנכעסמאָל אראָפּ איבער א שטאָט. מאַכט א קליינע חורבה. און אלץ געהט פאַריבער. די חורבה ווערט צוריק אויפגעבויט און דאָס לעבען געהט זיך איהר וועגס.

פאַני האָט אין דעם זין ווייטער גערעדט צו מאַרקוסען אין שטוב איז געווען איינגאַנצען פינסטער, און פאַני האָט כסדר גערעדט, גלעטענדיג מאַרקוסען איבער די האָהר. מאַרקוס איז געזעסען מיט פערמאַכטע אויגען, און האָט זיך צוגעהערט צו די רייד פון פאַנין, עפּעס א מאָדנע וואַרעמקייט איז איהם אדורך דורך די ביינער. עפּעס האָט פאַני גערעדט אזעלכע מאָדנע פערנינפטיגע רייד, עפּעס האָט זי אדורכגעדרונגען זיין נשמה און זיינע געדאַנקען און יעדעס וואָרט וואָס זי האָט גערעדט איז געווען אזוי ווי עס וואָלט ארויס פון זיינע אייגענע געדאַנקען, און פון זיין צעוויטאָגט האַרץ, ער האָט אין איצטיגען מאָמענט געוואָלט אז פאַני זאָל וואָס לענגער און וואָס מעהר רעדען, אויך פאַני האָט געפיהלט מאַרקוסעס געמיט, אויך זי האָט פערשטאַנען אז מאַרקוס האָט גערן איהרע רייד, און האָט געזוכט וואָס ווייטער אלץ א נייע טרייסט פאַר איהם און אלץ נייע האָפענונגען זי האָט געוועקט אין איהם דעם מוט און דעם ווילען צום לעבען און צו גניסען פון לעבען, זי האָט איהם געגעבען צו פערשטיין, אז דאָס לעבען איז גרויזאַם, אז עס לוינט נישט קיינעם, און קעמפען מיט די שוועריגקייטען הייסט טאַקע לעבען. ער האָט דאָס אָנגעהויבען צו בעגרייפען, און איהם האָבען זיך אָנגעהויבען צו וועבען די פערדרימעלטע געפיהלען, ער איז אויפגעשטאַנען ווי פון א לעטאַרגישען שלאָף. און האָט אָנגעהויבען צוריק צו בעקומען דאָס גלייכגעוויכט.

— איך בין מיד, פאַני, האָט ער געמורמעלט, איך בין מיד פון צרות און לעבען, איך קען נישט מעהר, איך קען נישט מעהר.... .

פאַני האָט איהם אָנגענומען פאַר דער האַנד, צוגעפיהרט צו דער וואַיך-אויסגעבעטער סאָפע,, און איהם אוועקגעלעגט. מאַרקוס האָט זיך נישט אַקעגענגעשטעלט נישט פּראָטעסטירט, נאָר זיך אוועקגעלעגט, ער האָט געוואָלט אז דער דאָזיגער זיסער און אָנגענעהמער צושטאַנד זאָל גדויערן אייביג. ער האָט נישט געוואָלט אויפמאַכען די אויגען, כדי דער זיסער חלום זאָל נישט צוריק פערוואַנדעלט ווערען אין א ביטערער ווירקליכקייט. פאַני האָט זיך אוועקגעזעצט נעבען איהם. ארויפגעלעגט איהר ווייכע האַנד אויף זיין בלאַסען פּנים און מאַרקוס איז זיס איינגעשלאָפען. פאַני האָט זיך רוהיג אויפגעשטעלט, צוגעדעקט מאַרקוס'ן מיט א ווייכער קאָלדרע, און אליין געבליבען זיצען, איינקוקענדיג זיך אין זיין פּנים און טראַכטענדיג וועגען איהר אייגענער צוקונפט.

קאַפּיטעל 35

און שולמית האָט אויסגעפיהרט

דער פּראָקוראָר איז אוועק פון שולמית'עס קאַמער און האָט געדאַרפט וואָס שנעלער דעצידירען אויף ווי ווייט מ'קען נאָכקומען דעם פערלאַנג פון דער פערמשפּטער פרוי, ער איז שנעל געקומען צו דער איבערצייגונג, אז אליין וועט ער דעם ענין נישט קענען דעצידירען, דאָס ליגט נישט אין זיין קאָמפּעטענץ, און ער האָט נישט קיין רעכט דערצו. דער איינציגער וועג פאַר איהם איז געווען זיך צו ווענדען צום יוסטיץ-מיניסטער אליין, נאָר ער אליין האָט געקאָנט פּסקענען די דאָזיגע האַרבע שאלה. קיין אנדערער זיכער נישט. און די פערמשפּטע האָט דאָך געמוזט בעקומען אַנ'ענטפער, און דאָס וואָס שנעלער דער פּראָקוראָר איז טאַקע גלייך אוועקגעפאָהרען צו דעם יוסטיץ-מיניסטער און זיך געהייסען אָנמעלדען צו איהם. הגם דער מיניסטער איז געווען שטאַרק בעשעפטיגט, האָט ער געמוזט אוועקלייגען אלע בעשעפטיגונגען און אויפנעהמען דעם פּראָקוראָר. ווייל עס האָט זיך געהאַנדעלט וועגען א פערמשפּטען צום טויט, אזא ענין האָט דורכן געזעץ נישט געקענט פערשלעפּט ווערען אפילו אויף איין מינוט און דער מיניסטער האָט תיכף אויפגענומען דעם פּראָקוראָר, אויס פרעגענדיג איהם גאַנץ גענוי וועגען דעם ענין.

(פאָרטזעצונג קומט).

טוריסטען-אפטיילונג ביי דער ציוניסטישער ארגאניזאציע אין לאדז

סיסטעמאטישע טוריסטען-רייזעס קיין ארץ-ישראל

מיט דער שיף „פאלאניא", וואס גייט אפ פון קאנסטאנצע יעדע 2 וואכן. נאר נאך היינט און זונטאג קען מען זיך איינשרייבן צו פאהרען קיין ארץ-ישראל

אויף פסח מיט דער שיף, וואס גייט אפ דעם 10 אפריל 1935

סכסוך אין א טיכער-פאבריק

(א) אין דער טיכער-פאבריק פון שיפערן (וואָלטשאנסקא 217) איז אויסגעבראָכן א סכסוך צוליבן נישט האָנאָרירען דעם קאָלעקטיווען אָפמאַך און נישט פינקטליכען אויסצאָהלען די לוינען.

מחמת דער אינטערווענץ פון די פראָפעסיאָנעלע פעראיינען האָט זיך מיט'ן סכסוך פעראינטערעסירט דער ארבייטס - אינספעקטאָריאַט, וועלכער האָט צוגעזאָגט צו פעראַנטוואָרטליכקייט דעם פאבריקס-פערוואַלטער.

פלוש-ארבייטער אינטערווענירן אין דער וואיעוואודזטווע

(א) א דעלעגאציע פון פלוש-ארבייטער האָט נעכטען אינטערווענירט אין דער וואָיעוואודזטווע, און געבעטען אויסצואיבען א דרוק אויף דער פירמע „פלוש-מאנופאקטור פינסטער" וועגען צוריקנעהמען צו דער ארבייט די דערוויַיטערטע דעלעגאטען, און די ארבייטער, וואָס האָבען געריכטליך געמאָהנט זייערע פערלעגנגע שכירות.

א קאליע-געווארענע טאקסובקע
פערוואונדעט שווער א מענשען אויף א טראטואר

(א) אויף ראָג נאָוואָמיעסקא און פאַדזשעטשנא איז א טאַקסובקע, מחמת א דעפעקט, ארויפגעפאָהרען אויפ'ן טראָטואַר און האָט געפעהרליך צושעדיגט דעם פערבייגעהענדען 27-יאָהריגען טעאָפיל קרושטשינסקי (פון מארטשינא-גאַס 11).

אין א שווערען צושטאַנד האָט מען דעם פערוואונדעטען אָפּגעפיהרט אין שפּיטאָל.

פאָליציי פיהרט אַנ'אויספאָרשונג.

געשטויסען פון אנ'אויטא

(א) אויף בזשעזשינער גאס האָט אנ'אויטא אויטא שטאָרקען שטויס געטון דעם פויער קאַראָל ציממער (פון דאָרף דאָבראַ, בזשעזשינער קרייז), און איז ארונגעפאַלען אונטער זיין אייגענעם וואָגען, זיך צוברעכען דעם לינקען פיס און צו־האַקט דעם קאָפּ.

פּאָגאָטאָווע האָט איהם אָפּגעפיהרט אין שפּיטאָל.

מעסערשטעכעריי

(א) בעת א געשלעג אויף ראָג אנטאָניעגאָ און פאַבלנא זענען פערוואונדעט געוואָרען מיט מעסערס דער 24-יאָהריגער אַנטאָני קוואַדזש און דער 28-יאָהריגער יוזעף מיענטוס (ביידע פון מאָניושקא 11).

פּאָגאָטאָווע האָט זיי ערטיילט ערשטע הילף.

אז נישט די קאסע, איז א שרייב-מאשין און קליינגעלד

(א) אין'ם פאַבריק-ביוראָ פון בער ביישקע (פאָלנאַצנאַ 25) האָבען זיך איינגעבראָכען גנבים, וועלכע האָבען זיך געצרובט אויפברעכען די קאַסע.

אָבוואָהל דאָס איז זיי נישט געלונגען, האָבען זיי צוגעגנב'עט א שרייב-מאַשין עטליכע זלאָטעס און זענען ענטלאָפען.

פּאָליציי זוכט זיי.

די לאגע אויפ'ן לאדזער דיסקאנטא מארק

(אג) אויפ'ן פריוואטען דיסקאָנטא - מארק אין לאָדז, האָט מען די לעצטע טעג זעהר אינטענסיוו געזוכט ערשטקלאַסיגע וועקסעל מאַטעריאַל, ד. ה. אזעלכע וואָס זענען פערזעהען מיט זשירעס פון פירמען, וואָס געהערען צו דער גרויסער טעקסטיל-אינדוסטרי, אָדער פון אזעלכע פירמען, וואָס ווערען געהאַלטען פאַר פולשטענדיג זיכער. אזא וועקסעל מאַטעריאַל איז רעאַליזירט געוואָרען צו 10 ביז 12 פראָצענט א יאָהר. עס דאַרף בעטאָנט ווערען, אז צוליב דעם, וואָס עס האָט זיך אָנגעהויבען דער זומער - סעזאָן איז די צאָהל וועקסלען צווייטראַנגיגע אויך גוטע, מיט זשירעס פון פירמען, וואָס געהערען צו דער מיטעלער טעקסטיל-אינדוסטרי, פערגרעסערט געוואָרען. די דאָזיגע וועקסלען זענען דיסקאָנטירט געוואָרען אינדיווידועל צו 1,25 ביז 1,50 פראָצענט א חודש.

הגם עס איז נישט פערהאַן קיין איבערפלוס אין מזומן זענען אָבער גוטע וועקסלען זעהר לייכט רעאַליזירט געוואָרען. דריט-ראַנגיגע וועקסעל מאַטעריאַל איז רעאַליזירט געוואָרען נאָר אין אויסנאַהמס-פאַלען, דערביי זעהר אָפט ביז דריי פראָצענט א חודש.

עס האָט זיך לעצטענס שטאַרק פערמעהרט די אזוי-גערופענע פינאַנץ-וועקסלען, וואָס ווערען אויס געשטעלט דורך פיקטיווע פערזאָנען און מיט זשירעס. פון פערזאָנען, וואָס געהערען צו די פרייע פראָפעסיעס. די וועקסלען זענען דיסקאָנטירט געוואָרען צו 2—2,50 א חודש.

צום 15-יעהריגען יובל פון סעקרעטאר פנחס נאדעל
(בריף אין רעדאקציע)

איך רייך די האַנד דעם געעהרטען יובילאַר און דריק איהם אויס די הערצליכסטע גליקוואונשען פאַר זיין טעטיגקייט ביז יעצט און ווינשע איהם ווייטער א גוטען ערפאָלג. לטובת הכלל, אַנשטאָט בלומען שענק איך 15 זל. פאַר'ן „גותך לחם".

מיר ווערט באַך אויסקומען צו רעדען וועגען זיין טעטיגקייט און פאַר זיינע פערעפענטליכטע אַרטיקלען אין „בייעס פאָלקסבלאַט" וועגען די 2 שפּיטעלער, וואָס זענען מצד דער געזעלשאַפט אין כלל־טוער פערבאַכלעסיגט געוואָרען, און מען דאַרף זאָרגען אז אַט די 2 שפּיטעלער זאָלען איינגעאָרדנעט ווערען.

מיט דרך ארץ
ב. א. גליקסמאַן.

זעלבסטמארדען

(א) אויף סטאַלאָווע 3 האָט זיך איבערגעשניטען דעם האַלז די 28-יאָהריגער אַרבייטסלאָזער סטעפאַן אַדאַמאָווסקי.

אין א שווערען צושטאַנד האָט איהם פּאָגאָטאָווע אָפּגעפיהרט אין שפּיטאָל.

* * *

(א) אויף זשעראָמסקא גאס האָט זיך געסמ'ט מיט יאָדינע די פינף-און צוואַנציג יעהריגע מינדעל ווייס (אָהן א בעשטימטען וואוינאָרט).

פּאָגאָטאָווע האָט זי אָפּגעפיהרט אין שפּיטאָל.

א ראדיא-ביכעל

עס איז אַרויס פון דרוק אַנ'אינטערעסאַנט ביכעל אין פּויליש א. ב. „אָנווייזונגען פאַר ראַדיאָ-פּרענומעראַנטען", אַרויסגעגעבען דורך דער ראַדיאָ ביבליאָטעק אין וואַרשאַ.

לאזאר-פוקס-אקאדעמיע
קומט פאר דעם 3 אפריל אין טעאטער „ראזמאיטאשטשי"

ווי מיר האָבען שוין געמאָלדען אראַנזשירט די לאָדזער אָפּטיילונג „פריינד פון וויסענשאַפטליכען אינסטיטוט" א גרויסע טרויער-אַקאַדעמיע צו'רמען דעם אָנדענק פון דעם פריהצייטיג-געשטאָרבענעם, אינפּערגעסליכען רעד. לאַזאַר פוקס.

עס איז שוין פעסטגעשטעלט געוואָרען, אז די דאָזיגע אַקאַדעמיע וועט פאָרקומען אין טעאַטער „ראָזמאַיטאָשטשי" דעם קומענדיגען מיטוואָך, דעם 3 אַפּריל, 8,45 אין אָוונט.

מיט רעפעראַטען וועגען רעד. לאַזאַר פוקס וועלען אויפטרעטען: רעד. זלמן רייזען (ווילנע), רעד. י. אוגער, דיכטער יצחק קאַצענעלסאָן, און פּראָפ. ד"ר וו. פאַלעק.

אין'ם קאָנצערט-טייל וועלען אויפטרעטען: מרים אָרלעסקאַ (פּרעמיערין פון דער „ווילנער טרופּע"), די בערימטע אָפּערן-זינגערין דאָראַ סקור-ני, די פידעל-וויְרטואָזין בראָניסלאַווא ראָטשטאַט און משה בראָנזאָן.

אינטערווענץ אין דער וואיעוואודזטווע
וועגען ביליגער מאכען דעם שחיטה-טאריף אין לאדז

(—) נעכטען האָט זיך אין דער לאָדזער וואָיעוואודזטווע געמאָלדען א דעלעגאַציע פון יודישען קהלה-שעכטער-פעראיין אין לאָדז, אין די פּערזאָן פון הרר. פון אַרויו. ווייספּוס, פּראָז. ציגאַמאַן, פערוואַלטונגס-מיטגליד פאַגע און סעקרעטאַר פּיגעס.

די דעלעגאַציע וועלכע איז געקומען אינטערווענירען וועגען ביליגער מאַכען דעם שחיטה - טאַריף, האָט אויפמערקזאַם געמאַכט דעם ראַטגעבער ביי דער וואָיעוואודזטווע ה' מאַקעוויטש.

די דעלעגאַציע האָט בעקומען א צוזאָג צו אויסגלייכען דעם לאָדזער טאַריף מיט דעם וואַרשאַוער.

טראמוואי-בילעטען
שוין צו בעקומען אין
Wagons-Lits Cook
לאדז, פיעטריקאווער 64.

אשטרייק אין דער זאקן-אינדוסטרי

(א) מיט די זאָקען-פאַבריקאַנטען זענען לעצטענס געפיהרט געוואָרען איבערהאַנדלונגען וועגען א קאָלעקטיווען אָפּמאַך און בעסערע אַרבייטס-בעדינגונגען פאַר די אַרבייטער.

די גרעסערע זאָקען-פאַבריקאַנטען זענען איינגעגאַנגען און א גרויסע צייט האָנאָרירט די אָפּמאַכען. באַלד האָבען זיי זיך אָבער אַרומגעקוקט, אז די קלענערע פאַבריקאַנטען האַלטען נישט פון אָפּמאַך און קאָנקורירען מיט זיי.

צוליב דעם האָבען די גרעסערע פאַבריקאַנטען געמאָלדען, אז זיי לאָזען זיך פריי העט די אַרבייטער אין די קלענערע פאַבריקען האָבען אַנגעהויבען פּאָדערען, אז אויך זייערע באַלעבאַטים זאָלען האָנאָרירען דעם אָפּמאַך.

אזוי ווי די לעצטע זענען דערויף נישט איינגעגאַנגען האָט אויסגעבראָכען א שטרייק.

עס האָבען זיך צו דער אַרבייט נישט געשטעלט א 500 אַרבייטער אין די קלענערע זאָקען-פאַבריקען.

לאדזשער יודיש רעפערטואר-טעאטער „ראזמאיטאשטשי" ציגעל-גאס 27 טעל. 112-25. דיר.: דוד צעלמייסטער.

גאסטשפילען פון
ווערא קאניעווסקא און פאול ברייטמאן

היינט פרייטאג, 9.30 אָוונט איינהיימס-פרייזען:
פון 45 גר. ביז 1 זל. אלע בילעטען אין פארטער

צום לעצטען מאָל אין דעם סעזאָן די שטאַרק אויסגענומענע פאָרשטעלונג
„די שכור'טע"
אין 2 אַקטען 6 בילדער.

מארגען שבת — 2 פארשטעלונגען
4.30 נאָכמיטאָג פרייזען פון 45 גר. ביז 1 זל. ערשטע רייה 2
9.30 אָוונט 80

פרעמיערע! „גרעסטע סענסאציע אין ניו-יארק" פרעמיערע!
צום ערשטען מאָל אין פּוילען אַמעריקאַ'ס גרויסער אָפּערעטען-שלאַגער
געשפּילט אין ניו-יאָרק 2 יאָהר נאָכאַנאַנד
דער קאבארעט-זינגער

אין 3 אַקטען, 5 בילדער פון ד. פליישער. הויפּט-ראָל: ווערא קאַניעווסקא און פאול ברייטמאַן. א'אמתע פאַסירונג פון אַנ'אָרים ניו-יאָרקער געטאָ-יונגעל, וואָס בעגייסטערט מיט זיין זינגען אין ראַדיאָ די גרויסע וועלט-שטאָט.

שפּאַנענד פון אָנהויב ביז'ן סוף! — פּרעכטיגע מעלאָדיעס געזונגען מיט'ן גאַנצען עולם

ס'נעמט אַנטייל דער בעריהמטער „ראָזמאַיטאָשטשי"-אַנסאַמבל לויט א.ב.: באָזשיק מאַקס, גרודבערג יצחק, גוטמאַן ק., הערשקאָוויטש ש., האַמבורגער ד., ליפּמאַן משה, ליפּמאַן נאַטאַליאַ, ליטאַן ענע, ליבראַנאָווסקא רוזשאַ, לעמבערגער ג., לודנער ס., צווילינג י., רובינא פאַניא.

כאָר און אָרקעסטער אונטער דער אָנפירונג פון לעאָן זעלמאַן.

געמשפט 3 באהן-ארבייטער
פאר'ן ברענגען צו א צוזאמענשטויס פון 2 משאות-צוגען

(א) נעכטען זענען פאַר'ן הייגען קריייז-געריכט געשטאַנען דריי בעשולדיגטע אין ברענגען צו א צוזאַמענשטויס פון 2 משאות-צוגען אויף דער סטאַנציע זגערזש, בעת וועלכען 15 וואַגאָנען זענען צושמעטערט געוואָרען.

דאָס געריכט האָט אַרויסגעטראָגען פאָלגענדען אורטייל: דער טאַרמאַזשיסט קאָנסטאַנטי באַטאָר האָט בעקומען 1 חודש אַרעסט, דער טאַרמאַזשיסט סטאַניסלאַוו סאַשיבסקי — צו בעצאָהלען 50 זל. שטראָף. דער מאַשיניסט סטאַניסלאַוו בעטלעי איז פריי געשפּראָכען געוואָרען.

DR. MED. H. LUBICZ

פאַר הויט, ווענערישע און געשלעכטס-קראַנקה.
צעגעלניאַנאַ 7 (פריהער 43), טעל. 141-32
עמפּפאַנגס-שעה'ן 8—10, 12—2 און 5—8 אָוונד,
זונטאָג און יום-טוב פון 9—11 בייטאָג
און יו"ט 9—1. פאַר דאַמען בעזונדער וואַרטע-זאַל.

Casino

היינט היינט
Myrna Loy

אין דער ראָלע פון דער בעריהמטעסטער פרוי — א שפּיאָן

אין רעוואָלוציאָנס-פילם, וואָס ענטפּלעקט די אינטערעס. געשיכטען פון דער וועלט

די ליבע פון פריי'ן דאקטאר

אויסערן פּראָגראַם:
אינגלענדישע אַקטואַליטעטען און F.A.T.

אויפן ערשטען און צווייטען סעאַנס זענען די פרייזען פערקלענערט.
פרייקאַרטען אונגילטיג.
אָנהייב 4 נאָכמ. שבת און זונטאָג 12 בייטאָג

די גרעסטע ביליצער וועשעריי און פארבעריי
געעפענט אנ'אפטיילונג אין לאדז

אויף פּשעיאַזד 2 האָט זיך די טעג געעפענט א פיליע פון דער בעריהמטער ביליצער וועשעריי און פאַרבעריי פון דער פירמע ראָאַטער.

די פירמע עקזיסטירט 40 יאָהר און בעזיצט אין פּוילען קרוב 120 אָפּטיילונגען. די פאַבריקען בעזיצען ספּעציעלע איינריכטונגען 1) צום פאַרבען, 2) צו כעמישער רייניגונג פון כל'ערליי מלבושים, 3) פאַר טעפּיכער, 4) האַנד-אַרבייט, 5) צו פליסירען און מערעזשקעס. א. א. אַלע מיני אַרבייט ווערט אויסגעפיהרט לויט די נייעסטע אייראָפּעאישע מעטאָדען מיט דער הילף פון מאָדערנסטע טעכנישע מיטלען. די בעשטעלונגען ווערען ערלעדיגט במשך פון עטליכע טעג. פאַר דער בעקוועמליכקייט פון פּובליקום ווערט אַלץ אָפּגענומען פון די קליענטען און צוריק אָפּגעטראָגען גענצליך בחנם, לויט טעלעפאָנישען אָנזאָג 58-261.

5 עס איז צו האָפען, אז די פירמע וועט אין א גאַנץ קורצער צייט געווינען דעם פולען צוטרוי פון פּובליקום

Dr. med. P. Braun

פון פאַריז צוריקגעקעהרט
ספּעציאַליסט פאַר הויט- און ווענערישע קראַנקהייטען
נעהמט אָן פון 8 ביז 1 און פון 4 ביז 8 אָוונד.
Cegelniana 4, tel. 216-90.

ע לעגאנטע דאמען און הערען!!!

קויפט נור — די — עלעגאנטסטע און בעסטע

שיך
אין דעם איבעראל בעקאנטען שיך-סאלאן
L. FRIEDLAND
ŁÓDZ, CEGIELNIANA 15, TEL. 171-41
מיר בעזיצען אויף לאגער צום פריהלינג און זומער-סעזאן די נייעסטע קרעאציעס פון דאמען, הערען און קינדער-שיך צו בעדייטענד פערקלענערטע פרייזען.
סאלידע בעהאנדלונג!

בעראטונג אין „חסד-של-אמת“

נעכטען איז אין „חסד של אמת“ פארגעקומען א גרויסע בעראטונג, אויף וועלכער עס איז אפגעגעבען געווארען א בעריכט וועגען דער קריטישער לאגע פון פעראיין, וואס האט זיך געשאפען צוליב דער עקזיסטענץ פון „חסד אמת“, וועלכע פיהרט אויס די זעלבע פונקציעס.

עס איז בעשלאסען געווארען זיך צו ווענדען צו דער קהלה מיט א מעמאריאל צו שטיצען די פאסטולאטען פון „חסד של אמת“, ווייל אנדערש וועט דער פעראיין ארונטערנעמען פון זיך די אחריות.

פון נתן שפיגעלס בילדער-אויסשטעלונג

די בילדער-אויסשטעלונג פון בעגאבטען קינסטלער נתן שפיגעל, אין לאקאל פון „בני ברית“ (פעטריקאווער 90) האט צוגעצויגען פיעל אויפמערקזאמקייט און ווערט שטארק בעזוכט.

די דאזיגע אויסשטעלונג בלייבט אפען בלויז נאך צוויי טאג — היינט און מארגען.

ארעפעראט וועגען סוחרישער בוכפיהרונג

— דעם 31 ד. ח. וועט אין סוחרים-פעראיין (פעטריקאווער 10) פארקומען א פארלעזונג פון אדוו. יהושע קעניגשטיין (פון ווארשא) א. ד. ט. „די סוחרישע בוכפיהרונג לויט דער נייער שטייער-ארדינאנציע בפרט דאס פארשען פון האנדעלס-ביכער דורך דער פינאנץ-מאכט“.

אלס קארעפערענט וועט ארויסטרעטען דער רעדאקטאר פון „פאראדניק בוכאלטעריי“ און פון דער „האנדעלס-וועלט“, הי' העלער.

גלייכשטעלונג

אין דער גלייכשטעלונג בנוגע דעם הויז-ווירט יוסף בושאנאוויטש איז איינגעפאלען א טעות עס דארף זיין ...נא 9 און נישט ווי עס איז איז געווען גע... — 6.

אנ'אונטערגעווארפענע קינד

פ (א) אויף שענקעוויטשא 9 האט מען אויף די טרעפען געפינען אנ'אונטערגעווארפען יונגעלע פון אנ'ערך 4 וואכען אלט. מ'האט דאס קינד אריבערגעשיקט אין דערציהונגס-הויז.

ראדיא-פראגראם

פרייטאג, דעם 29-טן מערץ

6.30 פריהמארגען - אודיציע, 6.36 גימנאסטיק, 6.50 מאיק, 7.25 פליטען, 8 אודיציע פאר שולען. 11.57 צייט-סיגנאל, 12.03 ידיעות, 12.05 קאמעראל-ארקעסטער פון ווילנא, 12.50 א שמועס פאר פרויען, 12.55 ידיעות פון טאג, 1 מוזיק (פליטען), 1.50 עקספארט-ידיעות, 1.55 בערזע, 2 פליטען, 3.45 געזאנג פון נ. נאנסקא און ע. פלאנסקי, 4.30 אודיציע פאר עלטערע קינדער, 4.45 פליטען, 5 פארלעזונג וועגען דער יוגענד, 5.15 וויאלאנטשעל קאנצערט, 5.40 אודיציע פאר קראנקע, 6.10 הער-שפיל, 6.30 רעקלאמע-קאנצערט, 6.45 פליטען, 7.07 פראגראם אויף מארגען, 7.15 פליטען, 7.25 ספארט-ידיעות, 7.35 קאנצערט (טר. פון לעמבערג), 7.50 אקטועלער פעליעטאן, 8.00 „ווי אזוי פערברענגט מען דעם חנא-טאג?“, 8.05 מוזיקאלישער שמועס, 8.15 סימפאנישער קאנצערט פון ווארש. פילהארמאניע, 10.30 רעציטאציעס פון פאעזיע, 10.45 פאר לערזונג, 11.05 סאלאן-מוזיק.

שבת דעם 30-טען מערץ

6.30 פריהמארגען-אודיציע, 6.36 גימנאסטיק, 6.50 פליטען, 7.25 פליטען, 7.50 פראקטישע אנווייזונגען, 8 אודיציע פאר שולען, 11.57 צייט-סיגנאל, 12.05 קאנצערט פון אלפרעד גינזבורג, 12.50 א שמועס פאר פרויען, 12.55 ידיעות פון טאג, 1 טראנסמיסיע פון קראקא, 1.25 כאר טראנסמיסיע פון קאטאוויץ, 1.45 „אונזער ים-האנדעל“, 1.50 עקספארט-ידיעות, 1.55 בערזע, 2 פליטען, 2.45 פליטען, 3.30 רעציטאציע אין פראזא, 3.45 פאפולערער קאנצערט, 4.30 טעכנישע פאסט-קעסטעל, 4.45 לידער אויסגעפיהרט פון סט. זניטש, 5 „פוילישע שטעט און שטעטלעך“ פארל. וועגען ברזשעזשאני, 5.10 די נייעסטע שלאגערן אויף פליטען, 5.50 שמועס פון ברונאן וויינאווער, 6 הער-שפיל, 6.30 איבערזיכט פון די צייטונגען, 6.45 פליטען, 7.15 פליטען, 7.25 ספארט-ידיעות, 7.35 פידעל-קאנצערט, 7.50 אקטועלער פעליעטאן, 8 טראנסמיסיע פון לעמבערג, 8.45 אווענד-ידיעות, 8.55 ווי ארבייטען מיר און לעבען מיר אין פוילען, 9 סימפאנישער קאנצערט, 10 רעקלאמע קאנצערט, 10.15 ליטעראַרישע סקיצע, 10.30 „קוקולע פון ווילנא“ 11 סאלאן-מוזיק.

אדוואקאט פינקשטיין איז צוגעצויגן געווארן צו א דיסציפלינארען-געריכט אין דער אדוואקאטען-קאמער

אין צוזאמענהאנג מיט דעם פראצעס, וואס איז פארגעקומען היינטיגע וואך, אין וועלכען דער אדוואקאט פינקשטיין האט זיך אפגעזאגט צו בעצאהלען פאר א טעפיך דערפאר, ווייל ער איז געווען פון א יודישער פירמע, דערוויסען מיר זיך, אז די לאדזשער אפטיילונג פון אדוואקאטען-ראט האט צוגעצויגען דעם אדוואקאט פינקשטיין צו א דיסציפלינארען געריכט.

ס'האנדעלט זיך וועגען דעם, וואס אדוו. פינקשטיין קויפט זאכען און צאהלט נישט פאר זיי. די ארגומענטען, וועלכע דער בעל-חוב האט פארנוצט וועט בעשווערען די לאגע פון דעם „ארישער“ אדוואקאטען.

דער אדוואקאטען-ראט האט איבערגעגעבען די פולמאכט אויסצואַרשען דעם ענין דעם אדוו. סוידא און דאן וועט דער גאנצער ענין איבערגעשיקט ווערען צום צענטראלען דיסציפלינאר-געריכט אין ווארשא.

MODNE TKANINY E. i L. KAHAN PIOTRKOWSKA 80
Skład Komisowy: Z. Bornstein S. A. Starzyce.

מודעה

אזוי ווי דער ווישניאווער אויפזעהער משה יהודא קערשענבוים האט אלארמירט קול קורא'ם ווי אויך אינם „נייעם פאלקסבלאט“. ער איז ארויס אויף מיר בחנם, וועלכעס דער בעקער טשעטשערא כשר'ט שוין ביי מיר 4 יאהר א פאר מאל אין לאדז ווי אויך אין ווישניאווא און היינטיגעס יאהר איז ער ארויס אויף מיר און שרייבט, אז די מצות פון בעקער טשעטשערא זענען חמץ גמור דאס ערשטע האט ער גארנישט דעם כח פון א מרא דאתרא כמבואר בה"מ סימן ח' כל דיין המתענה בשביל כסף וזהב אסור לעמוד לפניו ומצוה לחקל ולזלזל בו ד. ה. א דיין, וואס איז אויפגענומען געווארען דורך געלד האט קיין שום ווערט און דאס צווייטע, אז דאס יודישקייט ברענט אין איהם אזוי שטארק, פארוואס מאכט ער זיך גארנישט וויסען עס באקען נאך אין ווישניאווא צוויי בעקערם אויף ווי-זומאטשקעס אהן שום השגחה. אויך האבען זיי זיך אליין געכשר'ט דעם אויוועז ער שטעלט גארנישט אויף זיי קיין קול קורא'ס און אלארמירט גארנישט אין די בלעטער, ער מאכט זיך אפילו גארנישט וויסען ווי אויך דער הינגער ראבינאט איז נאך געקומען מסייע זיין צו דער מצוה צי האבען זיי רעכט עפ"י תורה מיך צו רודפ'ן צי האבען זיי מיך צוערשט מזמין לדין געווען? נישט אונטער די אויגען צו שרייבען אויפצוהעצען איין שטאט מיט מענשען אויף מיר מיך מבזה צו זיין בפני עם הארץ, וועלכעס איך פסק'ן שוין שאלות איסור והיתר בפה אין די פאמארסקא גאס 25 יאהר היתר הוראה האב איך פון גדולים און איך בין אהערגעקומען מיט די הסכמה פון היגען אלטען רב ז"ל ווי אויך מיט דער הסכמה פון גדולי עולם. יעצט קומען יונגעליוט חדשים מקרוב באו און מיך רודפ'ן ביז אהער האב איך געהאלטען און איין לויפען צו זיי, אז זיי זאלען מיר געבען כאטש עטליכע זלאטעס א וואך איך זאל האבען פון וואנען צו לעבען און צאהלען דירה-געלד און זיי האבען מיר גארנישט געוואלט ענטפערן. וואס מעהר איך בין געלאפען צו זיי אלץ מעהר האב איך געהאט שפיכת דמים, ווייל איך האב זיי נישט געהאט צו געבען קיין געלד. פארוואס הערט מען נישט פון קיין ראבינאט א גאנץ יאהר דער חילול שבת ווערט נתרבה פון טאג צו טאג. עס אינטערעסירט זיי נאר וואס איך האב זיי אויסגעברענגט א פאר גילדען. צי האבען זיי ווייניג א גאנץ יאהר. טאמער איז מיר ארייגעפאלען א פאר גילדען איך זאל מיך האבען פון וואנען צו דערהאלטען און צאהלען דירה-געלד אין אזא קריטישע צייט נישט מיטצוהאלטען מיט דעם הצוף פון ווישניאווא. איך פערקויף מיך נישט אלץ פארן געלד די גרויסע מאשינען פון מצות אדער קארטאפעל-מעהל וכדומה קומען אלע יאהר צו מיר איך זאל זיי ארויסגעבען הכשרים און איך געב נישט ארויס דאס גייט זיי נישט אן. די ווויזומאטשקעס וואס איך בין מכשיר ווערען גענוצט אין א סך נעגענדען אין פוילען ווי אויך האב איך מיך אנגעפרעגט ביי גדולים צי זיי האבען עפעס אויף דעם א שום חשש האבען זיי מיר געענטפערט דאס זיי האבען אויף דעם נישט קיין שום חשש. קען יעדער זיין צופרידען און עסען פון מינע הכשרים בלי חשש ופקפק כלל ויכלו ענוי' וכו' חזקה אין חבר מוצא מתחת ידיד בר שאינו מתוקן און נישט קוקען וואס מען אלארמירט פון אנדערשוואו. איך בעט, דאס זיי זאלען אויפהערען אויף מיר ארוים מיט זלזולים ובאם לאו אפרסם מעשיהם ברבים אזוי ווי אנדערע טוען

חנוך ה' זילבערשטיין דומץ דפה

אין דעם נייעסטען אפערעטען-שלאגער דער „קארבארעט-זינגער“.

פאול ברייטמאן שפילט די הויפט-געזאנג-ראל און וויערא קאניעווסקא אין א נייער קרעאציע.

געזעגנונגס-קאנצערט

פון די סאוויעטישע לאורעאטען דוד אויסטראך און בוסי גאלדשטיין

דער ערשטער קאנצערט פון ד"ר אויסטראך און דעם 13-יעהריגען בוסי גאלדשטיין, די סאוויעטישע לאורעאטען פון א'נטערנאציאנאלען פידעל-קאנקורס אויפ'ן נאמען פון העריק ווינעיאווסקי אין ווארשע — איז אריך ביי אונז אין לאדז דעם פערגאנגענעם זונטאג מיט אנ'אויסערגעוועהנליכען ערפאלג.

דאס שפילען פון די דאזיגע אויסערגעוועהנליכע קינסטלער האט איבערגעלאזט א טיפען איינדרוק און וועט בלייבען לאנג אין זכרון ביי דעם קולטורעלען און מוזיקאלישען לאדז.

דאס וואס די קינסטלער האבען בעוויזען מיט זייער שפילען, האט איבערגעשטיגען אלע ערווארטונגען פון די שטרענגסטע מעלאמאנען. דער קאנצערט איז געווען א סענסאציע, מען האט די קינסטלער אויפגענומען מיט ענטוזיאזם, און נישט געוואלט ארעפלאזען פון דער עסטראדע.

איצט דערוויסען מיר זיך, אז פאר'ן צוריקקעהרען קיין ראטען-פערבאנד וועלען די צוויי קינסטלער נאכאמאל זיך בעווייזען דעם לאדזער פובליקום.

דער דירעקציע פון לאדזער פילהארמאניע האט זיך איינגעלעבט צו בעקומען א צושטימונג אויף א געזעגנונגס-קאנצערט, וועלכער וועט פארקומען שבת דעם 30-טען מערץ 8.30 אווענד אין זאל פון פילהארמאניע.

„בערל-שמערל-טעאטער“ לאזט זיך וואוילגייז מיט'ן נייעם שלאגער-פראגראם

פיניעלע מזיק פון „בערל-שמערל-טעאטער“ זאגט:

— אז ס'איז צום בעקער-שטרייק געקומען א סוף, וועט נאך בקרוב בימנו קאוואלסקי אליין גיין באקען בייגעל...

יבכן — זאגט ער — פרויך מען נישט ארומצוגייען מיט א-אפגעלאזטע נעז, מען פרויך זיך נישט אפצודריקען די גאל, נאר — „נאר נישט וועזאגט“ און געגאנגען אין „בערל - שמערל-טעאטער“. (קאפע „אידעאל“, פעטריקאווער 48), וואו מ'קען זיך לאזען גאר וואונשע וואויל-גיין יעדען טאג פון 10 אין אווענד, און פרייטאג, שבת און זונטאג פון 8 בין 12. יבאמר אמן!

האנקא ארדאנובנא און איגא סים

אויף אנ'ארטיסטיט אין פילהארמאניע

ווי מען אינפארמירט אונז זאל אין די נאהענטסטע טעג קומען קיין לאדז אויף אנ'ארטיסטישען ארויסטריט האנקא ארדאנובנא און איגא סים.

פרעמיערע „קאבארעט זינגער“

מיט וויערא קאניעווסקא און פאול ברייטמאן אין „ראזמאיטאשטשי“

היינט ווערט געגעבען צום לעצטען מאל „די שכורימע“. מארגען שבת, 2 פארשטעלונגען 4,30 נאכמיטאג און 9,30 אווענד וועלען זיך די געסט וויערא קאניעווסקא און פאול ברייטמאן בעווייזען

„דאס שאמפאנער-מיידעל“ אין „פאלקס-טעאטער“

היינט פרייטאג, און מארגען שבת אווענט ווערט אין „פאלקס-טעאטער“ אויפגעפיהרט צום ערשטען מאל די פרייליכע אפערעטע, וועלכע פערמאגט א סך שיינע נומערן געזאנג און מאדערנע טענץ „דאס שאמפאנער מיידעל“. צו דער אפערעטע איז ספעציעל אנגאזשירט געווארען נייע ארטיסטען. אין קאבארעט וועלכער קומט פאר אין צווייטען אקט, ווערט אויסגעפיהרט נייע מאדערנע טאנגאס און אויך דער נייער טאנץ קאריאקא.

שבת נאכמיטאג ווערט געשפילט די בעליבטע אפערעטע, וועלכע איז אין לאדז געשפילט געווארען מיט א גרויסען דערפאלג „רומענישע חתונה“. די מוזיקאלישע לייטונג געפינט זיך אין די הענד פון בעליבטען דירינגענט דוד בייגעלמאן.

מעלדונגען

גרעז. קולטור-ליגע, זאכאדניא 68.

קאנצערט פון די סאוויעטישע פידלער:

די גרעז. קולטור-ליגע גיט ארויס הנחה-בילעטען אויפ'ן קאנצערט פון די בערימטע לאורעאטען סאוויעטישע פידלער אויסטראך און 13 יאהריגער גאלדשטיין מארגען שבת דעם 30-טען 8,30 אווענד אין פילהארמאניע.

קינאטער-פארשטעלונגען:

די גרעז. ק. ל. גיט ארויס הנחה-בילעטען אויף אלע פארשטעלונגען פון וויערא קאניעווסקא און פאול ברייטמאן אין טעאטער „ראזמאיטאשטשי“.

קינא-סעאנסען:

די גרעז. גיט ארויס הנחה-בילעטען אין די קינאס איראפא, לונא און דאם לדאווו. אדרעסירט אין פרימארגענס שבת און זונטאג צו זעהר בילינע פרייזען.

אכטונג, פאלקס-כאר ביי דער גרעז. קולטור-ליגע!

שבת, דעם 30-טען 5 אווענד קומט פאר א פראבע. ס'ווערען אויך אנגענומען איינשרייבונגען אין כאר. די צאהל ערטער איז א בעגרענעצטע.

אכטונג, געוועזענער „שיר“-כאר!

שבת דעם 30-טען מערץ פינקטליך 5 ביינאכט קומט פאר א פראבע פון ביי-געשאפענעם פאלקס-כאר ביי דער קולטור-ליגע זאכאדניע 68, צו וועלכע מיר לאדענען איין אלע געוועזענע מיטגלידער פון „שיר“-כאר. די כאר-קאמיסיע.

איגוד הציונים המדינתיים בלודז פילסודס. 57

מארגען, שבת דעם 30-טען מערץ, פינקטליך 8 א זייגער אווענד קומט פאר אין איינגענעם לאקאל א רעפעראט פון ח' י. זאנדער א.ד.ט. „די לעצטע געשעהענישען אין דער פאליטיק“. איינגאנג פריי פאר חברים און סימפאטיקער.

פ. ס. א. פ. פועלי ציון (פער. מיט צ.ס.)

לאדזער קאמיטעט פעטריקאווער 83

שבת דעם 30-טען מערץ 8 אווענד קומט פאר אין איינענעם לאקאל א רעפעראט פון ח' א. גאלדבערג א.ד.ט.. „די נייע קאנסטיטוציע“. צוליב דער אקטועלקייט פון דער טעמא האט דער רעפעראט אויסגערופען א פערשטענדליכען אינטערעס.

זש.ט.ק.. (וואלטשאנסקא 35, טעל. 121-53)

אויספלוגען:

שבת, דעם 30-טען ד. ח. קומט פאר אנ'אויספלוג אין דער טראמוואי - רעמיזע. איינשרייבונגען ביז'ן 29 ד. ח. אין סעקרעטאריאט. זונטאג ד. 31 קומט פאר אנ'אויספלוג אויף דער אויסשטעלונג א. ב. „וואשעטער סאלאן“ אין א.פ.ס. זאמעלפונקט 11,30 פריה אין זש.ט.ק..-לאקאל.

אימפרעזעס:

פרייטאג, דעם 29-טען ד. ח. פונקט 9 א זייגער אווענד קומט פאר אין לאקאל פון דער געזעלשאפט א פארלעזונג פון פר. ש. ראזענמאן א. ד. ט. „ווילנע די שטאט פון מער קווירדיגקייטען אין צענטער פון פערשידענע קולטורען“. איינגאנג פריי. זונטאג דעם 31-טען ד.ח. 5 א זייגער פארנאכט קומט פאר אין איינעם לאקאל א חברה-שער טיי-אווענד. איינגאנג פאר מיטגלידער און געסט.

יערליכע אלגעמיינע פערזאמלונג אין זש. ט. ק.

שבת, דעם 30-טען מערץ ה. י. 7 אווענד אין ערשטען און 8 ... אין 2-טען טערמין, ביי יעדער צאהל אנוועזענדע קומט פאר אין איינגענעם לאקאל (וואלטשאנסקא 35, טעל.. 121-53) די יערליכע אלגעמיינע פערזאמלונג.

דער סעקרעטאריאט פון דער געזעלשאפט געמט אן טעגליך (אוי די שעה פון 10—1 און 5—10 אויסער שבת, איינשרייבונגען אויף די ארגאניזירענדיגע זיך ראדער אין שווים-סעקציעס און גיט ארויס הנחה-בילעטען אין די קינאס „לונא“, „איראפא“ און „ראקעטא“.

,,יודען וועלען ארויסגעטריבען ווערען פון פוילען

אזוי ווי פון מצרים, בבל און שפאניען"

(ענדע פון דער 19טער זייט)

קיין שטאָלץ דערמיט און איינשטיין איז שטאָלץ, וואָס ער איז אַ יוד.

אדוו. רייכמאַן זאָגט: מיר רעדען דאָ וועגען טעאַטער אין דער צייט ווען די גרעסטע טעאַטער־פאָרשטעלונגען האָבען מיר דאָ אין שטאָט־ראַט. קאָוואַלסקי ווערט שטאַרק. נאָר דעמאָלט, ווען ער רייט אויף דעם נע'פגר'טען פערדעל פון אַנטיסעמיטיזם. נאָך אין יאָהר 1833 האָט דער בעקאַנטער לעלעוועל, דער אויף וועלכער די ענדעקעס פעררופען זיך אָפט, געזאָגט: ,,ס'וועט נישט לאַנג דויערן ווען פוילען וועט בעפרייט ווערען. אין דעם קאַמף דאַרפען אַנטייל נעמען אַלע די, וועלכע וואוינען אויף דער פוילישער ערד און נאָך דער בעפרייאונג פון פוילען, אויב די יודען וועלען צוריקקעהרען קיין פאַלעסטינא, דאַרף פוילען זיי אין דעם העלפען". נישט צוליב דעם זאָגט אדוו. רייכמאַן איז פוילען בעפרייט געוואָרען, אַז מיר זאָלען אין יאָהר 1935 הערען דאָ וואַהנזיניגע דרשות.

דער ענדעק קאָזשוכאָווסקי האַלט ווידער, אַז מען דאַרף בכלל נישט קיין טעאַטער. מ'דאַרף ברויט מיט קאַרטאָפעל.

ראַטמאַן ביאַלער זאָגט, אַז נאָך דער נעכטיגער ראַסיסטישער רעדע פון קאָוואַלסקי'ן איז קלאָר געוואָרען, אַז ס'איז נישט אמת, דאָס די ענדעקעס האַנדעלט זיך וועגען אָפּשפּאָרונגען אין בודזשעט. עס האַנדעלט זיך זיי פּשוט אין יודען־אויסראָטונג, וועגען ראַסע, וועגען בלוט. און דאָך בענוצען זיי זיך מיט ניוטאָנ'ען, וועלכער איז געווען אַ יוד, מיט פראָפ. עהרליך, וועלכער האָט ערפינדען דאָס מיטעל געגען סיפליס א. אז. וו. אדוו. קאָוואַלסקי פּרעדיגט בסדר, אַז מ'וועט נישט געבען קיין געלד אויף יודישע צוועקען, אָבער דאָס איז דאָך נישט קיין פּויליש געלד. ס'איז דאָך יודיש מיט פּויליש געלד. צום סוף לעגט ראַטמאַן ביאַלער פאָר צוריק צו שטרייכען דעם אַריער פּאַראַגראַף פון דער קינסטלער־פּרעמיע.

קאָמיסאַר וואָיעוואָדזקי ערקלערט, אַז דער פאָרשלאַג קאָן נישט ווערען געשטעלט צום אָפּשטימונג, ווייל די פראַגע איז שוין ערלעדיגט געוואָרען דורך אַ פריהערדיגע אָפּשטימונג.

ראַטמאַן פּאָדגורסקי (ענדעק) הויבט אָן זיין רעדע גאַנץ רוהיג מיט די ווערטער: אַז קיינער נעגירט נישט די 5000 יעהריגע געשיכטע פון די יודען און זייערע פעררדינסטען. קודם־כל פאַר זייער איינפיהרען דעם מאָנאָטעאיזם (דאָס גלויבען אין איין איינציגען גאָט) אָבער אין דעם בלוט פון די יודען אין דער ראַסע ליגט עפּעס אַזעלכעס, וועלכעס פעראיאום'ט זיי ביי אַלע פעלקער און דעריבער האָט מען זיי פיינט. יודען דאַרפען געדענקען, אַז אַזוי גיט

ווי מ'האָט זיי ארויסגעטריבען פון מצרים, בבל, שפאניע און פון דייטשלאַנד, וועט מען זיי אויך ארויסטרייבן פון פוילען.

נאָך דער רעדע פון ראַטמאַן וואַלטשאַק (פ.פ.ס.) רעדט ראַטמאַן נוטקעוויטש (בונד) ער זאָגט, אַז קאָוואַלסקי האָט אַ פאַטאַליסטישע שטעלונג, ער פערטיידיגט די דייטשען און איז געגען די יודען. דאָס אַליץ, וואָס די ענדעקעס טראַכטען, צו טון, איז נאָר געווענדעט געגען די יודישע אַרבייטער. אפילו דער ווילען צו פערטרייבען די יודען אין געטאָ, איז אויך געצילט אין די יודישע אַרבייטער.

נישט בלויז דער מאַגיסטראַט סובסידירט נישט די יודישע געזונדהייטס־אינסטיטוציעס נאָר אויך די יוד. קהלה איז אין דער פראַגע אויך שטאַרק נישט אין אָרדנונג.

מ'טרעט צו צו דער אָפּשטימונג פון דער דאָזיגער אָפּטיילונג. אַלע יודישע פּאָזיציעס: אגודה'שע, ציוניסטישע, ,,אָרט", ,,יוואָ" א. אז. וו. ווערען אָפּגעוואָרפען מיט דער הילף פון דער ,,בעבע", וועלכע האָבען אַזוי גוט ווי אויף דער פריהערדיגער זיצונג געשטימט געגען די יודישע פּאָזיציעס. ס'ווערען אויך אָפּגעוואָרפען די פּאָזיציעס פאַר'ן יודישען טעאַטער א. אז. וו.

דאַן טרעט מען צו צו בעטראַכטען דעם בודזשעט פון דער געזונדהייטס־אָפּטיילונג.

ראַטמאַן האַלענדערסקי פערלאַנגט צו העכערן די סומעס אויף קאַמף מיט שווינדזוכט, סובסידירען ,,טאָז", וועלכער ענטוויקעלט אַזאַ ברייטע טעטיגקייט און פערטרעט די שטאָט אין געבען אומזיסטע מעדיצינישע הילף פאַר שול־קינדער אין די שטאָטישע אַמבולאַטאָריומס.

ראַטמאַן וואַלטשאַק (פ.פ.ס.) לעגט פאָר צו דערהאַלטען די פּאָזיציעס פאַר די בעראַטונגס־שטעלען פאַר בעוואוסטזיניגע מוטערשאַפט, אריינשטעלען אַ פּאָזיציע אויף צו גרינדען אַ בעראַטונגס־שטעלע צום קאַמף געגען שכרות.

ראַטמ. זיידע זאָגט: איך קען נאָר פערשטעהן, אַז מ'קעמפט מיט געזונטע, אָבער קעמפען מיט קראַנקע, קאַליקעס און קינדער איז נישט עטיש. צי הייסט דען נישט אָפּזאָגען צו געבען מעדיצינישע הילף אַ קראַנק יודיש קינד דאָס זעלבע, וואָס סאַדיסטיש פייניגען דאָס קינד? ער לעגט פאָר צוריקצושטעלען די סובסידיעס: פאַר דער נאַכט־פּאָגאָטאָוויע פון ,,לינת הצדק" און פאַר ,,טאָז", אויב איהר וועט די דאָזיגע סובסידיע נישט צוריקשטעלען וועט איהר זיך אַליין אויסשטעלען אַ צייגניש פון אַ מאָראַלישער אָרימקייט.

דר. קרויש זאָגט: כ'רעד אַלס דאָקטאָר, וועלכער מאַכט געוויס נישט קיין אונטערשיד צווישען קראַנקע פון פערשידענע נאַציאָנאַליטעטען, ווייל איך קען קען מיך פעררופען וויפיל ענדעקישע קינדער און משפחה־מיטגלידער איך האָב שוין געהיילט. איך אַרבייט שוין אין לאָדזער מאַגיסטראַט זייט 12 יאָהר אין קאַמף מיט טראַכאָמע נישט פאַר קיין געהאַלט, ווייל די פענסיע האָב איך איבערגעוויזען אויף איינצוקויפען אינסטרומענטען. וואָס איז דאָס פאַר אַ חכמה, ווען מען וויל נישט היילען אַ קראַנקען, וועלכער וואוינט מיט מיר אין שכנות איך קען דאָך מיך פון איהם אָנשטעקען (קאָוואַלסקי שרייט: מיר וועלען פאַר יודען מאַכען אַ געטאָ)

ראַטמ. קרויש: אויף דעם האָט איהר נאָך לאַנג צו וואַרטען,

איך, דער יוד, דער ,,אנגעלאָפענער"

ווי איר ווילט עס האָב איך דוקא פאַר אייך מער פער דינסטען ווי די ענדעקישע לידערס, ווייל איך, דער יוד האָב אייך אָפּגעהיטען פון קראַנקהייטען. יעדער קאַמף האָט געוויסע גרעניצען. איך פּראָטעסטיר ווי אַמשאַרפסטען געגען קעמפען מיט אומגליקליכע קראַנקע. איך פּראָטעסטיר ווי אַמקאַטעגאָרישסטען געגען אַוועקנעמען די סובסידיע פאַר ,,טאָז", וועלכער קעמפט מיט שווינדזוכט. דעם דאָזיגען קאַמף געגען שווינדזוכט האָט אָהן רחמנות געפיהרט צווישען פוילישען פּראָלעטאַריאַט נישט קיין אַנדערער ווי דער יוד ד"ר שטערלינג.

פּאָדגורסקי זאָגט: מ'אַפּעלירט דאָ צו אונזער געוויסען מיט אַרגומענטען פון קראַנקע און אומגליקליכע. פון דער דיסקוסיע וועגען אונזער שטעלונג צו דער יודען־פראַגע איז שוין אַנ'ענטפער איבריג. מיר ווילען פאַר יודישע אינסטיטוציעס נישט געבען. עס זענען דאָ אַלגעמיינע אינסטיטוציעס, וועלכע ווערען געפיהרט פון דער שטאָט און יודען דאַרפען נישט האָבען קיין פּריווילעגיעס צו געניסען פון הילף דאָפעלט. דער ענדעק טרעט אויך ארויס געגען דער בעראַטונגס־שטעל פאַר בעוואוסטזיניגע מוטערשאַפט.

ראַטמאַן מילמאַן זאָגט, אַז מיט דעם געזונדהייטס־וועזען אין אונזער שטאָט איז גאָרנישט אַזוי פויגעלדיג. אַנצוקומען אין שפּיטאָל איז כמעט אומעגליך. אויב אַ קראַנקער וויל אַנקומען אין שפּיטאָל מוז ער זיך וואַלגערן אין גאַס און דעמאָלט איז פאַרהאַן אַ מעגליכקייט, אַז פּאָליציי וועט דעם קראַנקען אָפּשיקען אין שפּיטאָל. ראַטמאַן מילמאַן בעווייזט מיט ציפערן, אַז בעת דעם סאָציאַליסטישען מאַגיסטראַט האָט מען אויסגעהאַלטען אין די קומפּעטאָרינס־קליניקס, שפּיטאָלען, אַמבולאַטאָריומס א. אז. וו. פיל מעהר ווי ביי דער קאָמיסאַרישער הערשאַפט.

ראַטמאַן ביאַלער פערטיידיגט די פּאָזיציע פאַר דער נאַכט־פּאָגאָטאָוויע פון ,,לינת הצדק" און ערקלערט, אַז נאָר וואָס האָט ער בעקומען אַ טעלעפאָנישע ידיעה, אַז די נאַכט־פּאָגאָטאָוויע איז אין דעם אויגענבליק ארויסגעשיקט געוואָרען צו אַ קריסטליכען קראַנקען אויף ציגעל גאַס 96. די ענדעקעס, אָפּזאָגענדיג די סובסידיע פאַר לינת־הצדק ווילען ערזאָגענדיג די סובסידיע פאַר ,,לינת הצדק" ווילען

דער ראַטמאַן טשערניק מאַכט

דעם ערשטען עלילת־דם אין שטאָט ראַט

נאָך פיל נאַרישקייטען זאָגט ער, אַז ער איז אַליין געווען דערביי, ווען יודען האָבען געמאַכט 36 מעסער־וואונדען אַ 86־יעהריגען אָפּשטאַרבענדען קריסטליכען זקן. דער דאָזיגער מה־נשתנה־חכם וויסט אויך וועגען דעם, אַז יודישע דאָקטוירים בעהאַנדלען אַנדערש אַ יודישען קראַנקען, ווי אַ קריסטליכען.

ראַטמאַן מינצבערג זאָגט, אַז ביי דער דאָזיגער אָפּטיילונג וואָלטען די ענדעקעס געדאַרפט אַנווענדען אַנדערע מעטאָדען, זיי טוען דאָס אָבער נישט. ווייל אין זייער מהות ליגט די זאָאָלאָגישע שנאה צו יודען. צי דאָס זענען קראַנקע, קאַליקעס אָדער אפילו זויגקינדער. ראַטמאַן פּאָדגורסקי האָט געזאָגט, אַז מען וועט אונז אַרויסטרייבען פון פוילען אַזוי גוט ווי פון מצרים, בבל און שפּאַניען. אָבער איך האָב צופיל ליב פוילען כ'ווינש איהר צו גוט כ'וואָלט נישט געוואָלט, אַז פוילען זאָל האָבען אַזאַ ביטערען סוף, ווי ס'האָבען געהאַט די דערמאָנטע לענדער. ראַטמאַן פּאָדגורסקי איז אין אַ טעות, אויב ער מיינט, אַז מיר ווילען דאָפּעלט געניסען פון מעדיצינישער הילף, מיר ווילען נאָר, אַז דער מאַגיסטראַט זאָל פאַר אַ יודישען קראַנקען, פאַר אַ יודיש זויג־קינד געבען פונקט אַזוי פיל ווי פאַר נישט יודיש. וואָס שאַדט דעם מאַגיסטראַט, אַז אַ יודישער קראַנקער, וועלכער געהט אין שפּיטאָל און ס'איז מעגליך, אַז דאָס זענען זיינע לעצטע טעג, זאָל זיך געפינען אין אַ יודישער סביבה, זאָל עסען כשר עסען, דעמאָלט ווען דעם מאַגיסטראַט קאָסט דאָס נישט טייערער, שיקענדיג דעם קראַנקען אין אַ יודישען שפּיטאָל. פאַרוואָס זאָל די יודישע קהלה מוזען אויסהאַלטען אַ משוגעים־הויז אין דער צייט, ווען דאָס געהערט צום מאַגיסטראַט? פאַרוואָס זאָל די יודישע קהלה מוזען צולעגען 30 זל. אַ חודש צו יעדען זויג־קינד, וואָס געפינט זיך אין ,,טאָז", אין דער צייט ווען דאָס געהערט צום מאַגיסטראַט. צי וועט בעסער זיין ווען די קהלה וועט פונאַנדערלאָזען די משוגעים און זיי וועלען אויסדראַפּען אין גאַס די אויגען פון ראַטמאַן קאָוואַלסקי?...

פרוי ראַטמאַן מאַרטשינסקאַ (בעבע) האַלט אַ זעהר שעהנע און גוט אַרגומענטירטע רעדע פאַר דערהאַלטען די בעראַטונגס־שטעלע פאַר בעוואוסטזיניגע מוטערשאַפט.

מ'טרעט צו צו דער אָפּשטימונג פון דער געזונדהייטס־אָפּטיילונג.

דער דייטשער ראַטמאַן קאַהלערט, אין וועמענס שטימע ס'איז מעהרערע מאָל אָפּהענגיג דער גורל פון פערשידענע פאָרשלאָגען פיהרט זיך אַזוי, אַז ער פערלאָזט די זיצונג דעמאָלט ווען ער וויל דינגען די ענדעקעס אין דורכוואַרפען פאָרשלאָגען.

ראַטמאַן מינצבערג פּראָטעסטירט געגען אַזאַ האַנדלונג פון אַ ראַטמאַן, פון וועלכען דער שטאָט־ראַט ווערט כמעט אָפּהענגיג.

אלס צייכען פון פּראָטעסט

פערלאָזען די יודישע פראַקציעס אויף עטליכע מינוט די זיצונג.

די ענדעקעס וואַרפען דאַן אָפּ בסדר די פאָרשלאָגען וועגען העכערן די פּאָזיציעס פאַר קאַמף מיט שווינדזוכט. די פּאָזיציע פאַר די בעראַטונגס־שטעלע פאַר בעוואוסטזיניגער מוטערשאַפט, די פּאָזיציע פאַר קאַמף מיט שכרות א. א.

די זיצונג ווערט געשלאָסען האַלב 2 ביינאַכט.

די נאָהענטסטע זיצונג קומט פאָר וואַרשיינליך דינסטאָג ווען ס'וועלען אָפּגעשטימט ווערען די יודישע פּאָזיציעס.

פון דער לאָדזער בערזע

באַנק פּאָלסקי	—	—	—	—	88.50
3 פּראָצענטיגע	בודאָוולאַנע		—		45.50
4 "	דאָלאַרובקאַ		—		52.50
7 "	סטאַביליזאַציע (אַמ.)				70.38
5 "	וואַרשאָווער פ.־ב.		1934		60.25
5 "	לאָדזער	"			53.00
ענגלישער פונט	—	—	—	—	25.59
דאָלאַר אָפּיצ.	5.31	נישט אָפּיצ.	.	—	5.26
גאָלד־דאָלאַר	—	—	—	—	9.00
גאָלד־רובעל	—	—	—	—	4.60
דייטשער מאַרק	—	—	—	—	1.93

ערשטקלאַסיגער
דאַמען־שניידער
D. FOCKO
NARUTOWICZA 22
tel. 262-49
מאַכט בעקאַנט דער ג' קונדשאַפט, אַז ס'זענען אָנגעקומען די נייעסטע פריהלינגס־ און זומער־מאָד עלען
צוגענגליכע פּרייזען.

קלאַנג־קינאָ
CAPITOL
זאַוואַדזקאַ 16
היינט פּרעזענטירען מיר:
JEAN GRAWFORD, CLARKA GABLE
אין דער מייסטערהאַפטער דראַמע
,,די פערפיהרערין"
רעזשי: CLARENCE BROWN
די טעמע פון פילם איז אַ הייראַטס־דרייווינקעל
אויסער'ן פּראָגראַם: די בעקאַנטע קלאַנג־צוגאַבען און כראָניק פון P.A.T.
אָנהויב פון די סעאַנסען טעגליך 4.30 נאָכמ. שבת און זונטאָג 12.30 בייטאָג

וויכטיג פאַר אַלע!
אין דער מאַסען־פאַבריק ביי
מלך גאָלדמאַן,
לוטאָמיערסקאַ 5
פערקויפט מען ליטער'ס צו 1.50 זל.
האַלבע ליטערס צו 1.20 זל.
אַ פערטעל צו 90 גר. אַלץ פון 1935 יאָהר.

Dr.
Wajnberg
ספּעצ. פאַר לונגען־, האַרץ־ און סכלעראָ־קראַנקע.
וואוינט יעצט פּיעטריקאָווער 145
טעל. 126-02.
נעמט אָן פון 9–10 פריה, 3–5 8–9 אָוו.

FIRANKI
StoryKapy i obrusy
wykonuje
PRACOWNIA RĘCZNYCH ROBÓT
Piotrkowska 90, tel. 155-99

INSTYTUT KOSMETYCZNY
„DEA"
pod fachowem kierownictwem lekarza
Cegielniana 15, tel. 149-07
przyjmuje od 11–2 i od 3–7 w.

פאַר גאָלד,
בריליאַנטען
ביזשוטעריע
און לאָמבאַרד־קוויטעס
צאָהלט די העכסטע פּרייזען
אליזאַר פיאַלקאַ
פּיעטריקאָווער 7.

Dr. med.
M. Feldman
ספּעצ. פאַר אַקושעריע־ און פרויען־קראַנקהייטען
KILINSKIEGO 113 (Nawrot 41)
telefon 155-26.

Dr. Artur Banasz
כירורג־אוראָלאָג
וואָלטשאַנסקאַ 23
טעלעפאָן 139 88.
נעהמט אָן פון 4–6 נאָכמיטאָג.

,,טאָז"
מאָרגען שבת, 8.30 אָוו. קומט פאָר אין לאָקאַל פון ,,טאָז" ציגעל־גאַס 14
אַ פאָרלעזונג
פון ד"ר י. האָגדזעל
א.ד.ט. וואָס דאַרפען עלטערן וויסען וועגען איינגעבוירענע און דערוואָרבענע האַלטונגס פעהלערען.
די טעמע איז זעהר וויכטיג פאַר די עלטערן פון שול־קינדער.

Dr. med. M. TAUBENHAUS
ספּעציאַליסט
פאַר אַקושעריע און פרויען־קראַנקהייטען
פאַר־היטונג געגען שוואַנגערשאַפט
זגערזשער 11. טעל. 246-09
נעמט אָן פון 4–8 אָוונד.

פּריוואַט־קליניק
פון האַלז־, נאָז־ און אויערען־קראַנקהייטען
Piotrkowska 55
Telefon 174-74
Dr. Dr. A. WOŁYŃSKI, J. IMICH

Dr. W. ŁAGUNOWSKI
spec. chorób wenerycznych, seksualnych i skórnych
(Gabinet Roentgeno- i światło-leczniczy)
Piotrkowska 70, tel. 181-38
Przyjmuje: od 8^{30} do 10^{30} rano, od 1-ej do 2^{30} pp. i od 6 do 8^{30} wiecz.
W niedzielę i święta od 10 r. do 1 pp.

Dr. med.
Marja Gutman
קינדער־קראַנקהייטען
Łódź, Gdańska 26, tel. 173-00
ord. codz. 3.30 — 5.30.

Dr. med.
Z. DATYNER
אוראָלאָג
ספּעצ. פאַר נירען, בלאָז און אורין־קראַנק.
ZACHODNIA 59a, tel. 148-95
נעהמט אָן פון 2–3 און פון 6–8 אָוו.

אינזש. א. רוסאַק
געשוואוירענער איבערזעצער
פאַר די פראַנצויזישע, רוסישע, יודישע און העברעאישע שפּראַכען
(אין בעצירק פון וואַרש. אַפּעלאַציע־געריכט)
נאַרוטאָוויטשאַ 47, טעל. 245-08.
די קאַנצעלאַריע ערלעדיגט אויך דאָקומענטען אינדייטש, ענגליש, איטאַליעניש.)

ד"ר העללער
ספּעצ. פאַר הויט און ווענערישע קראַנקהייטען און מענער־שוואַכע
טראַוגוטאַ 8, טעל. 179-89
נעמט אָן פון 8–11 און פון 4–8 אָוונט
זונטאָג פון 11–2 מיטאָג.
פאַר פרויען אַ ספּעציעלער וואַרטע־זאַל.
אונבעמיטעלטע — לטמשניצע־פרייזן

אויערען, נאָז און האַלז
קליניק
מיט בעטען פון Dr.
Z. Rakowski
פּיעטריקאָווער 67, טעל. 127-81
נעהמט אָן שטענדיגע קראַנקע (צוועצ־אָפּעראַציע א. ז. וו.) ווי אויך אַמבולאַטאָרישע פון 9–2 און פון 4–8 אָוונט.

Dr. med.
Haltrecht
ספּעציאַל־אַרצט פאַר הויט־ און געשלעכטס קראַנקהייטען
פּיעטריקאָווער 10, טעל. 245-21
נעמט אָן פון 8–11 פריה און פון 1^{30}–2^{30} מיטאָג און פון 5–9 אָוו. זונטאָג פון 10–1 בײטאָג.
אַלע אַרט אַנאַליזען.
פאַר אונבעמיטעלטע לטמשניצע־פרייזן
פאַר פרויען אַ ספּעציעלער וואַרטע־זאַל

די ביוראס פון דער אקצ. געז. פארן אינטערנאציאנאלען טראנספארט

SCHENKER i S-ka Oddział w Łodzi

זענען איבערגעטראגן געווארן איז א ביי לאקאל אויף 97 פיעטריקאווער 97 טעלעפאן פון דער צענטראלע 199-55

די לאנגערן לאדז—קאליסקא אייגענע באטשניצע טעל. 247-62

METRO אנהויב 4 נאכמיטאג.

פושעסאוו 2

Greta GARBO היינט גרויסע פרעמיערע

Malowana Zasłona

לויט דער באקאנטער ערציילונג Somerset Maughan

אין איהר נייעסטער און מעכטיגסטער קרעאציע

אנהויב 5 נאכמיטאג.

גלאוונא 1

ADRIA אנהייב 5 נאכמיטאג.

Pat i Patachon

היינט רעוואלאציאנס-פרעמיערע פון הומאר

2 שעה פון אונאויפהערליך געלעכטער!

„פאט און פאטאשאן אלס דזשאזבאנדיסטן"

אין דער פרעליכסטער ווינער קאמעדיע אין דער דייטשער ווערסיע א.ג.

אין די איבעריגע ראלען: Hans Thimig, A. Hörbiger, Liza Holzschuh

קלאנג-קינא-טעאטער **Czary**

2 ציגעל-גאס 2.

אנהויב פון די סעאנסען: 4 א זייגער נאכמ:

„א פירשטין אין משך פון 30 טאג"

די בעסטע קאמעדיע פון דיי-יאהריגען סעזאן —— א. ג.

Sylvia Sidney i Gary Grant

דער פילם היילט ראדיקאל פון מעלאנכאליע.

אין די הויפט-ראלען: דאס שענסטע געלעכטער פון עקראן

נעכסטער פראגראם: „אין א ווינער קאווארניע" אין די הויפט-ראלען: Szöke Szakal i Ernest Verebes

פרייזען: I פל. — 1.09, II פל. — 90 גר. III פל. 50 גר.

קלאנג-קינא-טעאטער

PRZEDWIOŚNIE

זשעראמסקיעגא 74/76

(רוג קאפערניקא)

היינט און פאלגענדע טעג

פון דאנערשטאג, דעם 28. מערץ ביז זונטאג, דעם 31 מערץ איינשליסליך

EDWARD REJ אין „AMOR"

ליבלינג אין לאדז, באקאנטער הומאריסט

דער בריהמטער שעפער פון גראטעסק-טיפן EDWARD REJ

פיהרט אויף די אויפגעצייכנעטע רעוויו א. ג.

„עדזשיא איז וואהנזיניג!"

קאסקאדן-געלעכטער! אלע קומען אין „אמאר"! ס'נעמען אנטייל: E.Rewski, M. Mieczkowski, R. Konarzewska, Z. Carina, W.Wolińska

אויפן עקראן: „דער ארעסטאנט פון מאיענע" אין דער הויפטראל Victor Mc Laglen אנהייב 6 נאכמ. שבת, זונטאג 2 בייטאג, לעצטער 9 און

קינא-רעוויו **AMOR**

89 פאמארסקא 89, טעל. 248=05.

דאס בילינגסטע טעאטער אין לאדז

היינט און פאלגענדע טעג!

פילם, וואס פערשטעהט און פיהלט יעדע פרוי א. ג.

„דיינע ליפען ליהענען"

פאסצינירענדער ראמאנס פון א מאדערנער פרוי. אין די הויפטראלען: NORMA SHEARER, Robert MONTGOMERY, Herbert MARSHALL.

נעכסטער פראגראם: „באל אין סאוואי" מיט Gitta Alpar, Hans Jaray

אנהייב אין געוו. טעג 4 נאכמ. שבת און זונטאג 12 בייטאג

קינא-טעאטער **„SZTUKA"**

לאדז, קאפערניקא 16a.

טעל. 140-72

היינט און פאלגענדע טעג!

(שרייל כינע)

דראמע פון ווייטען מזרח. אין די הויפטראלען:

FAY WRAY i SPENCER TRACY

אין דער הויפטראלע: M. O'SULIVAN

אנהייב 4 נאכמ. שבת, זונ-טאג 12 א זייגער בייטאג

גרויסער דאפעלטער שלאגער-פראגראם!

היינט און פאלגענדע טעג!

1) „בונט אין שאנכאי"

2) „געיעג נאכן שאטען"

אונגעוועהנליכע אקציע, טעמפא, פרעכטיגע שפילען

סלאנג קינא טעאטער **BAJKA**

פראנציסקאנער 31a

צופאהר מיט טראמוואיען 1, 6 און 14

PIOTRUŚ אלס **Franciszka Gaal**

די וואונדערבארע, איינציגע, אונפערגלייכליכע

היינט אין קינא „RAKIETA" שענקעוויטשא 40

אנהייב פון די סעאנסען אין געוועהנליכע טעג 4 נאכמיטאג. שבת און זונטאג 12 בייטאג. שבת פון 12—2 און פון 2—4 פרייזען פון 54 גר.

פענסיאנאט „עלבינגער"

קאלומנא, טעל. 2

נעמט אן בעשטעלונגען אויף פסח.

שטרענג כשר'ע קיך! עלעקטרישעס באלייכטונג.

Lecznica dla Zwierząt

Mag. Wet. **H. WARRIKOFFA**

ul. Kopernika 22, tel 172·07

אפטיילונגען: אינערליכע און כירורגישע פאקען-שטעלען פון הינד געגען משוגעת שפרען הינד און פערד, בעדער פון הינד קאוען פערד, נעמען קאפיטעס.

עמפפאנגס-שעה'ן איז דער לעטשניצע פון 9—1 און 3—6 נ"מ, שבת פון 9—1 און 3—$4\frac{1}{2}$.

א קראנקער מאגען

איז אפט גורם פערשידענע קראנקהייטען.

ZIOŁA z GÓR HARCU Dra LAUERA

איז א גוט מיטעל צום רעגולירען דעם מאגען, ווי באזייטיגען אבסטרוקציע, זענען א מילד נאטירליך דורכלאזונגס-מיטעל, ווי באזייטיגען די פוילונגס-עלעמענטען וועלכע פערסמ'ען דעם קערפער.

ZIOŁA z GÓR HARCU Dra LAUERA

העלפען אויך גערן געבראוכט דורך קראנקע ביי לעבער-ליידען, ניערען, גאלשטיינער און מערידען.

מעטאל-בעטען

מאטראצען אלער ארט

קינדער-וועגעלעך

אין א רייכען אויסוואהל

וויזשימאטשטעס, אייז-קאסטענס, פעלד-בעטען פאטענט „Perfekt" א.ד.גל. קויפט מע אמביליגסטען אין דער עלטסטער און רעעלסטער פירמע

J. B. WOŁKOWYSKI

עקזיסטירט פון יאהר 1896

פאבריקס-לאגער:

לאדז, נארוטאוויטשא 11

טעל. 137-70

געדענקט דעם אדרעס!

ספעצ. רעפעראטור-ווערקשטעל און לאקירער

1000 ראהמען

צו גארדינען

צו די נידריגסטע פרייזען ווי אויך א גרויסע צאהל קינסטלערישע בילדער

שטענדיג אויף לאגער נור ביי דער באקאנטער פירמע

Roma Spokojna

לאדז, פיעטריקאווער 13.

מיר בעזיצען אויך לאגער אייל-בילדער, ראהמען אוואלגע, לייסטען צו טאפעטען.

ספעציאליטעט: איינגעראהמטע בילדער.

קומט און איבערצייגט אייך!

לאמפען-פאבריק

ש. פ. שמאל'עוויטש

לאדז, פאלודניאווא 8, טעל. 164-39

עמפפעהלט

לאמפען

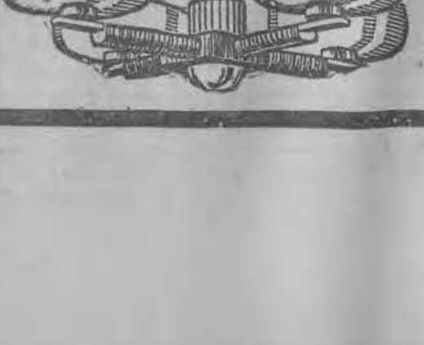

אין מאדערנע סטיל-ארטען צו די ביליג. סטע פרייזען

אנאנסען אין נ. פאלקסבלאט האבן דעם גרעסטען ערפאלג

HURTOWNIA WYROBÓW GUMOWYCH
CH. TENENBLUM, Narutowicza 16
Telefon 140-59
POLECA: ARTYKUŁY CHIRURGICZNE, TECHNICZNE, SPORTOWE i t. p.

JENERALNA REPREZENTACJA
BERSON-SEMPERIT
UWAGA: Stale na składzie OPONY i DĘTKI rowerowe marki „SEMPERIT" po cenach ściśle fabrycznych! — HURT! — WSZYSTKO z GUMY! — DETAL!

קלאנג-קינא-טעאטער
CORSO
לעגיאנאוו 2/4
הייַנט און פאלגענדע טעג!
„די ענטלאפענע"
„האזארד פון ליבע"
אין די הויפטראלען:
Magde Evans i Robert Montgomery
דאס ענטלויפענע פון דער תפיסה!
(4 דזשענטעלמענער). •• פרעכטיגע קאמעדיע-דראמע, פול מיט פרעהליכע סיטואציעס. אין די הויפטראלען: וואונדערשיינע
Mary Brian, George O'brien, Herbert Mundin

NIE ZABIJAĆ SAMOCHODÓW TWARDEMI OPONAMI!
STOSUJCIE OPONY MICHELIN ELASTYCZNE — TRWAŁE —
Wyłączna repr. Narutowicza 16 JOACHIM GERSON

קליינע אנאנסען

פרייז פון אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער גור 1 זלאטי

פרייז פון אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער גור 1 זלאטי

Zapewniesz sobie byt w Palestynie zdobywszy zawód: elektrotechnika, technika budowlanego, betoniarza. Telefon Nr. 201-36. Główna 45, m. 3, od 2—4. 8969

KOLUMNA Pensjonat Besserowej
נעמט אן בעסטעלונגען אויף פסח.
צוגענגליכע פרייזען.

Koncesjonowany elektro-technik poszukuje wspólnika, możliwie montera z sumą 300 zł. do założenia zakładu elektrotechnicznego. Oferty do Administracji „Najer Folksblat" Sub. „Elektrotechnik" 6956

פרייע פאסטענס

אנ'אנשטענדיג מעדעל א יתום קען בעקומען עסען איבער פסח פאר צוהעלפען אין ווירטשאפט. נאווראט 38א וו. 22 6943

עס ווערט געברויכט א פריילין מיט פולע בעקעסטיגונג אין א רעסטאראציע ווי אויך צו הויז ווירטשאפט וסכאדניא 21 פראנט ערשטער שטאק.

עס ווערען געברויכט צוויי רעכטעווערס און א נייער ביים שטעפער סאכאטשעווסקי פולנאצנא 24.

עס ווערט געזוכט א יונגערמאן צו טראגען צייטונגען אויף אנגעוויזענע שטעלען, פולע בעקעסטיגונג און א קליינעם געהאלט. צו ווענדען זיך צום צייטונגס-פערשפרייטער פון גייערס ראיאן זשגאווסקא 5. בעפארצוגט פראווינצער.

ס'ווערט געזוכט א קוואליפיצירטע עקספעדיענטקע אין דער שיך-בראנזשע. צו מעלדען זיך אין שיך-געשעפט „ITE" Cegelniana 1 6917

א יונגעל פון ארנטליכע עלטערן באלד געצאהלט ווערט געזוכט. צו ערפאהרען פילסודסקיעגא 9 וו. 4.

עם ווערען געזוכט צוויי קוואליפיצירטע קאטאן-שטויסער און קאטאן-קעטלערינס מיט לאנג-יעהריגער פראקטיק. אפערטען מיט רעפערענצען אפצוגעבען אין אדמיניסטראציע פון דער צייטונג אונטער: „קאטאן".

עס ווערט געזוכט א יונגעל אדער א מעדעל צו לייכטע ארבייט באלד געצאהלט. צו ווענדען זיך ביי ליבערמאן אל. 1 מאי (פאמאזש-שולץ) 20. 6978

קוואליפיצירטע דאמען-שניידער-געזעלען בעשטעלט קענען זיך מעלדען שענקעוויטשא 95 ביי שלאכטוס. 6967

א שטיק-ארבייטער צו מענער-בעשטעלט ווערט געזוכט אין דעם הערן-שניידער אטעליע פון געברידער גראנאס, זגערזשער 26, וו. 27

ס'ווערט געזוכט א קוואליפיצירטע קעטלערין אויף א 16-ער מאשין. צו ערפאהרען פולנאצנא 21 וו. 61 צווייטער טויער ערשטער שטאק שפירא.

א מעדעל ווערט געזוכט צו לייכטע ארבייט מיט שטיבען-ארבייט זגערזשער 19 בלאהשטיין. 6941

נויטיג א קוואליפיצירטע פריילין צו זאדע-וואשער וואלבארסקא 22 ביי בערנהיים. 6960

א טיכטיגער אינקאסענט (קע) קען זיך מעלדן אין ביורא פון אינטערנאט און פערמע. לאדז, קילינסקיגא 105 אין די ארבייטס-שעה'ן.

א לערן-יונגעל ווערט געזוכט צו קאפעלושען פעטריקאווער 16 אין הויף. 6963

א געזעלשאפטליכע אינסטיטוציע זוכט פערסאנאל אויף זומער-קאלאניעס: ערציהערינס, לעהרערינס, א ווירטין. געניטע אפערטען אין אדמיניסטר. „ק. ג." 694

כמעט גאנץ לאדז און אומגעגנד איז ערשטוינט פון אונזערע לייסטונגען אין קונסטשטאפען. ווי שוין בעקאנט איז, שטאפען מיר אלערליי לעכער אין געוואלדריסען אין הערן- און דאמען-קליידונג א. ז. וו. די ארבייט ווערט אויסגעפיהרט פון די בעסטע פאכמענער אויס דייטשלאנד צו זעהר ביליגע פרייזען. קומט און איבערציינט אייך! נאד-לודקא 12, אין נייעם הויז. 6999

Artystyczna cerownia przyjmuje do cerowania wszelkiego rodzaju uszkodzenia materjałów. Ceny przystępne. Brandes, Piotrkowska 69. 1268

Zaginiono został kwit kaucyjny z Elektrowni Łódzkiej na zł. 15 na imię Szaja Pila, Szosa Rokocz. 1. Nr. 82782 i 169. 9669

Trzy place Tuszyn-las sprzedam tanio. Wiadomość: Lubelska 8, u gospodarza od 16. Pośrednicy pożądani. 2769

Od 1-go nowe kursy języków angielskiego niemieckiego, francuskiego dla początkujących i zaawansowanych. Zgłoszenia codz. od 10–2 i 4–8 w Dyrekcji Studjum Językowego Piotrkowska 31, II p. fr. miesięcznie 5 zł. 9969

צו פערקויפען א נייע היטעל-מאכער מאשין פירמע זינגער פאמארסקא 19 וו. 3.

Do oddania pokój umeblowany dla Pani lub młodego małżeństwa. Piłsudskiego 55 m. 67 6769

פערשידענעס

שטים-בילדונג, נאטען, טעאריע, הארמאניע אונטעריכטעט יעדען אפילו אהן א שטימע נאר מיט א גוטען געהער. שפאט ביליגע פרייזען. צעריסענע פערגאמעטע און הייזעריגע שטימען גאראנטירט ריזיגע פארטשריטע נאך 20 לעקציאנען, מ. בירנבוים, פאלודניאווא 24 וו. 12א 6951

א געזיכערטע פרנסה! איך זוך א שותף מיט געלד צו א גוט איינגעפיהרט געשעפט, פרנסה געזיכערט, אפערטען אפצוגעבען אין אדמיניסטראציע אונטער „פרנסה". 6948

געהענדיג פון שרודמיעסקא 3 ביז אין דער ווילקער שוהל האב איך פערלוירען א פאר תפילין, אפצוגעבען געגען בעלוינונג אויף פעטריקאווער 25 אין דער שוהל.

צוליב אפרייזען צו פערקויפען א עס-צימער און קוכען-מעבעל. צו ערפאהרען פעטריקאווער 85 וו. 10

צוליב אפרייזען איז אוועקצוגעבען 2 מאנגלען מיט די וואוינונגען אין א גוטען פונקט. צו ערפאהרען 11 ליסטאפאד 41 אין דער מאנגלעריי.

א קריטע-מאשין אין גוטען צושטאנד איז צו פערקויפען. צו ערפאהרען פעטריקאווער 66 לושטשאנאווסקי. 6966

א גרויסען אויסוואהל פון שייטלען, אויך מיט פאריזער שרינדען צו בעקומען ביי פוקס, זשגאווסקא 114.

איבערצוגעבען און אויך אויסצולערנען א וועשגעשעפט, עקזיסטירט איינגע צוואנציג יאהר, עוועטועל די בלויזע וואוינונג נאוואמיעסקא 17 וו. 36.

פרייזווירדיג צו פערקויפען א קרעדענס מיט א בופעט, פערגלאזט און בעשלאגען מיט א לינאלעאום, קלינגען טעל. 98-136.

לעהרערין גוטע פעדאגאגין ערטיילט אונטערריכט פאר ערוואקסענע אין פויליש יודיש און דייטשע שפראכען צו ביליגע פרייזען, לאסמאן, בזשעזשינער 15.

שייטלען צו בעקומען מיט פאריזער שרינדען ביי פרוי ראזענבערג, קאמיענא 5, 2-טער הויף, 2-טער שטאק וו. 36. 6600

ביליגער פערקויף פון מאדערן מעבעל אויף גינסטיגע בעדינגונגען. לאדז, 6-טער שערפיען 2 (עק פיעטריק.) 6898

צו פערקויפען 8-ער און 9-ער הענטשקע-מאשינען מיט פאנג. פאמארסקא 26 וו. 17 קוואר-אפיצינע.

מארקיזעס צו וויסטאוועס, מאשינאווע און געוועהנליכע צו ביליגע פרייזען, פיהרט אויס ק. ארנער שלאסעריי-ווערקשטעל 11 ליסטאפאד 14 טעלעפאן 125-72. 6993

Zaginiona została książeczka wojskowa na imię Nusen Nuta Lubart, ur. w 3/3 1909 r. Zwrócić do adm. nin. pisma. 6930

Angielskiego, francuskiego, niemieckiego udziela nauczyciel (dyplom paryski) po 15-letnim pobyciu zagranicą Kilińskiego 61, m. 4, tel. 111-64 (5–7 pp.) 6962

לאקאלען

אויף מצות צו פערדינגען א געוועלב אויף שרודמיעסקא גאס 6. צו ווענדען זיך זאכאדניא 42 ביי כאלא. 6969

אוועקצוגעבען אנ'ערשטקלאסיגע וואוינונג 2 שטיבען מיט א קוך מיט בעקוועמליכקייטען. פולנאצנא 8 1-טען שטאק לינקס ביי ניימאן. 6970

צו פערמיטען זאפארט א לאדען מיט 2 וויסטאוועס און א צימער און א קוך גלובנא 67. ערפאהרען ביים ווירט טשעשניעווסקי. 6961

זאפארט אוועקצוגעבען אויף א קורצע צייט א גרויס טרוקען צימער מיט אלע בעקוועמליכקייטען, עווענטועל מיט קוך ביליג, וואלטשאנסקא 37 וו. 10 פארטער. 6980

ביליג א האלב געוועלב אפצוגעבען אויף מאשין-מצות, אויך אויף סטאלע, געוואונשען פאר זייגער-מאכער, שיך, מענער-הוטע נארוטאוויטשא 29 אין גאלאנטעריע-געשעפט. 6981

אפצוגעבען איין צימער צו שלאפען פאר איין אדער צוויי אנשטענדיגע יונגעלייט
11-go Listopada 24, m. 3. 7891

אשטוב, א פראנטאווע געוועלב פאר א סובלאקאטאר מיט ווערקשטעל צו פערמיטען, קילינסקיעגא 87 א. בארנשטיין.

אויף מצות איבערצוגעבען א האלב אדער א גאנץ געוועלב, אין דער צוקערניע ביי נאזשדזשיק, בזשעזשינער 14. 6950

צו פערמיטען 2 צימער און קוך מיט אלע בעקוועמליכקייטען, גדאנסקא 65א, צו ערפאהרען ביים וועכטער. 6944

אפצוגעבען א האלב געוועלב מיט א שטוב און א וויסטאווע ווי אויך אנ'איינריכטונג, זעהר ביליג, דערוויל אויף מצות. אפערטען אין אדמיניסטראציע אונטער „זאפארט" 6954

צו פערדינגען א געוועלב אויף מצות און נאך פערשידענע וואוינונגען יאקובא 12. צו ערפאהרען ביים סטרוזש. 6957

איבערצוגעבען 1 צימער און קוך מיט בעקוועמליכקייטען אהן אפטרעט-געלד פארטער פעטריקאווער 69 וו. 45

צו פערדינגען 1 צימער און א קוך אויך א ענצעל צימער, א געוועלב-צימער און קוך וואלטשאנסקא 144 ביים וועכטער. 6987

צו פערדינגען א צימער מיט א בעזונדערן איינגאנג מיט בעקוועמליכקייטען. צו ערפאהרען זגערזשער 30א וו. 37 ביי גאטהעלף. 6990

צו פערדינגען א שעהן צימער מיט א בעזונדערן איינגאנג, אויך א געוועלב אויף א געשעפט ביי זעהר אנשטענדיגע מענשען פלאץ וואלנאשטשי 7 וו. 14.

אפצוגעבען א בעזונדער צימער פאר א סובלאקאטאר אדער פאר א לאקאטאר. צו ערפאהרען זשעלאזנא 40 ביים בלעכער-מייסטער. 6995

לאזשי קענען בעקומען צוויי יונגעלייט אדער פריילינס ביי אן'אינטעליגענטער פאמיליע בזשעזשינער 13 וו. 46. 7001

וואוינונגען געטיילט איבערגעארבייט, פון גרויסע אויף קלענערע ווי 1, 2, 3, 4, 5 שטיבען און קוכען מיט אלע בעקוועמליכקייטען צענטרום שטאט אהן אפטרעט-געלד, ווי אויך מעבלירטע צימערן מיט בעזונדערן איינגאנג אויף מאנאטליכען דירה-געלד, געוועלבער, געשעפטען און פאבריקס-לאקאלען, פערדינגט און דינגט יעדער נאר דורך דער איינציגער יודישע פערמיטלונגס-ביורא „פאלאנרוך" וואס איז בעקאנט מיט איהר פינקטליכע בעהאנדלונג
Biuro „Polonruch", Piotrk. 81 w podw. tel. 132-01 טעטיג פון 9 פריה ביז 7 אוונט.

אנאנסען-פרייז פאר א מילימעטער-שורה
מאר'ן טעקסט—18 גר. פרייטאג און ערב-יו"ט—24 גר. אין דער זייט. שטעלען
אין טעקסט—40 . . . . . 60– 4
אונטן טעקסט—12 18–
נעקראלאגען—20 גר. א מ/מ (אין דער זייט) שפאלטען קליינע אנאנסען ביז 15 ווער. טער 1 זל. יעדעס נאכפאלגענדע וואָרט — 10 גר.
ביליגער דער טאריף 50 פראצ. טייערער, אויסלאנד 100 פראצ. טייערער. מעלדונגען — 10 גר. א וואָרט

אבאנאמענטס-פרייז:
אין לאדז — 4 זלאטעס א חודש מיט צושטעלען אין הויז. אויף דער פראווינץ — 5 זל. א חודש; אין אויסלאנד 7 זל. אמעריקא—1 דאל.
פאסטלערן, וועלכע ענדערן ניט פרינציפיעל דעם אינהאלט פון דער אנאנס בערעכטיגען ניט אום איבערדריקען די אנאנס אדער צוריקצוצאהלען פאר דעם אנאנס
מאר'ן אינהאלט און פאר מיין פון די אנאנסען איז דער פארלאג ניט פאראנטווארטליך. די אדמיני. איז קען מיטאג און פייערטאג

Za wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odp. udz. Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg
Czcionkami i druk. redac. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.
Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman